
Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030

Spis treści

1. Wprowadzenie	4
2. Metodologia opracowania strategii.....	5
3. Diagnoza Gminy Cieszanów – Sfera Społeczna	8
3.1 Ogólna charakterystyka Gminy.....	8
3.2. Demografia	9
3.3 Edukacja.....	11
3.4. Kapitał ludzki i społeczeństwo obywatelskie	12
3.5 Pomoc społeczna i polityka zdrowotna	13
3.6 Kultura i dziedzictwo kulturowe	17
3.7 Sport i aktywny styl życia.....	20
3.8 Turystyka.....	21
4. Diagnoza Gminy Cieszanów – Sfera gospodarcza	22
4.1 Gospodarka i przedsiębiorczość	22
4.2 Zatrudnienie i rynek pracy.....	23
4.3 Rolnictwo.....	25
5. Diagnoza Gminy Cieszanów – Sfera przestrzenna	27
5.1 Bezpieczeństwo Energetyczne i OZE.....	27
5.2 System transportowy i komunikacja publiczna	27
5.3 Sieć wodociągowa i kanalizacja	29
5.4 Gospodarka nieruchomościami.....	30
5.5 Sieć telekomunikacyjna, Internet, promieniowanie elektromagnetyczne	34
5.6 Energia ciepła, sieć gazowa, energia elektryczna	35
5.7 Ochrona przyrody i różnorodność biologiczna	35
5.8 Gospodarka odpadami	38
5.9 Zagrożenia powodziowe i gospodarowanie wodami.....	39
6. Wnioski z badania ankietowego mieszkańców.....	42
7. Podsumowanie diagnozy	49
8. Analiza SWOT.....	50
9. Część Programowo-Planistyczna	60
9.1. Regionalne Obszary Strategicznej Interwencji.....	60
9.2 Model struktury funkcjonalno-przestrzennej i polityka przestrzenna Gminy	64
10. Wizja	112
11. Cele strategiczne, operacyjne, kierunki działań	114

Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030

12. Przedsięwzięcia strategiczne	119
Część III – Wdrożeniowa	122
13 System wdrażania strategii	122
14 Monitoring i ewaluacja	124
15 Ramowe założenia finansowe.....	132
Załącznik nr 1 – Raport z badań ankietowych mieszkańców.....	133

Rysunek 1 Piramida wieku mieszkańców Gminy Cieszanów.	10
Rysunek 2 Populacja Gmina Cieszanów w latach 1995 – 2022.	11
Rysunek 3 Szacunkowa stopa bezrobocia rejestrowanego w gminie Cieszanów w latach 2004-2022.	24
Rysunek 4 Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto (PLN) w Gminie Cieszanów w latach 2002-2022.....	24
Rysunek 5 Ceny transakcyjne lokali mieszkalnych w powiecie lubaczowskim w latach 2015-2021.	31
Rysunek 6 Liczba mieszkań w latach 1995-2022 w Gminie Cieszanów.	32
Rysunek 7 Liczba mieszkań oddanych do użytku w latach 1995-2022 w Gminie Cieszanów.	33
Rysunek 8 Położenie gminy Cieszanów w regionie.....	66
Rysunek 9 Struktura funkcjonalno-przestrzenna i sieć osadnicza gminy Cieszanów.....	68
Rysunek 10 Sieć przyrodnicza w gminie Cieszanów	70
Rysunek 11 Sieć komunikacyjna w gminie Cieszanów.....	72
Rysunek 12 Obiekty infrastruktury społecznej w gminie Cieszanów.....	73
Rysunek 13 Obiekty infrastruktury technicznej w gminie Cieszanów	75
Rysunek 14 Obiekty infrastruktury turystycznej i kulturowej w gminie Cieszanów	77
Rysunek 15 Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Cieszanów	80
Rysunek 16 Rozmieszczenie obiektów dziedzictwa kulturowego w gminie Cieszanów	88
Rysunek 17 Docelowa struktura funkcjonalno-przestrzenna gminy Cieszanów.....	100
Rysunek 18 Grunty rolne i leśne w gminie Cieszanów	109
Rysunek 19 Podobszary rewitalizacji na tle obszaru zdegradowanego w gminie Cieszanów.....	110

Tabela 1 Liczba rodzin / osób objętych pomocą społeczną w Gminie Cieszanów w latach 2019-2021.	16
Tabela 2 Typy rodzin korzystających z pomocy społecznej w Gminie Cieszanów w latach 2019-2021.	16
Tabela 3 Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności w Gminie Cieszanów.	22
Tabela 4 Gmina Cieszanów – procentowy udział poszczególnych klas gleb.	25
Tabela 5 Zużycie wody w Gminie Cieszanów na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w 2022 roku.....	29
Tabela 6 Masa wytworzonych odpadów komunalnych przez jednego mieszkańca Gminy Cieszanów w latach 2020-2022.....	38
Tabela 7 Odpady zebrane selektywnie w Gminie Cieszanów, w ciągu roku 2022, część I.	38
Tabela 8 Odpady zebrane selektywnie w Gminie Cieszanów, w ciągu roku 2022, część II.....	39
Tabela 9 Najważniejsze działania rozwojowe w Gminie Cieszanów – wskazania respondentów.....	47

Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030

Tabela 10 Udział mieszkańców gminy Cieszanów korzystających z instalacji sieci infrastruktury technicznej.....	74
Tabela 11 Charakterystyka Jednolitych Części Wód Powierzchniowych w gminie Cieszanów	82
Tabela 12 Charakterystyka Jednolitych Części Wód Podziemnych w gminie Cieszanów.....	84
Tabela 13 Wykaz zabytków wpisanych do rejestru zabytków województwa podkarpackiego	85
Tabela 14 Wykaz zabytków wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków z wyłączeniem zabytków wpisanych do rejestru zabytków województwa podkarpackiego	89
Tabela 15 Wykaz zabytków archeologicznych na terenie gminy Cieszanów	94
Tabela 16 Wykaz planowanych w gminie Cieszanów inwestycji celu publicznego o znaczeniu lokalnym	101
Tabela 17 Wykaz planowanych w gminie Cieszanów inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym	102
Tabela 18 Dane dotyczące projektów/inwestycji kluczowych planowanych do realizacji na czas obowiązywania Strategii Gminy Cieszanów (2023-2030).	119
Tabela 19 Dane dotyczące planowanych do realizacji na czas obowiązywania Strategii Gminy Cieszanów (2023-2030) przedsięwzięć społecznych, edukacyjnych, społeczno-kulturalnych, aktywizujących społeczność lokalną.....	120
Tabela 20 Wskaźniki realizacji Strategii Rozwoju Gminy Cieszanów.....	124

1. Wprowadzenie

W dniu 29 grudnia 2022 roku Rada Miejska w Cieszanowie podjęła Uchwałę Nr LIX/457/2022 w sprawie przystąpienia do opracowania „Strategii Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030” (określającą szczegółowy tryb i harmonogram opracowania projektu strategii, w tym tryb jej konsultacji), co uruchomiło proces opracowania dokumentu. Uchwała ta zmieniona została w dniu 22 czerwca 2023 roku Uchwałą Nr LXVII/542/2023 w sprawie zmiany załącznika do Uchwały Nr LIX/457/2022 z dnia 29 grudnia 2022 r. Rady Miejskiej w Cieszanowie w sprawie przystąpienia do opracowania „Strategii Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030”, a także w dniu 26.01.2024 roku Uchwałą Nr LXXIV/591/2024 w sprawie zmiany załącznika do Uchwały Nr LIX/457/2022 z dnia 29 grudnia 2022 r. Rady Miejskiej w Cieszanowie w sprawie przystąpienia do opracowania „Strategii Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030”.

Dokument Strategii został opracowany metodą partycypacyjno-ekspercką z aktywnym udziałem społeczności lokalnej. Strategia została również poddana konsultacjom społecznym i zaopiniowana przez stosowne organy.

Strategia składa się z trzech głównych części. Część pierwsza dokumentu ma charakter diagnostyczny. Część druga – programowo-planistyczna zawiera wizję, cele, kluczowe przedsięwzięcia. Część trzecia – wdrożeniowa opisuje system monitorowania, ewaluacji i źródła finansowania Strategii.

Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030 jest kluczowym dla gminy dokumentem programowym, wyznaczającym kierunki rozwoju społeczno-gospodarczego na najbliższe 7, do roku 2030.

2. Metodologia opracowania strategii

Najważniejsze dla powstawania Strategii Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023 – 2030+ akty prawne to:

- Ustawa o samorządzie gminnym z dnia 8 marca 1990 roku (Dz. U. z 2023 r. poz. 40 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (tekst jednolity: Dz.U. z 2021 r. poz. 1057 z późn. zm.);
- Uchwała Rady Miejskiej w Cieszanowie Nr LIX/457/2022 z dnia 29 grudnia 2022 r. w sprawie przystąpienia do opracowania „Strategii Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030” zmieniona w dniu 22 czerwca 2023 roku Uchwałą Nr LXVII/542/2023 w sprawie zmiany załącznika do Uchwały Nr LIX/457/2022 z dnia 29 grudnia 2022 r. Rady Miejskiej w Cieszanowie w sprawie przystąpienia do opracowania „Strategii Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030”, a także w dniu 26.01.2024 roku Uchwałą Nr LXXIV/591/2024 w sprawie zmiany załącznika do Uchwały Nr LIX/457/2022 z dnia 29 grudnia 2022 r. Rady Miejskiej w Cieszanowie w sprawie przystąpienia do opracowania „Strategii Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030”.

Proces zaangażowania w przygotowanie Strategii Rozwoju mieszkańców Gminy Cieszanów był zgodny z zapisami Uchwały Nr III/34/2018 Rady Miejskiej w Cieszanowie z dnia 28 grudnia 2018 r. w sprawie zasad i trybu przeprowadzania konsultacji z mieszkańcami Miasta i Gminy Cieszanów, w której określono sposób konsultowania z radami działalności pożytku publicznego lub organizacjami pozarządowymi i podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie projektów aktów prawa miejscowego w dziedzinach dotyczących działalności statutowej tych organizacji. Był również zgodny z art. 6 ust. 3-6 ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju.

Projekt Strategii podlegał konsultacjom w szczególności z: sąsiednimi gminami i ich związkami, lokalnymi partnerami społecznymi i gospodarczymi, mieszkańcami gminy oraz z właściwym Dyrektorem Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie. Z przebiegu konsultacji społecznych sporządzono sprawozdanie, które stanowi załącznik do niniejszej Strategii. Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030 została przedłożona Zarządowi Województwa Podkarpackiego w celu wydania opinii dotyczącej sposobu uwzględnienia ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w województwie określonych w Strategii Rozwoju Województwa - Podkarpackie 2030.

Strategia została przekazana do zaopiniowania Regionalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska w Rzeszowie oraz Państwowemu Wojewódzkiemu Inspektorowi Sanitarnemu w Rzeszowie, w ramach procedury oceny oddziaływania na środowisko. Dokumentacja z niniejszej procedury stanowi załącznik do dokumentu Strategii.

Zapewniono spójność dokumentu Strategii w zakresie polityki rozwoju z:

- Strategią Rozwoju Województwa Podkarpackie 2030 i innymi dokumentami strategicznymi oraz programowymi o znaczeniu regionalnym,
- Dokumentami strategicznymi i programowymi o zasięgu powiatowym i ponadlokalnym,
- Krajowymi dokumentami strategicznymi, programowymi i aktami prawnymi,
- Unijnymi dokumentami strategicznymi, programowymi i aktami prawnymi.

Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030

Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030 została zbudowana w oparciu o metodę partycypacyjno-ekspercką. W zastosowanym procesie uspołecznienia tworzenia dokumentu równoważne było doświadczenie eksperckie oraz wiedza i potencjał społeczności lokalnej. Eksperti z różnych sektorów wnieśli swoje doświadczenie w zakresie budowania strategii rozwoju, natomiast mieszkańcy wiedzę na temat obszaru, jego mocnych i słabych stron, jego potencjału oraz optymalnych kierunków rozwoju.

Metoda partycypacyjno-ekspercka zakładała silną współpracę ekspertów ze społecznością lokalną na każdym etapie opracowywania dokumentu. Łączyła ona zalety obu podejść metodycznych (eksperckiego i partycypacyjnego), a polegała na tym, że:

- część prac wykonywana była w wersji uczestniczącej (partycypacyjnej) z udziałem władz samorządowych, pracowników Urzędu Miasta i Gminy oraz jednostek organizacyjnych, mieszkańców Gminy Cieszanów, organizacji pozarządowych, przedsiębiorców, przedstawiciele środowisk branżowych oraz lokalnych liderów i aktywistów.
- konsultanci i eksperci opracowując dokument Strategii, wykorzystywali dane pozyskane od społeczności lokalnej w badaniu ankietowym oraz podczas przeprowadzonych warsztatów.
- wyniki prac zostały udostępnione i skonsultowane z mieszkańcami, przedstawicielami samorządu i gminnych jednostek organizacyjnych, przedsiębiorcami i przedstawicielami organizacji pozarządowych.

Zastosowanie takiej metody przy tworzeniu dokumentu, oprócz partycypacji pozwoliło na zdobycie doświadczenia przyczyniając się jednocześnie do integracji środowisk w oparciu o planowanie rozwoju lokalnego. Doświadczenie zdobyte przez liderów lokalnych w pracach nad Strategią będzie mogło owocować podczas jej wdrażania i prac nad kolejnymi dokumentami programowymi.

Na potrzeby wykonania opracowania zastosowano ankietę dla mieszkańców i turystów – ankietą w postaci formularza online na stronie internetowej Gminy Cieszanów i w formie papierowej, która dostępna była w budynku Urzędu. Badanie ankietowe zostało przeprowadzone w 2023 roku. Projekt dokumentu Strategii został również przedstawiony Radnym Gminy Cieszanów.

Najważniejsze źródła danych i informacji pierwotnych wykorzystane przy opracowaniu dokumentu:

- dane i informacje pozyskane podczas spotkań konsultacyjnych, w których uczestniczyli przedstawiciele władz samorządowych, pracownicy Urzędu Miasta i Gminy Cieszanów, mieszkańcy Gminy, przedstawiciele organizacji pozarządowych, przedstawiciele jednostek organizacyjnych gminy, przedsiębiorcy, przedstawiciele środowisk branżowych oraz lokalni liderzy i aktywiści;
- opinie zebrane w badaniu ankietowym oraz w rozmowach bezpośrednich z przedstawicielami władz samorządowych, pracownikami Urzędu Miasta i Gminy, mieszkańcami Gminy Cieszanów, przedstawicielami organizacji pozarządowych, przedstawicielami jednostek organizacyjnych gminy, przedsiębiorcami, przedstawicielami środowisk branżowych oraz lokalnymi liderami i aktywistami.
- W dokumencie wykorzystano również dane i informacje pochodzące ze źródeł wtórnych:
 - opracowania i statystyki Głównego Urzędu Statystycznego,
 - dokumenty i programy strategiczne: europejskie, krajowe, wojewódzkie, subregionalne, powiatowe i gminne,
 - monografie, analizy i raporty,
 - strony internetowe,

Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030

- publikacje elektroniczne.

Proces opracowywania Strategii składał się z dwóch kluczowych etapów:

- Etap diagnostyczny – związany z analizą stanu wyjściowego (analiza społeczno-gospodarcza, potencjał Gminy, potrzeby mieszkańców Gminy) oraz z realizacją badań.
- Etap koncepcyjny – dotyczący wypracowania wizji, misji, priorytetów, określenia kierunków działania oraz zadań realizacyjnych, a także systemu monitorowania i ewaluacji.

Ważnym elementem procesu tworzenia Strategii były konsultacje społeczne oraz badania ankietowe.

3. Diagnoza Gminy Cieszanów – Sfera Społeczna

3.1 Ogólna charakterystyka Gminy

Gmina Cieszanów położona jest w południowo-wschodniej Polsce, w powiecie lubaczowskim, woj. podkarpackim, w dolinach rzek Brusienka i Wirowa oraz potoków Łowcza i Buszcza. Pod względem terytorialnym gmina należy do średnich, zajmuje powierzchnię 21.935 ha. Miasto Cieszanów zajmuje powierzchnię 1.509 ha. Gmina ma charakter miejsko-wiejski, w jej skład, oprócz miasta Cieszanów, wchodzi 11 sołectw oraz 3 osiedla: Chotyłub, Dąbrówka, Dachnów, Folwarki, Gorajec, Kowalówka wraz z podsołectwem Doliny, Niemstów, Nowe Sioło, Nowy Lubliniec, Stary Lubliniec, Żuków, Osiedle Nowe Sioło, Osiedle Stary Lubliniec, Osiedle Nowy Lubliniec. Od wschodu gmina graniczy z Gminą Horyniec, z Gminą Lubaczów od południa, od zachodu z Gminą Oleszyce, Stary Dzików i Obszą (woj. lubelskie), od północy z gminą Narol. Przez teren Gminy Cieszanów przebiega trasa łącząca dwa drogowe przejścia graniczne z Ukrainą: Hrebenne i Korczowa.

Gmina w większości położona jest na Płaskowyżu Tarnogrodzkim charakteryzujący się pofałdowanymi wysoczyznami, osiągającymi wysokość od 200 do 280 m n.p.m. (maksymalnie 284 m), a względnie od 30 do 60 m. Rzeźba terenu jest głównie monotonna, urozmaicona wałami piaszczystymi i pagórami wydmyowymi (głównie wydmy paraboliczne) jak np. Smerecka Góra (229 m) czy Wilcza Góra (230 m). Płaskowyż jest zbudowany z iłów mioceńskich, na których zalegają gliny i piaski czwartorzędowe przykryte lessem. Północna część gminy położona jest na Równinie Biłgorajskiej to obszar, na którym występują wyższe kępy, w których odsłaniają się iły mioceńskie z pokrywą żwirów, przekraczające wysokość 200 m n.p.m. i wysokość względną do 50-60 m. U stóp Roztocza wypływa wiele źródeł, z których biorą początek rzeczki uchodzące do Wisły (Sanna z Karasiówką) i Sanu (Bukowa z Branwią), a także Łada, dopływ największej z tych rzek Tanwi, która płynie do Sanu na południowym skraju Równiny Biłgorajskiej. Rzeki są wcięte w jej powierzchnię od 10 do 40 m.

W obrębie gminy jak również częściowo w granicach miasta Cieszanów zlokalizowane jest złożo surowca ilastego d/p cementu „Cieszanów” o powierzchni 14,8509 ha, które choć rozpoznane szczegółowo nie jest eksploatowane. Na terenie gminy Cieszanów występuje złożo gazu ziemnego (Nr złoża GZ 13702), obejmującego swym zasięgiem fragment północno-zachodniej części gminy oraz część sąsiadującej gminy obszar w województwie lubelskim. Obszar i teren górniczy o nazwie „Lubliniec – Cieszanów 1” utworzony decyzją Ministra Środowiska nr DGK-IV-4771-32/52807/14/BG z dnia 31.12.2014r.

Na obszarze gminy występują również złoża kruszywa naturalnego eksploatowane okresowo:

- ✓ „Lubliniec Nowy” o powierzchni 1,82 ha,
- ✓ „Żuków” o powierzchni 0,87 ha.

Istnieje również złożo „Żuków-Doliny” surowca ilastego d/p cementu o powierzchni 55 ha, które jest dopiero wstępnie rozpoznane.

Obszar miasta i gminy Cieszanów należy według Gumińskiego do Dzielnicy Podkarpackiej, w której rozkład wszystkich elementów meteorologicznych wykazuje cechy klimatyczne właściwe terenom górskim i podgórskim. Głównymi cechami klimatu są duże amplitudy temperatury powietrza w przebiegu rocznym i zwiększony udział opadów letnich w stosunku do zimowych oraz mroźne zimy, upalne lata, ciepłe i długie jesienie i wiosny charakteryzujące się zmiennymi temperaturami. Średnia roczna temperatura powietrza wynosi 6,5–7,5°C. Najcieplejszym miesiącem w ciągu roku jest lipiec ze średnią temperaturą 17,8°C. Najniższa średnia temperatura w całym roku jest notowana w miesiącu

styczniu i wynosi $-4,1^{\circ}\text{C}$. Roczna suma opadów wynosi 600 – 800 mm. Najniższe opady notuje się w miesiącu styczniu zaś najwyższe mają miejsce w czerwcu. Okres wegetacyjny na obszarze Miasta i Gminy Cieszanów trwa 200 – 220 dni. Warunki klimatu lokalnego są uzależnione od wysokości n.p.m., ekspozycji, spadku terenu oraz rodzaju, wieku i zwarcia drzewostanu. Najkorzystniejsze warunki klimatu lokalnego występują na suchych płaskowyżach i zboczach dolin o ekspozycji południowej i południowo-zachodniej. Są to tereny dobrze przewietrzane z dobrymi warunkami solarnymi.

3.2. Demografia

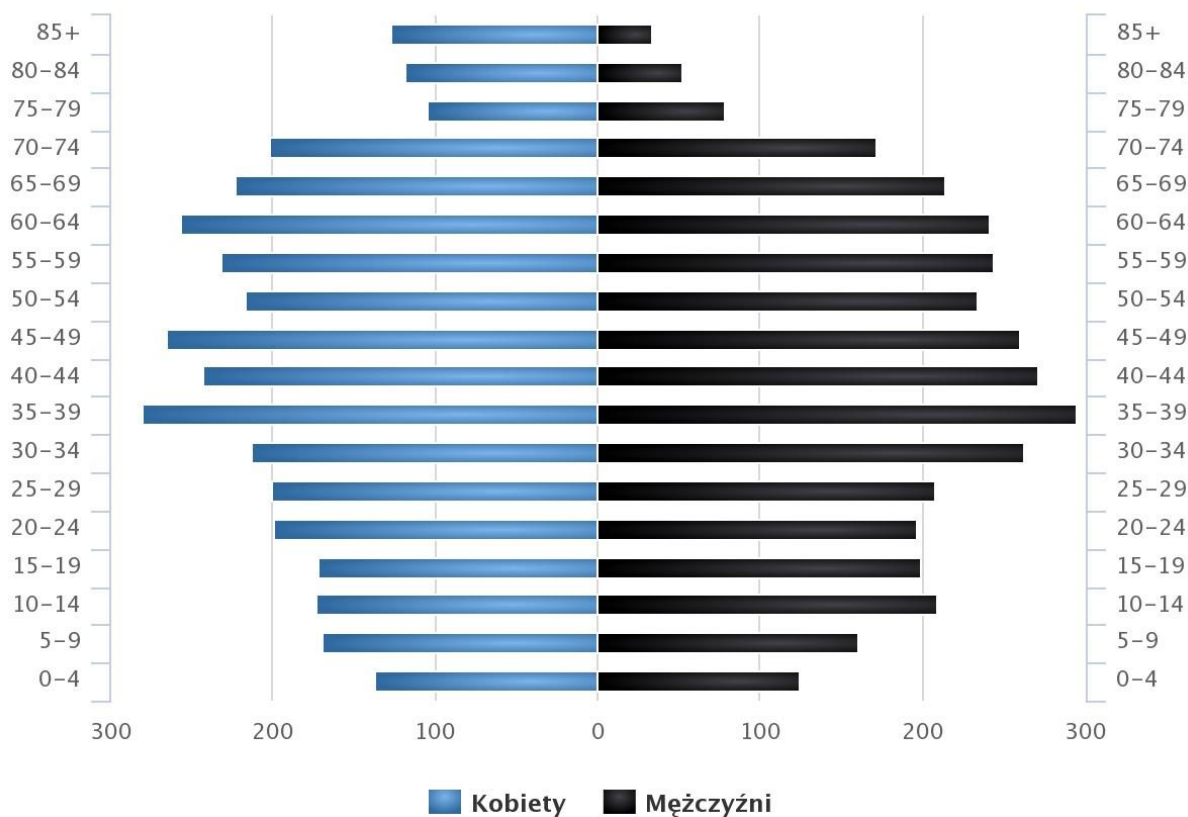
Gmina Cieszanów to gmina miejsko-wiejska. Należy do województwa podkarpackiego, powiatu lubaczowskiego. Gmina Cieszanów ma 6 792 mieszkańców, czyli zamieszkuje ją 12,1% ludności powiatu. Gmina stanowi 16,8% powierzchni powiatu. Siedzibą gminy jest miasto Cieszanów. Powierzchnia Gminy to 219,4 km². Gęstość zaludnienia wynosiła 31 osób / km².

Gmina Cieszanów ma 6 792 mieszkańców, z czego 49,7% stanowią kobiety, a 50,3% mężczyźni. W latach 2002-2022 liczba mieszkańców zmalała o 7,9%. Średni wiek mieszkańców wynosi 42,4 lat i jest porównywalny do średniego wieku mieszkańców województwa podkarpackiego oraz porównywalny do średniego wieku mieszkańców całej Polski. Mieszkańcy gminy Cieszanów zawarli w 2022 roku 20 małżeństw, co odpowiada 2,9 małżeństwom na 1000 mieszkańców. Jest to znacznie mniej od wartości dla województwa podkarpackiego oraz znacznie mniej od wartości dla Polski. W tym samym okresie odnotowano 1,1 rozwodów przypadających na 1000 mieszkańców. 30,3% mieszkańców gminy Cieszanów jest stanu wolnego, 55,0% żyje w małżeństwie, 5,0% mieszkańców jest po rozwodzie, a 8,8% to wdowy/wdowcy. Gmina Cieszanów ma ujemny przyrost naturalny wynoszący -50. Odpowiada to przyrostowi naturalnemu -7,33 na 1000 mieszkańców gminy Cieszanów.

W 2022 roku urodziło się 29 dzieci, w tym 37,9% dziewczynek i 62,1% chłopców. Średnia waga noworodków to 3 348 gramów. Współczynnik dynamiki demograficznej, czyli stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów wynosi 0,58 i jest znacznie mniejszy od średniej dla województwa oraz znacznie mniejszy od współczynnika dynamiki demograficznej dla całego kraju. W 2021 roku 41,8% zgonów w gminie Cieszanów spowodowanych było chorobami układu krążenia, przyczyną 15,4% zgonów w gminie Cieszanów były nowotwory, a 6,3% zgonów spowodowanych było chorobami układu oddechowego.

Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030

Rysunek 1 Piramida wieku mieszkańców Gminy Cieszanów.

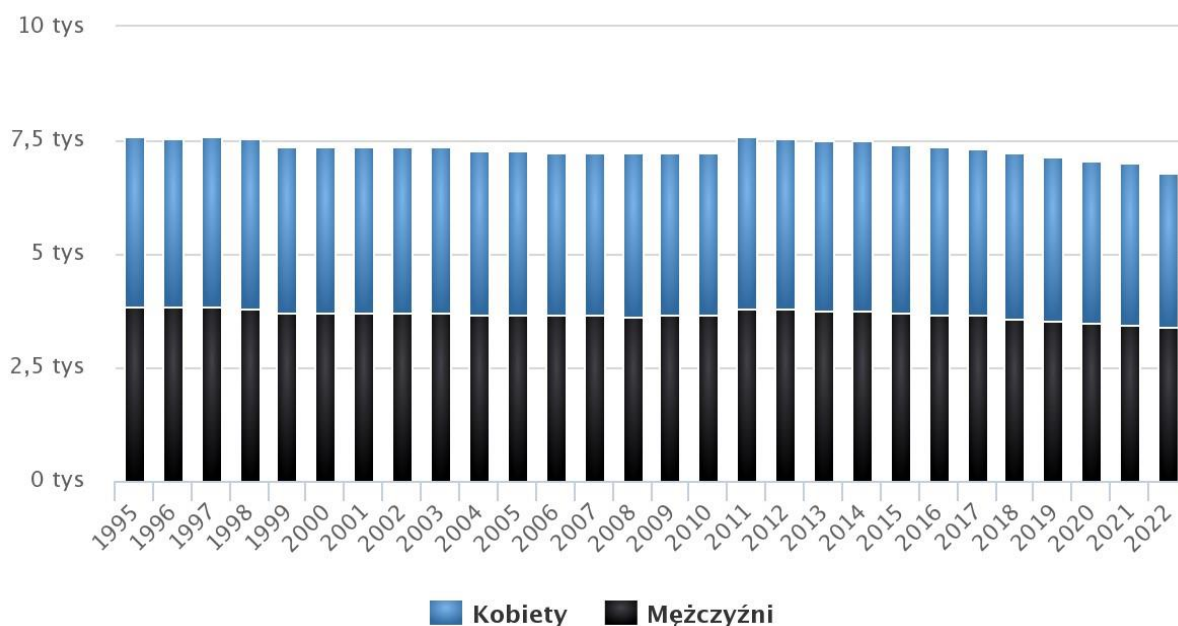

Źródło: www.polskawliczbach.pl (GUS).

Na 1000 ludności gminy Cieszanów przypada 11.58 zgonów. Jest to więcej od wartości średniej dla województwa podkarpackiego oraz wartość porównywalna do wartości średniej dla kraju. W 2022 roku zarejestrowano 56 zameldowań w ruchu wewnętrznym oraz 104 wymeldowań, w wyniku czego saldo migracji wewnętrznych wynosi dla gminy Cieszanów -48. W tym samym roku 3 osób zameldowało się z zagranicy oraz zarejestrowano 0 wymeldowań za granicę - daje to saldo migracji zagranicznych wynoszące 3. 60,6% mieszkańców gminy Cieszanów jest w wieku produkcyjnym, 16,8% w wieku przedprodukcyjnym, a 22,6% mieszkańców jest w wieku poprodukcyjnym.

Analizując dane należy stwierdzić że na przestrzeni 27 lat liczba mieszkańców Gminy Cieszanów utrzymywała się na podobnym poziomie prezentując niewielką tendencję spadkową, zgodnie z trendami regionalnymi i krajowymi.

Rysunek 2 Populacja Gminy Cieszanów w latach 1995 – 2022.

Źródło: www.polska.wliczbach.pl (GUS).

Podobnie jak w innych lokalizacjach powiatu lubaczowskiego oraz zgodnie z tendencjami dla regionu i kraju liczba mieszkańców Gminy Cieszanów w dłuższej perspektywie czasowej będzie się zmniejszać. Zgodnie z danymi Prognozy ludności dla gmin 2023 – 2040 opublikowanymi przez GUS w 2030 roku Gminę Cieszanów będzie zamieszkiwać 6 116 osób, a w 2040 roku będzie to już tylko 5 218 osób.

3.3 Edukacja

W wieku potencjalnej nauki szkolnej i edukacji było 402 mieszkańców gminy (3-24 lata, w tym 180 kobiet oraz 222 mężczyzn). Według Narodowego Spisu Powszechnego z 2021 roku 18,3% ludności posiadało wykształcenie wyższe, 2,5% wykształcenie policealne, 11,5% średnie ogólnokształcące, a 19,5% średnie zawodowe. Wykształceniem zasadniczym zawodowym legitymowało się 24,8% mieszkańców Cieszanowa, gimnazjalnym 3,0%, natomiast 16,7% podstawowym ukończonym; 3,7% mieszkańców zakończyło edukację przed ukończeniem szkoły podstawowej. W porównaniu do całego województwa podkarpackiego mieszkańcy Cieszanowa mają niższy poziom wykształcenia. Wśród kobiet mieszkających w Cieszanowie największy odsetek miało wykształcenie wyższe (22,8%) oraz zasadnicze zawodowe (18,3%). Mężczyźni najczęściej mieli wykształcenie zasadnicze zawodowe (31,5%) oraz średnie zawodowe (20,8%). W roku 2021 w mieście Cieszanów mieściło się 1 przedszkole, w którym do 3 oddziałów uczęszczało 74 dzieci (37 dziewczynek oraz 37 chłopców), 15,5% mieszkańców Cieszanowa w wieku potencjalnej nauki (3-24 lata) zaliczało się do przedziału 3-6 lat - wychowanie przedszkolne (12,2% wśród dziewczynek i 18,1% wśród chłopców). Na jedno miejsce w placówce wychowania przedszkolnego w 2018 roku przypadało 0,64 dzieci w wieku przedszkolnym. W grupie wiekowej 3-24 lata na poziomie podstawowym (7-12 lat) kształciło się 26,7% ludności (27,3% wśród dziewczynek i 26,2% wśród chłopców). W grupie wiekowej 3-24 lata na poziomie ponadgimnazjalnym (16-18 lat) kształciło się 20,1% mieszkańców (20,9% wśród dziewczyn i 19,5% wśród chłopaków).

Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030

W przedziale wiekowym odpowiadającym edukacji w szkołach wyższych (19-24 lat) znajdowało się 22,9% mieszkańców Cieszanowa w wieku potencjalnej nauki (22,7% kobiet i 23,1% mężczyzn).

Na terenie miasta i gminy Cieszanów działają następujące przedszkola, szkoły i placówki edukacyjne:

- ✓ Publiczne Przedszkole w Cieszanowie, ul. Jana III Sobieskiego 1, Cieszanów;
- ✓ Publiczne Przedszkole w Dachnowie, ul. Jarosławska 2, Dachnów;
- ✓ Publiczne Przedszkole w Nowym Siole, Nowe Sioło 103;
- ✓ Publiczne Przedszkole w Nowym Lublińcu, Nowy Lubliniec 75;
- ✓ Szkolne Schronisko Młodzieżowe w Cieszanowie, ul. Mickiewicza 73, Nowe Sioło;
- ✓ Szkolne Schronisko Młodzieżowe w Nowym Lublińcu, Nowy Lubliniec 75;
- ✓ Szkoła Podstawowa im. Marii Moralewicz w Dachnowie, ul. Jarosławska 2, Dachnów;
- ✓ Szkoła Podstawowa w Cieszanowie im. płk Bronisławy Wystouchowej z Szabatowskich w Cieszanowie, klasy IV-VIII ul. Mickiewicza 73, Nowe Sioło, klasy I-III ul. Jana III Sobieskiego 1, Cieszanów;
- ✓ Szkoła Podstawowa w Nowym Siole, Nowe Sioło 103;
- ✓ Szkoła Podstawowa im. Gen. Antoniego Jeziorańskiego w Nowym Lublińcu, Nowy Lubliniec 75.

W Szkołach podstawowych dla dzieci i młodzieży w mieście i gminie Cieszanów w 2022 roku pracowali nauczyciele łącznie w wymiarze 48,44 etatu (wobec 55,04 etatu w 2020 roku). Na jeden oddział w szkołach podstawowych, w gminie przypadało w 2022 roku 12 uczniów (o jednego mniej niż rok i dwa lata wcześniej).

3.4. Kapitał ludzki i społeczeństwo obywatelskie

Na terenie Miasta i Gminy Cieszanów aktywnie działają organizacje pozarządowe o różnym profilu działalności. Gmina Cieszanów aktywnie wspiera inicjatywy obywatelskie i organizacje pozarządowe w szczególności poprzez coroczne Programy współpracy Gminy Cieszanów z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego.

Zgodnie z Uchwałą NR LXXII/581/2023 Rady Miejskiej w Cieszanowie w sprawie przyjęcia Programu Współpracy z organizacjami pozarządowymi na 2024 rok głównym celem programu jest: kształtowanie społeczeństwa obywatelskiego i wspomaganie rozwoju społeczności lokalnych, poprzez budowanie partnerstwa pomiędzy administracją publiczną, a organizacjami pozarządowymi. Cele szczegółowe Programu współpracy obejmują:

- ✓ podnoszenie skuteczności i efektywności działań w sferze zadań publicznych,
- ✓ wspieranie integracji podmiotów pozarządowych i samorządowych realizujących wspólne cele,
- ✓ umacnianie w świadomości społecznej poczucia współtworzenia i współodpowiedzialności za społeczność lokalną, za realizację jej potrzeb i rozbudowę zasobów lokalnych,
- ✓ zwiększenie aktywności organizacji pozarządowych w wykorzystaniu środków pozabudżetowych na rzecz mieszkańców Gminy Cieszanów.

Na terenie Gminy Cieszanów zarejestrowane są i aktywnie działają następujące organizacje pozarządowe:

- ✓ Ludowy Klub Sportowy "Ursus" Dachnów,
- ✓ Miejski Klub Sportowy „Juwenia” Cieszanów,
- ✓ Ludowy Klub Sportowy „ZALEW” Stary Lubliniec,

Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030

- ✓ Uczniowski Klub Sportowy „Meteor” przy Zespole Szkół Publicznych w Dachnowie,
- ✓ Uczniowski Klub Sportowy „Puma” przy Zespole Szkół Publicznych w Cieszanowie,
- ✓ Uczniowski Klub Sportowy „MUSASHI” w Cieszanowie,
- ✓ Uczniowski Klub Sportowy „ORLIK-CIESZANÓW”,
- ✓ Ognisko-Klub Sportowy Towarzystwa Krzewienia Kultury Fizycznej „Gwiazda”,
- ✓ Cieszanowskie Towarzystwo Muzyczne,
- ✓ Gminne Stowarzyszenie Kół Gospodyń Wiejskich w Cieszanowie,
- ✓ Towarzystwo Przyjaciół Lublińca,
- ✓ Związek Kombatantów Rzeczypospolitej Polskiej i Byłych Więźniów Politycznych Koło Miejsko-Gminne w Cieszanowie,
- ✓ Cieszanowskie Forum Gospodarcze,
- ✓ Stowarzyszenie Czereśnian,
- ✓ Ochotnicza Straż Pożarna w Nowym Siole,
- ✓ Ochotnicza Straż Pożarna w Cieszanowie,
- ✓ Ochotnicza Straż Pożarna w Kowalówce – Żukowie,
- ✓ Ochotnicza Straż Pożarna w Chotylubiu,
- ✓ Ochotnicza Straż Pożarna w Folwarkach,
- ✓ Ochotnicza Straż Pożarna w Dachnowie,
- ✓ Ochotnicza Straż Pożarna w Niemstowie,
- ✓ Ochotnicza Straż Pożarna w Nowym Lublińcu,
- ✓ Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Zaburzeniami Psychicznymi i Przewlekłe Chorych Oraz Ich Rodzin/Opiekunów „VIVERE” w Cieszanowie,
- ✓ Stowarzyszenie CIESZANÓW.PL,
- ✓ Stowarzyszenie Animacji Kultury Pogranicza „FOLKOWISKO”,
- ✓ Stowarzyszenie „Pomocna Dłoń” w Cieszanowie.

3.5 Pomoc społeczna i polityka zdrowotna

Za sprawy pomocy społecznej w Gminie Cieszanów odpowiada Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Cieszanowie. Celem działań związanych z pomocą społeczną jest umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. Zadaniem „Ośrodka” jest przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu oraz podejmowanie działań zmierzających do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem. Osoby i rodziny korzystające z pomocy społecznej są obowiązane do współdziałania w rozwiązywaniu ich trudnej sytuacji życiowej.

Zadania „Ośrodka” polegają w szczególności na:

- ✓ przyznawaniu i wypłacaniu przewidzianych ustawą świadczeń;
- ✓ pracy socjalnej;
- ✓ prowadzeniu i rozwoju niezbędnej infrastruktury socjalnej;
- ✓ analizie i ocenie zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej;
- ✓ realizacji zadań wynikających z rozeznaczonych potrzeb społecznych;
- ✓ rozwijaniu nowych form pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb.

Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030

Do zadań „Ośrodka” w zakresie wykonywania zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy:

- ✓ opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka;
- ✓ sporządzanie oceny zasobów pomocy społecznej w oparciu o analizę lokalnej sytuacji społecznej i demograficznej;
- ✓ udzielanie schronienia, zapewnienie posiłku oraz niezbędnego ubrania osobom tego pozbawionym;
- ✓ przyznawanie i wypłacanie zasiłków okresowych;
- ✓ przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych;
- ✓ przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego;
- ✓ przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków na świadczenia zdrowotne osobom bezdomnym oraz innym osobom niemającym dochodu i możliwości uzyskania świadczeń na podstawie przepisów o powszechnym ubezpieczeniu w Narodowym Funduszu Zdrowia;
- ✓ przyznawanie zasiłków celowych w formie biletu kredytowanego;
- ✓ opłacanie składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe za osobę, która zrezygnuje z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania bezpośredniej, osobistej opieki nad długotrwale lub ciężko chorym członkiem rodziny oraz wspólnie niezamieszkującymi matką, ojcem lub rodzeństwem;
- ✓ praca socjalna;
- ✓ organizowanie i świadczenie usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych, w miejscu zamieszkania, z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi;
- ✓ prowadzenie i zapewnienie miejsc w mieszkaniach chronionych;
- ✓ dożywianie dzieci;
- ✓ sprawienie pogrzebu, w tym osobom bezdomnym;
- ✓ kierowanie do domu pomocy społecznej i ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca gminy w tym domu;
- ✓ pomoc mającym trudności w przystosowaniu się do życia po zwolnieniu z zakładu karnego;
- ✓ sporządzanie sprawozdawczości oraz przekazywanie jej właściwemu Wojewodzie, również w formie dokumentu elektronicznego, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego;
- ✓ utworzenie i utrzymanie ośrodka pomocy społecznej, w tym zapewnienie środków na wynagrodzenia pracowników;
- ✓ przyznawanie i wypłacanie zasiłków stałych;
- ✓ opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne określonych w przepisach o powszechnym ubezpieczeniu w Narodowym Funduszu Zdrowia.

Do zadań własnych „Ośrodka”, należy:

- ✓ przyznawanie i wypłacanie zasiłków specjalnych celowych;
- ✓ przyznawanie i wypłacanie pomocy na ekonomiczne usamodzielnienie w formie zasiłków, pożyczek oraz pomocy w naturze;
- ✓ prowadzenie i zapewnienie miejsc w domach pomocy społecznej i ośrodkach wsparcia o zasięgu gminnym oraz kierowanie do nich osób wymagających opieki;

Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030

- ✓ podejmowanie innych zadań z zakresu pomocy społecznej wynikających z rozeznaczonych potrzeb gminy, w tym tworzenie i realizacja programów osłonowych;
- ✓ współpraca z powiatowym urzędem pracy w zakresie upowszechniania ofert pracy oraz informacji o wolnych miejscach pracy, upowszechniania informacji o usługach poradnictwa zawodowego i o szkoleniach.
- ✓ Do zadań zleconych „Ośrodka” z zakresu administracji rządowej należy:
- ✓ organizowanie i świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi;
- ✓ przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków związanych z klęską żywiołową lub ekologiczną;
- ✓ prowadzenie i rozwój infrastruktury środowiskowych domów samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi;
- ✓ realizacja zadań wynikających z rządowych programów pomocy społecznej, mających na celu ochronę poziomu życia osób, rodzin i grup społecznych oraz rozwój specjalistycznego wsparcia;
- ✓ przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych, a także udzielenie schronienia, posiłku oraz niezbędnego ubrania cudzoziemcom, o których mowa w art. 5a ustawy o pomocy społecznej;
- ✓ przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych, a także udzielanie schronienia, posiłku i niezbędnego ubrania cudzoziemcom, którzy uzyskali zgodę na pobyt tolerowany na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
- ✓ wypłacanie wynagrodzenia za sprawowanie opieki.

Do zadań „Ośrodka” z ustawy o świadczeniach rodzinnych z zakresu administracji rządowej należy m. in.:

- ✓ przyznawanie i wypłacanie zasiłków rodzinnych oraz dodatków do zasiłków rodzinnych z tytułu:
- ✓ urodzenia dziecka;
- ✓ opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego;
- ✓ samotnego wychowywania dziecka;
- ✓ wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej;
- ✓ kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego;
- ✓ rozpoczęcia roku szkolnego;
- ✓ podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania.
- ✓ przyznawanie i wypłacanie świadczeń opiekuńczych, tj. zasiłków pielęgnacyjnych i świadczeń pielęgnacyjnych,
- ✓ przyznawanie i wypłacanie jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia się dziecka,
- ✓ opłacanie składki na ubezpieczenie emerytalne i rentowe, określone w przepisach ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych za osobę otrzymującą świadczenie pielęgnacyjne,
- ✓ opłacanie składki na ubezpieczenie zdrowotne, określone w przepisach o powszechnym ubezpieczeniu w Narodowym Funduszu Zdrowia za osobę otrzymującą świadczenie pielęgnacyjne.

Do zadań „Ośrodka” na podstawie ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów należy:

- ✓ prowadzenie postępowania w sprawach przyznawania i wypłacania świadczeń z funduszu alimentacyjnego;
- ✓ podejmowanie działań wobec dłużników alimentacyjnych;
- ✓ zgłaszanie do biura informacji gospodarczej informacji o zobowiązaniu albo zobowiązaniach dłużnika alimentacyjnego.

Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030

Zwiększająca się liczba osób bezrobotnych, w tym długotrwale, pozbawionych zasiłku, niskie wynagrodzenia oraz duża liczba osób utrzymujących się z rent i emerytur znacznie wpływa na zmniejszenie poziomu zamożności mieszkańców gminy. Powyższe problemy powodują, że osoby korzystające z pomocy społecznej to osoby bezrobotne, samotne, niepełnosprawne, niewydolne wychowawczo, bez źródeł utrzymania lub utrzymujące się z pracy dorywczej, zasiłków rodzinnych i dodatków do zasiłków rodzinnych, a więc świadczeń niedających gwarancji utrzymania rodziny lub osoby samotnej. Skuteczna ochrona dzieci i pomoc dla nich może być osiągnięta we współpracy ze środowiskiem lokalnym, w tym sąsiedzkim, sądami i ich organami pomocniczymi, policją, instytucjami oświatowymi, podmiotami leczniczymi, Kościołem i związkami wyznaniowymi oraz organizacjami pozarządowymi. Podstawą do rozwiązywania problemów społecznych jest wsparcie rodziny w odbudowywaniu prawidłowych relacji w rodzinie oraz we właściwym wypełnianiu ról społecznych przez jej członków. Wsparcie rodziny powinno być w miarę możliwości wczesne i mieć charakter profilaktyczny. Priorytetem wspierania rodziny jest zapewnienie odpowiednich warunków rozwoju dzieci, młodzieży oraz kształtowania wartości i norm związanych z ich wychowaniem.

Tabela 1 Liczba rodzin / osób objętych pomocą społeczną w Gminie Cieszanów w latach 2019-2021.

Dane	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
Rzeczywista liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej	177	152	141
Rzeczywista liczba osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej	521	443	374
Liczba rodzin objętych pracą socjalną	152	131	109
W tym liczba rodzin objętych wyłączną pracą socjalną	5	10	6
Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w stosunku do liczby mieszkańców gminy	4,07%	3,56%	2,97%

Źródło: Raport o stanie Gminy Cieszanów za rok 2021.

Rzeczywista liczba osób i rodzin korzystających ze wsparcia MGOPS w analizowanym okresie wykazywała tendencję spadkową, podobnie jak liczba rodzin objętych pracą socjalną. Spadkowi ulega też wskaźnik liczby osób korzystających z pomocy społecznej w stosunku do liczby mieszkańców gminy.

Tabela 2 Typy rodzin korzystających z pomocy społecznej w Gminie Cieszanów w latach 2019-2021.

Typ rodziny	2019	2020	2021
Rodziny z dziećmi, w tym z:	97	77	61
1 dzieckiem	29	22	15
2 dzieci	34	24	19
3 dzieci	20	36	13
4 i więcej dzieci	10	18	14
Rodziny niepełne, w tym z:	31	13	18
1 dzieckiem	15	6	5
2 dzieci	6	6	5
3 dzieci	6	5	3
4 i więcej dzieci	4	4	5
Rodziny emerytów i rencistów	52	41	37
Osoby samotne	63	62	70

Źródło: Raport o stanie Gminy Cieszanów za rok 2021.

W analizowanym okresie z pomocy społecznej korzystało najwięcej rodzin z dziećmi w 2019 roku. We wszystkich kategoriach wskazanych w tabeli, poza osobami samotnymi utrzymuje się od 2019 roku tendencja spadkowa w zakresie korzystania z pomocy.

Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030

Na terenie Gminy Cieszanów działają następujące placówki służby zdrowia:

- ✓ Agawa MED Agata Ważna, Tadeusza Kościuszki 6, 37-611 Cieszanów;
- ✓ Fizjoterapia domowa Niemstów 14, 37-611;
- ✓ Kowal Katarzyna Niepubliczny Zakład Opiekuńczo-Leczniczy, Niemstów 14, 37-611;
- ✓ Niepubliczny Zakład Opiekuńczo-Leczniczy, Nowe Sioło 16, 37-611;
- ✓ Przychodnia Rejonowa w Cieszanowie, ul. Rynek 27, 37-611 Cieszanów;

Na terenie Gminy Cieszanów działały następujące apteki:

- ✓ Apteka (dział farmacji szpitalnej) Niemstów Osiedle 14, 37-611 Cieszanów;
- ✓ Apteka (dział farmacji szpitalnej) Nowe Sioło 16, 37-611;
- ✓ Apteka Galium (apteka ogólnodostępna) ul. Mickiewicza 3, 37-611 Cieszanów;
- ✓ Apteka RODZINNA (apteka ogólnodostępna) ul. Cerkiewna 2, 37-611 Cieszanów;

Ogółem w 2022 roku udzielono w Gminie Cieszanów 14 083 porad lekarskich (wobec 13 750 porad w 2021 roku).

3.6 Kultura i dziedzictwo kulturowe

Za działania związane z aktywnością kulturalną w Gminie Cieszanów odpowiada Centrum Kultury i Sportu w Cieszanowie, w którego skład wchodzi następujące jednostki:

- ✓ Centrum Kultury i Sportu w Cieszanowie;
- ✓ Wiejski Dom Kultury w Dachnowie;
- ✓ Wiejski Dom Kultury w Starym Lublińcu;
- ✓ Świetlice wiejskie w miejscowościach: Dąbrówka, Kowalówka, Folwarki, Żuków-Kosobudy, Osiedle Stary Lubliniec, Osiedle Nowy Lubliniec, Chotylub przy OSP, Nowy Lubliniec przy OSP, Folwarki przy OSP.

W ramach działalności kulturalnej w Gminie Cieszanów w 2022 roku zrealizowano ogółem 46 imprez (wobec 34 w 2021 roku i 30 w 2020 roku), 20 imprez odbyło się w Mieście Cieszanów, a 26 zrealizowanych było na obszarach wiejskich gminy. Łącznie w imprezach w 2022 roku uczestniczyło 6695 osób (wobec 11 480 w 2020 roku). Na terenie gminy działały 2 grupy artystyczne liczące ogółem 20 członków. Liczba osób na placówkę (centrum kultury, dom kultury, ośrodek kultury, klub, świetlicę) w 2022 roku wynosiła 1 132 osoby (w tym dla miasta 1 840, a dla obszarów wiejskich 1 013,60 osób). Na 1000 osób w gminie przypadało 8,8 centrów kultury, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic.

Na terenie gminy Cieszanów aktywnie działa Miejska Biblioteka Publiczna. W skład biblioteki wchodzi:

- ✓ Miejska Biblioteka Publiczna w Cieszanowie (siedziba główna), ul. Kościuszki 6, 37-611 Cieszanów;
- ✓ Filia Dachnów, ul. Lwowska 3, Dachnów, 37-611 Cieszanów;
- ✓ Filia Nowe Sioło, Nowe Sioło 103, 37-611 Cieszanów;
- ✓ Filia Stary Lubliniec, Stary Lubliniec 45, 37-611 Cieszanów.

Na 10 000 ludności Gminy Cieszanów przypadało w 2022 roku 5,9 biblioteki (w mieście Cieszanów 5,4 na obszarach wiejskich gminy 6,1). Ludność, która przypadała w 2022 roku na 1 placówkę biblioteczną (łącznie z punktami bibliotecznymi ujętymi zgodnie z siedzibą jednostki macierzystej) to dla gminy wartość 1698 osób (w mieście Cieszanów 1840, na obszarach wiejskich gminy 1651). Księgozbiór

Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030

bibliotek na 1000 ludności w 2022 roku dla Gminy Cieszanów wynosił 5 912 woluminów (dla miasta Cieszanów 12 190,2 woluminów, dla obszarów wiejskich gminy 3 579,2 woluminów. Na 1000 ludności gminy przypadało 141 czytelników (w mieście Cieszanów 321, na obszarach wiejskich 73 czytelników). Wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika w 2022 roku wynosiły 18,2 woluminów wobec 14,2 woluminów w 2020 roku.

Zabytkowy krajobraz miasta i gminy Cieszanów jest niezwykle urozmaicony. Ze względu na swój wielokulturowy charakter posiada dużą wartość, należąc do spuścizny Kresów Wschodnich dawnej Rzeczypospolitej. Występuje tu bardzo dużo obiektów, które zasługują na ochronę prawną, liczne zabytki są już objęte tą ochroną. Do najciekawszych obiektów dziedzictwa kulturowego na terenie Gminy Cieszanów należą:

Cieszanów:

- ✓ Kościół parafialny p.w. św. Wojciecha z 1800 r. Fundacja Jana Jakuba Zamoyskiego, wojewody podolskiego. Kościół przebudowany w 1889 r. W świątyni znajduje się słynący łąskami obraz Matki Boskiej z Dzieciątkiem (Różańcowej), namalowany w 2 połowie XIX wieku na wzór wcześniejszego wizerunku z XVII wieku.
- ✓ Cerkiew z interesującą polichromią wykonaną przez Hrehorego Kuźniewcza, uznanego artystę działającego w okresie międzywojennym.
- ✓ Cmentarz z najstarszymi nagrobkami w formie krzyży kamiennych, pochodzącymi prawdopodobnie z przełomu XVIII i XIX wieku. Tu także występuje kilka rzeźbiarskich nagrobków Rojowskich z XIX wieku oraz mogiły powstańców.
- ✓ Synagoga z końca XIX wieku, wystawiona dla miejscowej społeczności wyznania mojżeszowego.
- ✓ Pomnik upamiętniający króla Jana III Sobieskiego. Obelisk ufundowany został w 1883 r. z okazji dwusetnej rocznicy wiktorii wiedeńskiej, na pamiątkę zwycięskiej walki z Tatarami, stoczonej w 1672 r. pod Cieszanowem przez wojska Sobieskiego.
- ✓ Tradycyjna zabudowa małomiasteczkowa z 1 tercji XX wieku (ul. Kościuszki i ul. Skorupki). Budynki mieszkalne, zarówno drewniane, jak i murowane, posiadają charakterystyczne zdobnictwo, nawiązujące do architektury tyrolskiej.

Nowe Sioło:

- ✓ Zrujnowany pałac wzniesiony na początku XIX wieku dla Rojowskich. Pomimo późniejszych przekształceń zachował klasycystyczne elementy stylowe. Budynek stoi na miejscu wcześniejszego dworu obronnego, śladem, którego są unikalne umocnienia bastionowe z XVII wieku. Przy zachodnim boku pałacu założono w XIX wieku park krajobrazowy z rzadkimi gatunkami drzew.
- ✓ Cerkiew wzniesiona przy udziale miejscowych właścicieli ziemskich w 1907 r. Obecnie kościół parafialny.

Gorajec:

- ✓ Cerkiew grekokatolicka, pochodząca w swej najstarszej części z 1586 r. W cerkwi zachowała się cenna polichromia z XVII wieku, która wraz z malowidłami z XIX stulecia współtworzy bogaty wystrój wnętrza.
- ✓ Ruiny murowanej kaplicy grobowej – kat. Postawionej nad potokiem Łowczanka w końcu XIX wieku z fundacji Brunickich.
- ✓ Cmentarz z nagrobkami rodziny miejscowych właścicieli ziemskich.

Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030

Kowalówka:

- ✓ Cerkiew drewniana, której budowę rozpoczęto w XVII wieku. Późniejsze przebudowy zatarty pierwotny układ przestrzenny. Na wyposażeniu świątyni znajduje się ikonostas, wykonany w XVIII wieku w warsztacie malarza Michała Rudkiewicza, Cerkiew obecnie pełni rolę kaplicy rzymskokatolickiej.

Dachnów:

- ✓ Cerkiew wzniesiona w 1735 r. Po kilku remontach w latach trzydziestych XX wieku, uzyskała ciekawy plan z trójbocznym zamknięciem poszczególnych części i obszerną kopułą na skrzyżowaniu ramion.

Chotylub:

- ✓ Cerkiew drewniana z 1888 r. o tradycyjnym trójdzielno – podłużnym założeniu, z dwoma kopułami i piętrową częścią zachodnią.
- ✓ Pozostałości założen ogrodowych i parkowych z XIX wieku na miejscu chotylubskiego dworu oraz leśniczówki.

Niemstów:

- ✓ Pałac Avenariusów, którego budowę rozpoczęto w latach 30-tych XX wieku i przed wybuchem wojny nie udało się ukończyć. Zachowane w dobrym stanie mury, pokryte kamienną okładziną, świadczą o rozmachu całego założenia, łączącego elementy neoklasycyzmu i modernizmu.
- ✓ Kapliczka z późnobarokową rzeźbą św. Jana Nepomucena (w pobliżu pałacu).
- ✓ Niewielka kapliczka domkowa z 1842 r., w której znajduje się rzeźba św. Floriana (w centrum Niemstowa).
- ✓ Cerkiew z 1912 r. Obecnie kościół parafialny.

Nowy Lubliniec:

- ✓ Cerkiew grekokatolicka, wzniesiona w 1908 r. dla uczczenia 60-tej rocznicy panowania cesarza Franciszka Józefa II.
- ✓ Drewniana biblioteka, istniejąca przy miejscowej szkole, wzniesiona w latach 30-tych XX wieku.

Stary Lubliniec:

- ✓ Cerkiew wzniesiona w latach 1926-1927 o ciekawej dekoracji architektonicznej, nawiązującej do rodzimych odmian neostylowych. Obecnie kościół parafialny.

Na uwagę zasługują również zabytki militarne z czasów ostatniej wojny. Na terenie Cieszanowa, Nowego Sioła i Dachnowa, na dawnej sowiecko – niemieckiej linii demarkacyjnej z 1939 r., rozlokowane są rosyjskie bunkry. Stanowią one fragment tzw. Linii Mołotowa, budowanej w latach 1940- 1941.

Wyjątkowym i jednym z największych w kraju wydarzeniem artystycznym cyklicznie odbywającym się w Cieszanowie jest Cieszanów Rock Festiwal. Impreza odbywająca się corocznie goszcząca na swoich scenach najważniejszych i najznamienitszych przedstawicieli nurtu muzyki rockowej w Polsce. Poza głównym elementem festiwalu czyli muzyką odbywa się również w trakcie jego trwania wiele inicjatyw towarzyszących realizowanych w dużej mierze przez organizacje pozarządowe.

3.7 Sport i aktywny styl życia

Infrastrukturę sportowo-rekreacyjną na terenie Gminy Cieszanów stanowią:

- ✓ Kąpielisko w Nowym Siole (miejsce do kąpeli, tyrolka, domki letniskowe, place zabaw, siłownie - Nowe Sioło, ul. Mickiewicza 80A);
- ✓ Przygraniczne Centrum Kultury i Sportu „Wędrowiec” w Cieszanowie, (Nowe Sioło, ul. Mickiewicza 73 – amfiteatr, stadion i kompleks boisk sportowych wraz z bieżnią);
- ✓ Wielofunkcyjne boisko sportowe przy szkole w Nowym Siole (Nowe Sioło 103, sztuczna nawierzchnia);
- ✓ Wielofunkcyjne boisko sportowe w Starym Lublińcu przy Domu Kultury (Stary Lubliniec 45, sztuczna nawierzchnia, plac zabaw i zewnętrzna siłownia);
- ✓ Wielofunkcyjne boisko sportowe przy szkole w Nowym Lublińcu (Nowy Lubliniec 75, asfaltowa nawierzchnia, plac zabaw);
- ✓ Kompleks boisk sportowych „Moje boisko – Orlik 2012” w Dachnowie (Dachnów, ul. Jarosławska 2);
- ✓ Pełnowymiarowy stadion sportowy w Dachnowie o sztucznej nawierzchni (108,16 m x 70,16 m Dachnów ul. Sportowa 21);
- ✓ Kryte Lodowisko w Cieszanowie (36m x 17m - Nowe Sioło, ul. Mickiewicza 73);
- ✓ Ośrodek rekreacyjno – treningowy SOCCER BOX PRO w Dachnowie wraz z kompleksem boisk, ul. Sportowa;
- ✓ Przyszkolna sala gimnastyczna w Cieszanowie (30m x 18m - Nowe Sioło, ul. Mickiewicza 73);
- ✓ Przyszkolna sala gimnastyczna w Nowym Lublińcu (24m x 12m - Nowy Lubliniec 75);
- ✓ Przyszkolna sala gimnastyczna w Dachnowie (24m x 12m Dachnów, ul. Jarosławska 2);
- ✓ Przyszkolna sala gimnastyczna w Niemstowie (17m x 10m Niemstów 80);
- ✓ Boiska trawiaste: stadion na terenie Osiedla Stary Lubliniec, Oś. Armii Krajowej w Cieszanowie; OSP w Cieszanowie, Żuków, Osiedle Nowy Lubliniec przy bloku 24-rodzinnym, Chotylub za budynkiem Senior+, Kowalówka za budynkiem szkolnym, Niemstów za budynkiem szkolnym;
- ✓ Teren rekreacyjno – wypoczynkowy w Dachnowie przy cerkwi (siłownie zewnętrzne, rekreacja);
- ✓ Park pod Sobieskim w Cieszanowie (boisko o sztucznej nawierzchni, siłownia, wiata – ul. Sobieskiego);
- ✓ Przystań turystyczna w Nowym Siole (siłownie zewnętrzne i wewnętrzne – Nowe Sioło 85);
- ✓ Ścieżki rowerowe na terenie Gminy Cieszanów – ok. 70 km wraz z miejscami przystankowymi, parkingiem dla kamperów przy kąpielisku, wieżą widokową przy cieszanowskim stadionie.

Zgodnie z danymi GUS w 2022 roku liczba członków klubów sportowych w Gminie Cieszanów wynosiła 126 osób. Niepokojącym jest fakt że liczba ta zmniejszyła się niemal o połowę wobec 2018 roku (209 osób). Z kolei liczba ćwiczących ogółem w 2022 roku wynosiła 188 (wobec 157 osób w 2020 roku). W 2022 roku w Gminie Cieszanów funkcjonowało 7 sekcji sportowych. Zajęcia treningowe prowadziło 9 trenerów, 2 instruktorów sportowych oraz 2 inne osoby prowadzące zajęcia sportowe. Zgodnie z danymi za 2020 rok na 10 tys. mieszkańców przypadało 5,8 klubów sportowych.

3.8 Turystyka

Gmina Cieszanów posiada pewne walory turystyczno – krajoznawcze. Samo miasto ma wielokulturowy charakter, wyróżnia się spośród podobnych mu kształtem zabudowy, zabytkowymi budowlami, należy do spuścizny Kresów Wschodnich dawnej Rzeczypospolitej. Teren gminy tworzy dobre warunki do uprawiania turystyki pieszej i rowerowej ze względu na malownicze okolice, bogactwo lasów, zbiorników i cieków wodnych, które stwarzają atrakcyjne warunki do aktywnego wypoczynku. Gmina posiada warunki do rozwoju turystyki sezonowej, jednak w parze z walorami krajobrazowymi nie idzie odpowiedni stan bazy turystycznej. Brak jest odpowiedniej ilości miejsc noclegowych, pól namiotowych i kempingowych, również stan miejsc kąpielowych nie zaspokaja w pełni potrzeb w tym zakresie.

W 2022 roku, zgodnie z danymi GUS na terenie gminy funkcjonowały 3 obiekty noclegowe. Ogółem na terenie powiatu lubaczowskiego (w którym zlokalizowana jest Gmina Cieszanów) w 2022 roku z noclegów w turystycznych obiektach noclegowych na 1000 ludności według powiatów skorzystało 438 osób.

Cieszanów otrzymał prawa miejskie w XVI wieku i posiada swoje historyczne dziedzictwo oraz zabytkową architekturę. Miasto i gmina posiada potencjał turystyczny. Wśród obiektów architektonicznych wzbudzających zainteresowanie mieszkańców i turystów należy wymienić m.in.:

- ✓ Cerkiew Świętego Jerzego w Cieszanowie,
- ✓ Kościół Świętego Wojciecha w Cieszanowie,
- ✓ Cmentarz parafialny przy ul. ks. Ignacego Skorupki,
- ✓ Synagoga w Cieszanowie przy ul. Skorupki 7 (obecnie Dom Senior +),
- ✓ Pomnik Jana III Sobieskiego w Cieszanowie.

O atrakcyjności i potencjale turystycznym gminy świadczy również bliskie sąsiedztwo „Roztocza” oraz potencjał bioróżnorodny i przyrodniczy, w tym lasy i parki narodowe, a także bliskie sąsiedztwo rzeki San.

W Gminie znajdują się szlaki turystyczne piesze i rowerowe.

Jednym z najbardziej charakterystycznych produktów turystyki kulturowej gminy jest jedna z największych rockowych imprez cyklicznych w kraju – Cieszanów Rock Festiwal, odbywający się od ponad 15 lat.

Gmina dysponuje znaczącym potencjałem umożliwiającym rozwijanie; turystyki weekendowej, turystyki aktywnej, turystyki kulturowej, agroturystyki oraz turystyki przyrodniczej.

4. Diagnoza Gminy Cieszanów – Sfera gospodarcza

4.1 Gospodarka i przedsiębiorczość

Zgodnie z danymi BDL GUS przedsiębiorczość w Gminie Cieszanów wykazuje się tendencją wzrostową. Liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 1000 mieszkańców w 2020 roku wynosiła 610, natomiast w 2022 roku już 683, co oznaczało wzrost o ponad 10% w 2 lata.

Tabela 3 Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności w Gminie Cieszanów.

Nazwa	Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności		
	2020	2021	2022
Cieszanów	610	647	683
Cieszanów - miasto	793	811	859
Cieszanów - obszar wiejski	543	586	618

Źródło: BDL GUS. <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/podgrup/tablica>

Na 1000 mieszkańców Gminy Cieszanów w wieku produkcyjnym przypadało w 2022 roku 111,5 podmiotów gospodarczych. W gminie odnotowano w 2022 roku 1,5 podmiotów gospodarki narodowej o liczbie pracujących powyżej 49 osób na 10 tys. mieszkańców. Podmioty MŚP (0-249 pracujących) na 10 tys. mieszkańców w 2022 roku było 683, a tendencja ta wykazywała wzrost w analizowanych latach. Powodem do niepokoju może być wartość wskaźnika: jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności, która w 2022 roku dla gminy wynosiła 66, była zdecydowanie niższa od wartości z 2020 roku, która wynosiła 93. W przypadku jednostek nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON na 1000 ludności także odnotowano spadek (2022 do 2020 roku).

Liczba osób prowadzących w gminie działalność gospodarczą na 10 tys. ludności w analizowanym okresie wzrastała z 461 w 2020 roku do 517 w 2022 roku. Na 1000 osób w gminie przypadały 52 osoby prowadzące działalność gospodarczą (wobec 46 w 2020 roku).

W 2022 roku w Gminie Cieszanów przypadało 8,44 osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym. Co oznaczało wzrost wobec danych z 2020 roku (7,58 osoby).

Na 1000 mieszkańców Gminy Cieszanów przypadało w 2022 roku 59 fundacji i stowarzyszeń, co oznacza wzrost wobec danych z 2020 roku (7,58). Na 10 tys. podmiotów gospodarki narodowej przypadało 280,2 instytucje otoczenia biznesu.

Udział nowo zarejestrowanych podmiotów sektora kreatywnego w liczbie nowo zarejestrowanych podmiotów ogółem wynosił w 2022 roku 2,22% wobec całkowitego braku udziału w 2020 roku. udział nowo zarejestrowanych podmiotów sektora przetwórstwa rolno-spożywczego w ogólnej liczbie nowo zarejestrowanych podmiotów ogółem nadal jednak wynosi 0,00%.

Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030

Zdecydowanie największą liczbę podmiotów gospodarczych w Gminie Cieszanów, w liczbie podmiotów gospodarki narodowej ogółem stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Zgodnie z danymi GUS za 2022 rok ich wartość wynosiła 75,6%. Z kolei udział podmiotów gospodarki narodowej o liczbie pracujących do 9 osób w ogólnej liczbie podmiotów wpisanych do rejestru REGON utrzymuje się na podobnym poziomie w ostatnich latach, w 2022 roku wynosił 96,8%. Udział fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych w ogólnej liczbie podmiotów gospodarki narodowej w 2022 roku dla Gminy Cieszanów wynosił 8,6%.

W sektorze rolno-spożywczym działały w 2022 roku w Gminie Cieszanów 3 podmioty, 1 w mieście Cieszanów i 2 na obszarach wiejskich.

Na przestrzeni analizowanych lat zwiększył się udział osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w ogólnej liczbie osób w wieku produkcyjnym z 7,6 w 2020 roku do 8,4 w 2022 roku.

Tendencję wzrostową w analizowanym okresie wykazuje również wskaźnik: podmioty gospodarcze w usługach wyższego rzędu (sekcje J-R) na 1000 ludności, dla Gminy Cieszanów w 2022 roku wynosił 17,8 wobec 15,0 w 2022 roku.

Należy zaznaczyć że ważną rolę w gospodarce Gminy Cieszanów odgrywa również rolnictwo, przedstawione w dalszej części niniejszej diagnozy.

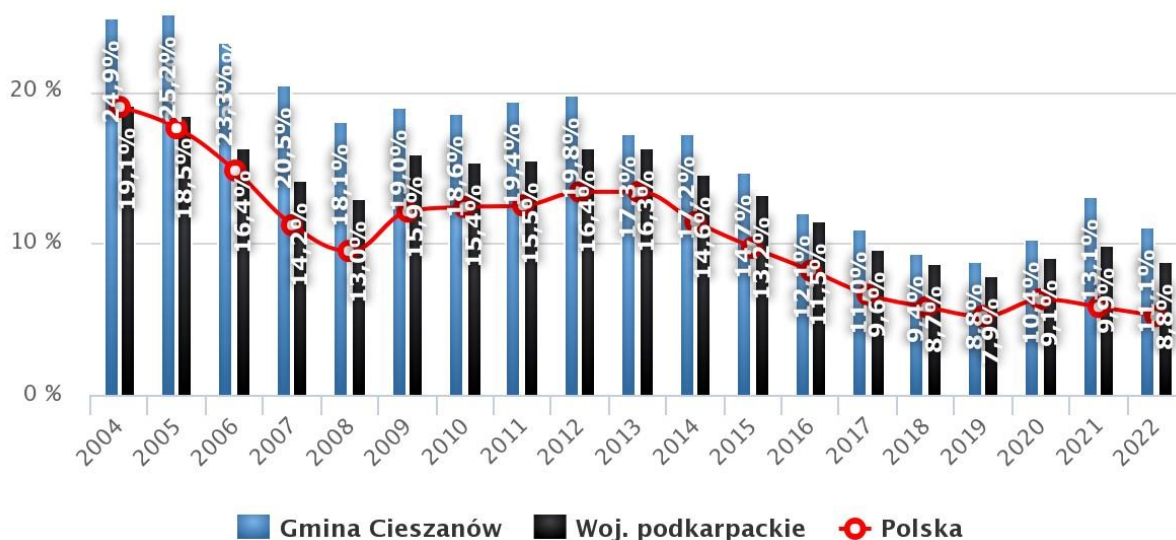
Gmina Cieszanów jest gminą typowo rolniczą. Przeobrażenia w ostatnich latach spowodowały upadek bądź likwidację przedsiębiorstw dających zatrudnienie kilkuset pracownikom. Na terenie gminy prowadzone są różne rodzaje działalności gospodarczej. Największy procentowy udział przypada na handel i usługi dla ludności, natomiast najmniejszy na produkcję i gastronomię.

4.2 Zatrudnienie i rynek pracy

W gminie Cieszanów na 1000 mieszkańców pracuje 331 osób. Bezrobocie rejestrowane w gminie Cieszanów wynosiło w 2022 roku 11,1% (11,1% wśród kobiet i 11,1% wśród mężczyzn). W 2022 roku przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w gminie Cieszanów wynosiło 5 116,12 PLN, co odpowiada 76.30% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w Polsce. Wśród aktywnych zawodowo mieszkańców gminy Cieszanów 498 osób wyjeżdża do pracy do innych gmin, a 410 pracujących przyjeżdża do pracy spoza gminy - tak więc saldo przyjazdów i wyjazdów do pracy wynosi -88. 40,3% aktywnych zawodowo mieszkańców gminy Cieszanów pracuje w sektorze rolniczym (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo), 14,0% w przemyśle i budownictwie, a 9,5% w sektorze usługowym (handel, naprawa pojazdów, transport, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja) oraz 1,6% pracuje w sektorze finansowym (działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości).

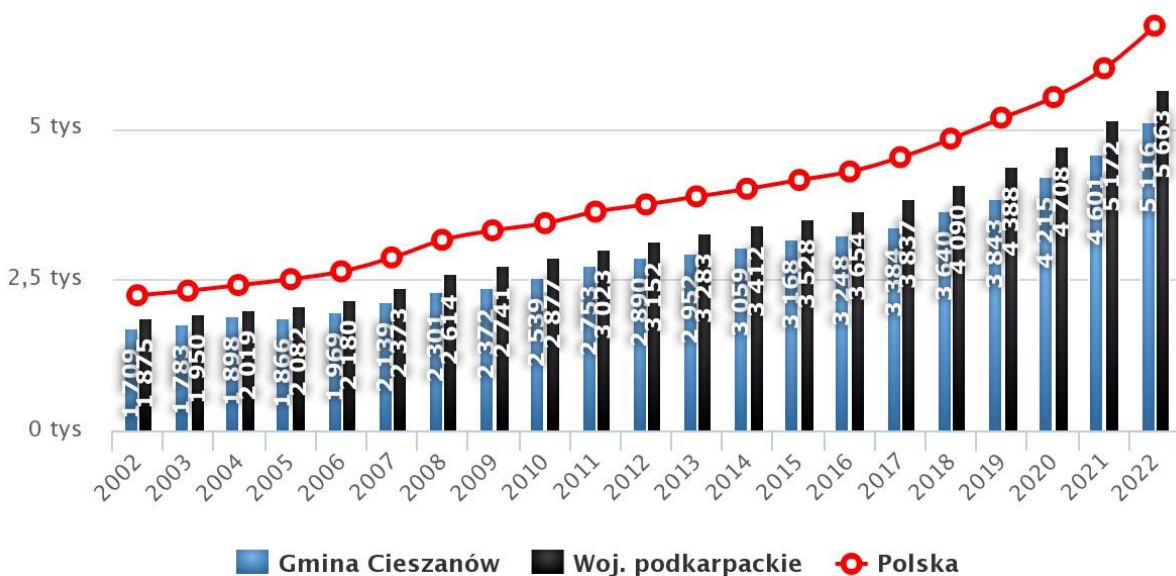
Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030

Rysunek 3 Szacunkowa stopa bezrobocia rejestrowanego w gminie Cieszanów w latach 2004-2022.

Źródło: www.polskawliczbach.pl (GUS).

Rysunek 4 Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto (PLN) w Gminie Cieszanów w latach 2002-2022.

Źródło: www.polskawliczbach.pl (GUS).

4.3 Rolnictwo

Gmina Cieszanów jest gminą typowo rolniczą. Większość gleb w gminie stanowią gleby średnie i dobre, brak jest natomiast gleb bardzo dobrych. Gleby słabe i bardzo słabe nie przekraczają 20% ogólnej powierzchni gruntów. Największa liczba zatrudnionych w indywidualnych gospodarstwach rolnych przypada na gospodarstwa o powierzchni 2-5 ha, 5-7 ha i 7-10 ha.

Struktura zagospodarowania ziemi:

- tereny zurbanizowane 2 %,
- użytki rolne 91 %,
- grunty orne 60 %,
- łąki i pastwiska 37 %,
- zbiorniki wodne 2 %,
- nieużytki 1 %,

Powierzchnia użytkowa ogółem 11.762 ha.

Tabela 4 Gmina Cieszanów – procentowy udział poszczególnych klas gleb.

Klasa bonitacyjna	Procentowy udział	Charakterystyka gleb
I i II	0	Bardzo dobre
III	19	Dobre
IV	62	Średnie
V	17	Słabe
VI	1	Bardzo słabe
VIz	1	Bardzo słabe

Źródło: Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Cieszanów.

Największa liczba użytków rolnych w gminie to gospodarstwach o powierzchni 0-5 ha, 5-10 ha i powyżej 15 ha. Najwyżej plasują się gospodarstwa o powierzchni 10-15 ha. Inaczej wygląda struktura pod względem liczby gospodarstw. Największy ich odsetek znajduje się w przedziale obszarowym 5 -10 ha, najniższy 10-15 ha. Sytuacja w gminie wygląda pod tym względem dużo lepiej, niż w całym województwie, gdzie największa procentowo liczba gospodarstw jest w przedziale 0-5 ha, najniższa zaś w przedziale powyżej 15 ha.

Powierzchnia zasiewów w ha:

- ✓ zboża 4353 ha,
- ✓ ziemniaki 591 ha,
- ✓ przemysłowe 649 ha,
- ✓ pastewne 60 ha,
- ✓ strączkowe 15 ha,
- ✓ warzywa 65 ha,
- ✓ pozostałe 36 ha.

Hodowla zwierząt: o zwierzęta ogółem 6.600 szt. w tym trzoda chlewna 49 %, bydło 42 %, owce 5 %, konie 2 %, drób 2 %.

Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030

Sytuacja w warzywnictwie na terenie gminy Cieszanów:

- a) Produkcja warzyw pod szkłem i folią – powierzchnia około 500 m² – 4 producentów,
- b) Produkcja warzyw gruntowych – powierzchnia około 10 ha – 10 producentów,
- c) Truskawki – powierzchnia około 40 ha – 30 producentów,
- d) Maliny – powierzchnia około 10 ha – 30 producentów,
- e) Porzeczka czarna – powierzchnia około 10 ha – 20 producentów.

Największą powierzchnię upraw (w ha) w gminie Cieszanów zajmują cztery podstawowe zboża, natomiast najmniejszą kukurydza. Podobnie sytuacja przedstawia się w powiecie. Najwyższy udział procentowy (w stosunku do powiatu) mają uprawy przemysłowe, zboża i ziemniaki, zaś najniższy kukurydza. Pozostała część przypada na rośliny pastewne i inne uprawy.

Największą ilość zwierząt gospodarskich w gminie stanowi drób, trzoda chlewna i bydło. Znacznie mniejsze pogłowie przypada na owce, konie i kozy. Na terenie miasta Cieszanowa hoduje się dużo królików. Podobna sytuacja występuje w powiecie. Wyjątek stanowią konie, których liczba na terenie innych gmin utrzymuje się na wysokim poziomie.

Gmina Cieszanów jest gminą typowo rolniczą. Użytki rolne stanowią ponad 50% gruntów. Większość użytków rolnych przypada na grunty orne, reszta to łąki i pastwiska. Stosunkowo mało terenów stanowią sady. Dość duży obszar zajmują lasy.

Struktura użytków rolnych jest porównywalna ze średnią w województwie (52,7%). Natomiast lasy na terenie gminy zajmują procentowo większy obszar, niż średnia województwa podkarpackiego (ok.35%)

Okolo 70 % powierzchni gminy Cieszanów objętych jest różnymi formami ochrony przyrody. Są to: park krajobrazowy, obszar chronionego krajobrazu, rezerwat, użytki ekologiczne oraz pomniki przyrody. Część lasów Nadleśnictwa Narol wchodzi w skład Parku Krajobrazowego Puszczy Solskiej utworzonego w 1988 roku. Obszar Parku w gminie Cieszanów zlokalizowany jest w jej północno-zachodniej części i obejmuje tereny niemal w całości porośnięte lasem o wszechstronnych walorach przyrodniczych, stanowiące fragment wielkiego kompleksu leśnego – Puszczy Solskiej. Park położony jest na pograniczu dwóch odmiennych jednostek fizjograficznych: Roztocza i Kotliny Sandomierskiej. Znajdują się tutaj niewysokie wzniesienia do 320 m, pokryte lasami wydmy, oraz liczne bagna i torfowiska. Park pokryty jest w 85% lasami: przeważnie są to bory sosnowe, buczyna z jodłami, a także na terenach podmokłych – olsy (rodzaj mieszanego lasu). W granicach gminy Cieszanów znajduje się 1 897 ha powierzchni Parku Krajobrazowego Puszczy Solskiej.

5. Diagnoza Gminy Cieszanów – Sfera przestrzenna

5.1 Bezpieczeństwo Energetyczne i OZE

Dystrybucją energii elektrycznej na terenie Gminy Cieszanów zajmuje się PGE Dystrybucja S.A. Oddział w Zamościu. Obszar terytorialny miasta i gminy Cieszanów zasilany jest ze stacji 110.15 kV Lubaczów, która zlokalizowana jest na terenie miasta Lubaczowa poprzez linie napowietrzne i kablowe SN 15 kV oraz stacje transformatorowe SN/nN. W sytuacjach awaryjnych obszar miasta i gminy Cieszanów może być zasilany ze stacji 110/15 kV Tomaszów Południe, która znajduje się na terenie gminy Tomaszów Lubelski. PGE Dystrybucja S.A w celu zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego na obsługiwanych terenach przeznacza znaczne środki finansowe na modernizację i rozbudowę sieci niskiego i wysokiego napięcia. Łączna długość linii sieci elektroenergetycznej na terenie Miasta i Gminy Cieszanów wynosi 175,1 km(w tym 144,8 - linia napowietrzna, 30,3 – linia kablowa). Na terenie Miasta i Gminy będzie odbywać się wymiana starych opraw (sodowych, rtęciowych, żarowo-rtęciowych) na energooszczędne oprawy LED. Zastosowanie takiego rozwiązania wraz z inteligentnym systemem sterowania doprowadzi do znacznego zmniejszenia zużycia energii elektrycznej. Technologia LED cechują się brakiem emisji szkodliwego promieniowania UV, szybkim osiągnięciem pełni jasności, skutecznym działaniem podczas trudnych warunków atmosferycznych oraz dłuższą żywotnością.

Na wskutek systematycznej redukcji emitorów zanieczyszczeń powietrza (zmiana systemu zasilania lokalnych kotłowni z węgla na paliwo gazowe) oraz braku w gminie przemysłu uciążliwego, największą uciążliwością jest zatrucie powietrza i hałas spowodowany przez komunikację kołową. Dotyczy to szczególnie miejscowości Dachnów, Cieszanów i Kowalówka, które leżą przy drodze krajowej Nr 865 Jarosław – Bełżec, łączącej dwa przejścia drogowe z Ukrainą (Korczoza, Hrebenne). Dla Cieszanowa uciążliwość ta można znacznie złagodzić poprzez wybudowanie obwodnicy omijającej centrum miasta, o wybudowanie, której władze gminy występują od lat.

5.2 System transportowy i komunikacja publiczna

Miasto i Gmina Cieszanów leżą na linii ważnych szlaków komunikacyjnych regionu:

- droga nr 865 Jarosław - Bełżec, kier. Hrebenne, Zamość, Budomierz, Korczoza, Rzeszów; łącząca województwo podkarpackie i lubelskie;
- droga nr 863 Kopki –Krzyszów- Tarnogród – Cieszanów; kierunek Lublin – Warszawa.

Od najważniejszych ośrodków miejskich w regionie i kraju Gminę Cieszanów dzielą następujące odległości:

- ✓ Rzeszów: 105 km,
- ✓ Lublin: 139 km,
- ✓ Kraków: 261 km,
- ✓ Warszawa: 350 km.

Od najbliższych portów lotniczych Gminę Cieszanów dzielą następujące odległości:

- ✓ Port lotniczy Rzeszów-Jasionka; Jasionka 942, 36-002 Jasionka – odległość do portu lotniczego- 106 km;
- ✓ Międzynarodowy Port Lotniczy im. Jana Pawła II Kraków-Balice - odległość do portu lotniczego 273 km;

Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030

- ✓ Lotnisko Chopina w Warszawie – międzynarodowy port lotniczy - odległość do portu lotniczego 355 km;

Najbliższa stacja kolejowa oddalona jest od centrum Gminy o 10 km i mieści się w Lubaczowie. Najbliższy duży węzeł kolejowy znajduje się w Rzeszowie.

Odległości z Cieszanowa do głównych ciągów komunikacyjnych kraju i regionu przedstawiają się następująco:

- ✓ A-4:Korczowa-Rzeszów-Wrocław-Zgorzelec,
- ✓ węzeł nr 65 Jarosław – Zachód odległość z Cieszanowa około 55 km, drogami: wojewódzką nr 865, następnie krajową nr 94,
- ✓ węzeł nr 64 Przeworsk, odległość z Cieszanowa około 60 km, drogami: wojewódzką nr 865, oraz 835.

Przez Cieszanów przebiegają następujące drogi wojewódzkie:

- ✓ Droga wojewódzka Nr 865 (DW865) – relacji Jarosław – Bełżec,
- ✓ Droga wojewódzka Nr 863 (DW863) – Kopki – Cieszanów.

Odległości z Cieszanowa do najbliższych przejść granicznych przedstawiają się następująco:

- ✓ Przejście Graniczne z Ukrainą: w Budmierzu – 23 km; Korczowej – 43 km; Hrebennym – 44 km; Medyce – 66 km;
- ✓ Przejście Graniczne ze Słowacją w Barwinku –203 km.

Na terenie gminy Cieszanów od 2011 roku funkcjonuje komunikacja publiczna, w ramach której usługi przewozowe wykonywane są przez Zakład Usług Komunalnych Sp. z o.o. w Cieszanowie. Usługi przewozowe wykonywane są na 12 liniach komunikacyjnych z użyciem 5 autobusów:

- ✓ Niemstów - Folwarki – Cieszanów;
- ✓ Cieszanów - Nowe Sioło - Cieszanów ul. Czereśnie - Cieszanów;
- ✓ Cieszanów - Cieszanów ul. Czereśnie - Folwarki — Cieszanów;
- ✓ Cieszanów - Folwarki — Niemstów;
- ✓ Cieszanów - Chotylub - Dąbrówka - Gorajec — Cieszanów;
- ✓ Cieszanów - Gorajec - Dąbrówka - Chotylub - Cieszanów;
- ✓ Cieszanów - Nowe Sioło - Chotylub - Dąbrówka - Gorajec – Cieszanów;
- ✓ Cieszanów - Żuków - Nowy Lubliniec - Stary Lubliniec - Cieszanów;
- ✓ Cieszanów - Nowy Lubliniec - Żuków - Stary Lubliniec - Żuków – Cieszanów;
- ✓ Cieszanów - Doliny - Kowalówka - Żuków - Nowy Lubliniec – Cieszanów;
- ✓ Cieszanów - Nowy Lubiniec - Żuków - Kowalówka - Cieszanów;
- ✓ Cieszanów - Nowe Sioło - Cieszanów

Zgodnie z danymi za lata 2010 - 2022 w wyniku 18 wypadków drogowych w Cieszanowie odnotowano 9 ofiar śmiertelnych oraz 14 osób rannych. Oznacza to, że na 100 tys. ludności przypadło 978,3 wypadków (wartość porównywalna do wartości dla województwa podkarpackiego oraz znacznie mniejsza od wartości dla całej Polski) oraz 489,1 ofiar śmiertelnych (znacznie więcej od wartości dla województwa i znacznie więcej od wartości dla kraju). W 2022 roku w Cieszanowie znajdowało się 18 km ścieżek rowerowych, W Cieszanowie nie były dostępne parkingi w systemie Parkuj i Jedź (Park & Ride).

5.3 Sieć wodociągowa i kanalizacja

System zbiorowego zaopatrzenia w wodę Gminy Cieszanów jest dobrze rozwinięty, wszystkie miejscowości są zaopatrywane w wodę bieżącą z wodociągu. Główne trasy sieci wodociągowej usytuowane są wzdłuż dróg komunikacyjnych w ścisłym powiązaniu z siecią osadniczą. Gmina jest zaopatrywana w wodę z ujęcia wód podziemnych zlokalizowanego w Polance Horynieckiej (Gmina Horyniec Zdrój). Woda z tego ujęcia posiada bardzo dobre właściwości fizyko – chemiczne, nie wymaga uzdatniania. Ujęcie składa się z trzech studni głębinowych o łącznych, zatwierdzonych wydajnościach: eksploatacyjnych: $Q_{max\text{ godz.}} = 80\text{ m}^3/\text{godz.}$ oraz $Q_{max\text{ dob.}} = 1000\text{ m}^3/\text{dobę}$. Na ujęciu znajdują się trzy zbiorniki wyrównawcze o pojemności 150 m^3 każdy. Ponadto w Nowym Siole znajdują się 2 stare, nieużywane od dłuższego czasu, zbiorniki wyrównawcze o pojemności 250 m^3 każdy, które w 2004 r. zostały zmodernizowane i włączone do sieci. Poprawiło to w znacznym stopniu zaopatrzenie w wodę, zwłaszcza mieszkańców Nowego Sioła. Ponadto w miejscowości Stary Lubliniec znajduje się nieczynne ze względu na nie najlepszą jakość wody ujęcie wód podziemnych, które może być traktowane jako ujęcie awaryjne bądź ujęcie wody wykorzystywanej do celów rolniczych. Długość sieci wodociągowej wynosi ponad 87km. W chwili obecnej na terenie gminy znajduje się oczyszczalnia ścieków w Cieszanowie (biologiczna). Długość sieci kanalizacyjnej wynosi ponad 126km. Budowa brakujących około 3,5km kanalizacji sanitarnej pozwoli na objęcie siecią powierzchni całej gminy.

W 2022 roku pobór wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w ciągu roku wynosił 821,0 dam³. Woda ta została przeznaczona na napełnianie i uzupełnianie stawów rybnych. Pobór wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w ciągu roku ogółem na 1 km² powierzchni wynosił w 2022 roku 3,7 dam³.

Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w 2022 roku wyniosło ogółem dla Gminy Cieszanów 1 060,5 dam³ (dla miasta Cieszanów 69,6 dam³. Dla obszarów wiejskich gminy 990,9 dam³).

Tabela 5 Zużycie wody w Gminie Cieszanów na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w 2022 roku.

Nazwa	eksploatacja sieci wodociągowej	eksploatacja sieci wodociągowej - gospodarstwa domowe	zużycie wody na 1 mieszkańca
	2022	2022	2022
	[dam ³]	[dam ³]	[m ³]
Cieszanów	239,5	238,2	155,4
Cieszanów - miasto	69,6	69,4	37,6
Cieszanów - obszar wiejski	169,9	168,8	199,3

Źródło: BDL GUS <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/podgrup/tablica>

Na jednego mieszkańca Gminy Cieszanów w 2022 roku zużycie wody wyniosło 155,4 dam³ (w tym zużycie na 1 mieszkańca miasta 37,6 dam³; zużycie na 1 mieszkańca miasta 37,6 dam³; zużycie na 1 mieszkańca obszarów wiejskich gminy 199,3 dam³).

Ogółem w 2022 roku z oczyszczalni ścieków, a tym samym kanalizacji korzystało 6 772 osoby, z czego 1 830 osób w mieście Cieszanów i 4 942 osób na obszarach wiejskich. W zakresie wskaźnika ogólnego

Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030

w porównaniu do 2020 roku nastąpił spadek (6 907 osób). Spadek nastąpił zarówno na obszarach wiejskich, jak i w mieście, może on wynikać ze zmniejszającej się liczby ludności.

Ładunki zanieczyszczeń w ściekach po oczyszczeniu dla Gminy Cieszanów przedstawiały się następująco:

- ✓ BZT: 4 342 kg/rok,
- ✓ ChZT: 24 626 kg/rok,
- ✓ Zawiesina ogólna: 6 386 kg/rok.

W 2022 roku na terenie Gminy Cieszanów funkcjonowała (1) jedna biologiczna oczyszczalnia ścieków. Wielkość oczyszczalni komunalnej w RLM dla Gminy Cieszanów w 2022 roku wynosiła 8 028 odbiorców. Przepustowość oczyszczalni ścieków w Gminie Cieszanów wynosiła w 2022 roku 800 m³/dobę. Ścieki przemysłowe i komunalne wymagające oczyszczenia odprowadzone do wód lub do ziemi w ciągu roku ogółem dla Gminy Cieszanów wyniosły w 2022 roku 203,0 dam³, z czego dla miasta Cieszanów 63,0 dam³, dla obszarów wiejskich gminy 140,0 dam³. Ogółem na 1 mieszkańca Gminy Cieszanów przypadało w 2022 roku 29,7 dam³ (z tego dla miasta Cieszanów 34,0 dla obszarów wiejskich gminy 28,2 dam³). Łączne oczyszczone ścieki biologiczne w 2022 roku dla Gminy Cieszanów miały wartość 203 dam³.

5.4 Gospodarka nieruchomościami

Strukturę zabudowy Gminy Cieszanów charakteryzują następujące dane:

- 30 % ogółu stanowi zabudowa wielorodzinna, a 70 % zabudowa jednorodzinna i zagrodowa rolników indywidualnych;
- 65 % wszystkich budynków to budynki murowane, a 35 % to budynki drewniane;
- 99 % mieszkań wyposażonych jest w wodociąg;
- 95 % mieszkań ma dostęp do sieci kanalizacyjnej;
- 78 % mieszkań wyposażonych jest w gaz ziemny.

Najlepiej rozwinięta jest główna jednostka osadnicza gminy – miasto Cieszanów, gdzie występują najwyższe parametry wyposażenia technicznego. Stan zabudowy murowanej Cieszanowa, głównie powojennej, uznać należy za dobry i bardzo dobry. Jednak strefa rynkowa wymaga pilnej rewitalizacji architektonicznej i rewitalizacji użytkowej.

W samej rewitalizowanej miejscowości Niemstów struktura zabudowy przedstawia się następująco:

- 10 % stanowi zabudowa wielorodzinna, w tym 2 budynki komunalnych zasobów mieszkaniowych, natomiast 90 % zabudowa jednorodzinna i zagrodowa rolników;
- 95 % ogółu to budynki murowane, a 5 % budynki drewniane;
- 100 % mieszkań wyposażonych jest w wodociąg,
- 99 % mieszkań ma dostęp do sieci kanalizacyjnej;
- 98 % mieszkań wyposażona jest w gaz ziemny,

Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030

W 2022 roku w gminie Cieszanów oddano do użytku 20 mieszkań. Na każdych 1000 mieszkańców oddano więc do użytku 2,94 nowych lokali. Jest to wartość znacznie mniejsza od wartości dla województwa podkarpackiego oraz znacznie mniejsza od średniej dla całej Polski. Całkowite zasoby mieszkaniowe w gminie Cieszanów to 2 178 nieruchomości. Na każdych 1000 mieszkańców przypada zatem 321 mieszkań. Jest to wartość mniejsza od wartości dla województwa podkarpackiego oraz znacznie mniejsza od średniej dla całej Polski. 100,0% mieszkań zostało przeznaczonych na cele indywidualne. Przeciętna liczba pokoi w nowo oddanych mieszkaniach w gminie Cieszanów to 5,10 i jest znacznie większa od przeciętnej liczby izb dla województwa podkarpackiego oraz znacznie większa od przeciętnej liczby pokoi w całej Polsce. Przeciętna powierzchnia użytkowa nieruchomości oddanej do użytkowania w 2022 roku w gminie Cieszanów to 117,80 m² i jest znacznie większa od przeciętnej powierzchni użytkowej dla województwa podkarpackiego oraz znacznie większa od przeciętnej powierzchni nieruchomości w całej Polsce. Biorąc pod uwagę instalacje techniczno-sanitarne 96,31% mieszkań przyłączonych jest do wodociągu, 95,11% nieruchomości wyposażonych jest w ustęp spłukiwany, 92,67% mieszkań posiada łazienkę, 82,20% korzysta z centralnego ogrzewania, a 59,80% z gazu sieciowego.

Rysunek 5 Ceny transakcyjne lokali mieszkalnych w powiecie lubaczowskim w latach 2015-2021.

Źródło: www.polskawliczbach.pl (GUS).

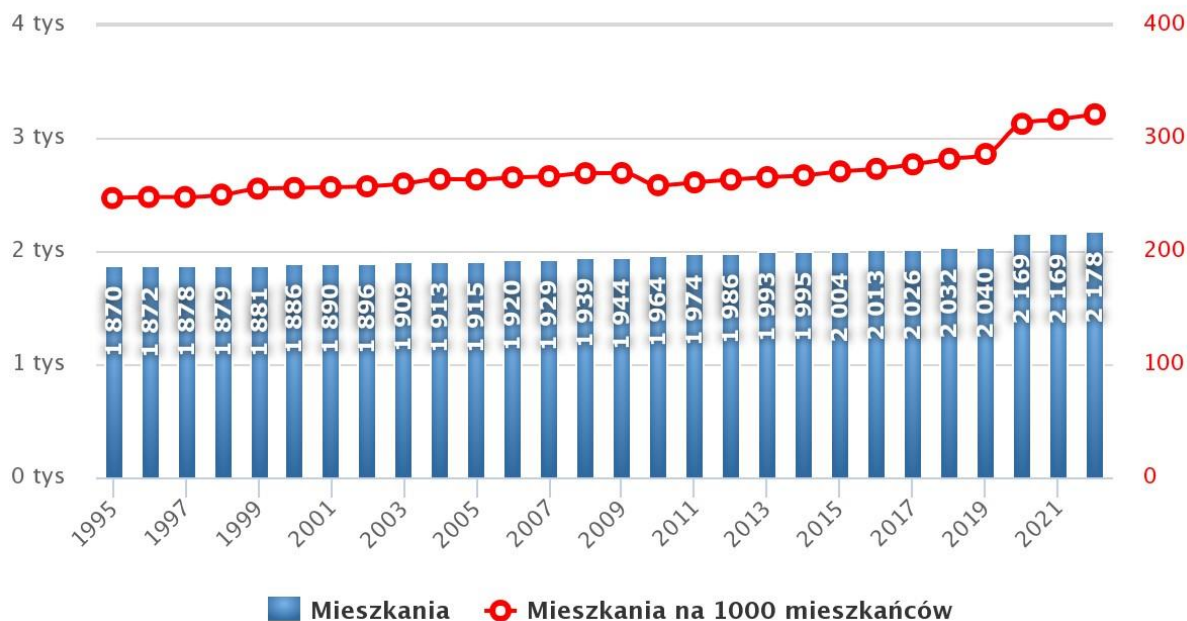
Na przestrzeni analizowanych lat cena średnia nieruchomości najwyższa była w 2020 roku i wynosiła 2 345 zł/m². Najniższa średnia cena była w 2017 roku i wynosiła 1772 zł. Przewiduje się, podobnie jak w przypadku innych lokalizacji w województwie dalsze wzrosty cen transakcyjnych lokali mieszkalnych.

Zgodnie z GUS średnia cena za m² według powierzchni użytkowej w powiecie lubaczowskim (w 2022 roku), w którym zlokalizowana jest Gmina Cieszanów wynosiła 2260,00 zł/m² i była zdecydowanie niższa, aniżeli w województwie podkarpackim (5368,00 zł/ms) i w kraju (6334,00 zł/m²).

Zgodnie z danymi GUS za 2022 rok zasoby mieszkaniowe Gminy Cieszanów wyniosły 2178 nieruchomości. Na 1000 mieszkańców przypadało 320,70 mieszkań.

Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030

Rysunek 6 Liczba mieszkań w latach 1995-2022 w Gminie Cieszanów.

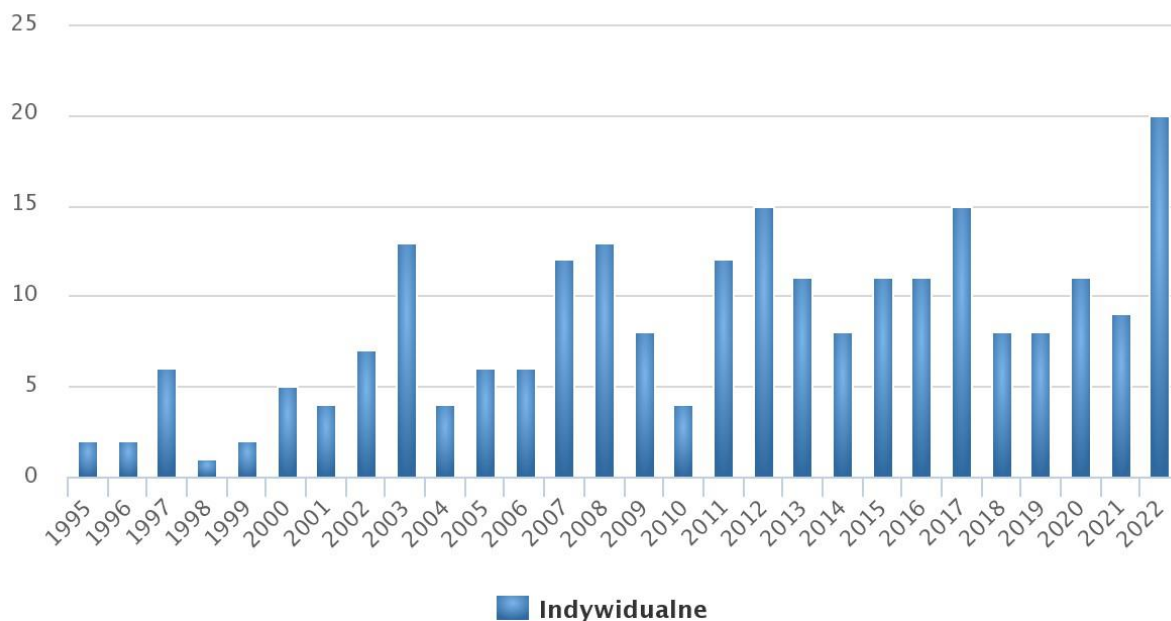
Źródło: www.polskawliczbach.pl (GUS).

Liczba mieszkań na 1000 mieszkańców w Gminie Cieszanów w analizowanym okresie wykazuje tendencję wzrostową, w szczególności w latach 2020-2022. W 2022 roku przeciętna liczba izb w mieszkaniu w Gminie Cieszanów również była mniejsza (4,12) od wartości dla województwa podkarpackiego (4,24) i większa od wartości dla kraju (3,83).

Na jedno mieszkanie w Gminie Cieszanów przypadało 3,12 osób, wobec 2,92 w województwie podkarpackim i 2,42 w kraju. W 2022 roku w Gminie Cieszanów oddano do użytku 20 mieszkań, na 1000 ludności oddano do użytku w gminie 2,94 mieszkań.

Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030

Rysunek 7 Liczba mieszkań oddanych do użytku w latach 1995-2022 w Gminie Cieszanów.

Źródło: www.polskawliczbach.pl (GUS).

Największą liczbę mieszkań oddanych do użytku w Gminie Cieszanów, w analizowanym okresie zanotowano w następujących latach: 2022 r.: 20; 2012 i 2017 r.: po 15 mieszkań. Łączna powierzchnia użytkowa w lokalach oddanych do użytkowania w 2022 wynosiła 2355 m². Przeciętna powierzchnia użytkowa w lokalach oddanych do użytkowania w 2022 roku wynosiła 117,8 m².

Na dzień 31-12-2021 r. liczba nieruchomości wchodzących w skład zasobu nieruchomości Gminy Cieszanów wynosiła 2092 działek o łącznej wartości 38 834 675,36 zł. Klasyfikacja wg. miejscowości kształtowała się w sposób następujący:

- ✓ Cieszanów – 439 działek o wartości 4 477 862,80 zł,
- ✓ Chotylub – 108 działek o wartości 2 221 644,34 zł,
- ✓ Dachnow – 225 działek o wartości 6 187 807,90 zł,
- ✓ Folwarki – 124 działki o wartości 3 690 375,00,00 zł,
- ✓ Gorajec – 114 działek o wartości 2 286 097,63 zł,
- ✓ Kowalówka – 133 działek o wartości 1 869 454,53 zł,
- ✓ Niemstów – 145 działek o wartości 3 930 093,73 zł,
- ✓ Nowe Siolo – 273 działek o wartości 5 906 348,21 zł,
- ✓ Nowy Lubliniec – 221 działek o wartości 2 898 148,23 zł,
- ✓ Stary Lubliniec – 182 działek o wartości 3 677 508,02 zł,
- ✓ Żuków – 123 działki o wartości 1 268 087,44 zł.

W zasobie gminy znajduje się 58 lokali w tym:

- ✓ 21 komunalnych mieszkalnych,
- ✓ 35 socjalnych mieszkalnych,
- ✓ 2 lokale użytkowe.

Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030

W roku 2021 dokonano sprzedaży następujących nieruchomości wchodzących w skład zasobu Gminy Cieszanów:

➤ Sprzedaż prawa własności:

- ✓ Działka 1719/3 o pow. 0,0521 ha, położona w Cieszanowie,
- ✓ Działka 1753 o pow. 0,0290 ha, położona w Cieszanowie,
- ✓ Działka 258 o pow. 0,4734 ha, położona w Gorajcu,
- ✓ Działka 4320/28 o pow. 0,1512 ha, położona w Cieszanowie,
- ✓ Działka 4320/33 o pow. 0,1424 ha, położona w Cieszanowie,
- ✓ Działka 4320/34 o pow. 0,1599 ha położona w Cieszanowie,
- ✓ Działka 4320/51 o pow. 0,1377 ha, położona w Cieszanowie,
- ✓ Działka 4320/52 o pow. 0,1340 ha, położona w Cieszanowie,
- ✓ Działka 4322/19 o pow. 0,1205 ha, położona w Cieszanowie,
- ✓ Działka 4322/24 o pow. 0,1205 ha, położona w Cieszanowie,
- ✓ Działka 893/5 o pow. 0,3005 ha, położona w Cieszanowie.

Łączna wartość dochodów netto uzyskanych w 2021 z tytułu sprzedaży prawa własności gruntów mienia komunalnego Gminy Cieszanów wynosiła 506 720,70 zł.

W 2021 nieodpłatnie w wyniku darowizny do gminnego zasobu nieruchomości nabyte zostały:

- ✓ Działka 248/4 o pow. 0,0741 ha – obręb Kowalówka zajęta pod poszerzenie drogi gminnej publicznej nr 105008R – Doliny przez wieś,
- ✓ Działka 1939/3 o pow. 0,0392 ha – Dachnów z przeznaczeniem pod drogę wewnętrzną.

Łączna wartość nieruchomości, które zostały nieodpłatnie nabyte do zasobu gminnego nieruchomości wyniosła 11 465,00 zł¹.

Gminy Cieszanów w zakresie nieruchomości komercyjnych dysponuje aktualną ofertą kierowaną do przedsiębiorców za pośrednictwem strony internetowej i odpowiedzialnych za kwestie nieruchomości pracowników Urzędu Miejskiego.

5.5 Sieć telekomunikacyjna, Internet, promieniowanie elektromagnetyczne

W zakresie telekomunikacji istnieje potrzeba rozbudowy sieci telekomunikacyjnej, głównie ze względu na konieczność zapewnienia dostępu do Internetu. Obecnie cały teren gminy posiada możliwość połączeń w ruchu automatycznym. Przez teren gminy przebiegana światłowodowa magistrala telekomunikacyjna Lublin – Cieszanów – Lubaczów - Jarosław. Gmina posiada ponadto łączność telefonii komórkowej poprzez ogólnokrajowych operatorów. Promieniowanie elektromagnetyczne na terenie gminy związane jest z funkcjonowaniem masztów telefonii komórkowej i urządzeń przekaźnikowych oraz innych emitujących pole elektromagnetyczne. Nie stwierdzono dotychczas żadnych podwyższonych wskaźników w tym zakresie.

¹ Raport o stanie Gminy Cieszanów za rok 2021.

5.6 Energia ciepła, sieć gazowa, energia elektryczna

Na obszarze Gminy Cieszanów, Operatorem Systemu Dystrybucyjnego sieci gazowych jest Polska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o. Tarnów Oddział Zakład Gazowniczy Jaśle. Do zadań spółki należy prowadzenie ruchu sieciowego, budowa, rozbudowa, konserwacja oraz remonty infrastruktury gazowej, dokonywanie pomiarów jakości i ilości transportowanego gazu. Na terenie Gminy Cieszanów znajdują się sieci, średniego oraz wysokiego ciśnienia, którymi dostarczany jest gaz ziemny wysokometanowy grupy E o nominalnej wartości spalania 39,5 MJ/m³. Sieć gazowa średniego i wysokiego ciśnienia zlokalizowana na obszarze gminy jest w dobrym stanie technicznym. Jednostką sprawującą nadzór jest Gazownia w Lubaczowie, która wykonuje kontrole sieci gazowej. Wszelkie działania podejmowane obecnie przez PSG Sp. z o.o. w zakresie rozwoju i modernizacji sieci gazowej na terenie gminy mają na celu zagwarantowanie właściwego stanu technicznego infrastruktury gazowniczej, zagwarantowanie pewności i bezpieczeństwa dostaw gazu oraz możliwości dalszego rozwoju sieci gazowych w celu przyłączenia nowych odbiorców.

Podstawowy węzeł energetyczny gazowy gminy stanowi stacja redukcyjno – pomiarowa I stopnia 2-SRP-1500/6,4 SOŚNINA (zlokalizowana w przysiółku Nowego Sioła – Sośnina) zasilana z gazociągu wysokoprężnego Jarosław – Komarów, przebiegającego południowo – wschodnią częścią gminy.

Podstawę zasilania układu elektroenergetycznego gminy stanowi GPZ Lubaczów (stacja transformatorowa 110/15 kV), zasilanie z linii WN 110 kV Tomaszów Lubelski – Jarosław. Z GPZ Lubaczów, w obszar Gminy Cieszanów, wprowadzane są dwie linie SN 15 kV. Linie te zasilają układ stacji transformatorowych typu STS 15/04 kV. Sieć ta jest w dobrym stanie technicznym. Natomiast modernizacji wymaga istniejąca sieć energetyczna N/N.

Z uwagi na rolniczy charakter gminy, na jej obszarze nie występują duże, scentralizowane źródła ciepła. Zaopatrzenie mieszkańców gminy w ciepło oparte jest na indywidualnych i spółdzielczych źródłach ciepła oraz kotłowniach zakładowych. W przeważającej części źródła ciepła opalane są węglem i gazem.

5.7 Ochrona przyrody i różnorodność biologiczna

Położenie i ukształtowanie terenu Gminy Cieszanów oraz warunki naturalne stanowią doskonałą podstawę do wykorzystania tych terenów jako bazy dla prowadzenia działalności rekreacyjno-wypoczynkowej w bezpośrednim kontakcie z przyrodą. Około 38% powierzchni gminy (8.365 ha) zajmują lasy, przeważnie iglaste, a około 2% wody stojące i płynące, tj. stawy, zalewy i rzeki oraz ciek wodne. Osnowę przyrodniczą Gminy Cieszanów tworzą następujące elementy objęte ochroną prawną:

1. Park Krajobrazowy Puszczy Solskiej (część), który obejmuje północne tereny gminy, z licznymi zalesieniami i ciekami i zbiornikami wodnymi. Powierzchnia 1.897 ha – 8,65% powierzchni gminy.
2. Południoworoztoczański Obszar Chronionego Krajobrazu obejmujący swym zasięgiem północno-wschodnie tereny gminy. Powierzchnia 13.181 ha – 60% powierzchni gminy.
3. Rezerwat Przyrody „Jedlina” – rezerwat leśny o powierzchni 66,97 ha, zlokalizowany w kompleksie leśnym „Wielki Las”, zajmującym południowowschodnią część obszaru gminy. Głównym celem utworzenia rezerwatu jest potrzeba zachowania cennego starodrzewia jodłowego.

Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030

4. Rezerwat Przyrody „Tepiły” – rezerwat leśny nad rzeką Pauczą, w kompleksie Puszczy Solskiej, powierzchnia 190 ha, usytuowany po obydwu stronach granicy gmin Cieszanów – Narol.
5. Rezerwat Przyrody „Bruszczyń” – rezerwat leśny o powierzchni 195 ha, usytuowany pomiędzy potokami Gnojnik – Buszcza, we wschodniej części gminy.
6. Użytek ekologiczny „Dzikowskie Bagno” o powierzchni 0,48 ha, oddział leśny 38g.
7. Użytek ekologiczny „Za Dachnowskimi Łąkami” o powierzchni 3,03 ha, oddział leśny 71b, 72f.
8. Użytek ekologiczny „Komań” w Nowym Lublińcu, powierzchnia 65,53 ha.
9. Użytek ekologiczny „Sopilne”, powierzchnia 95,51 ha.
10. Pomniki przyrody:
 - a) Lipa drobnolistna – Nowy Lubliniec, nr ewid. gruntów 531/2.
 - b) Lipa drobnolistna – Stary Lubliniec, nr ewid. gruntów 358/14. Na terenie Gminy miejsko-wiejskiej w ramach centralnego rejestru ochrony form przyrody zidentyfikowano 50 form ochrony przyrody.

Około 38% powierzchni gminy (8 365 ha) zajmują lasy, przeważnie iglaste, a około 2% wody stojące i płynące, tj. stawy, zalewy i rzeki oraz cieki wodne. Osnowę przyrodnicza terenu opracowania tworzą następujące elementy objęte ochroną prawną:

- ✓ Park Krajobrazowy Puszczy Solskiej (część), który obejmuje północne tereny gminy, z licznymi zalesieniami i ciekami i zbiornikami wodnymi. Powierzchnia 1 897 ha – 8,65% powierzchni gminy. Lasy pokrywają ponad 85% powierzchni parku. Prawie niepodzielnie w Parku panują bory sosnowe zajmujące uboższe siedliska o różnym stopniu uwilgotnienia. Obok nich gdzieśgdzie rosną brzozy, dęby, świerki, osiki i olchy. Na żyzniejszych siedliskach zajmujących niewielkie powierzchnie liczniej spotykane są buki, dęby, klony i jodły. W naturalnych zbiorowiskach roślinnych mają swoje stanowiska chronione gatunki roślin, między innymi: rosiczka długolistna, widłaczek torfowy, tłuścioz pospolity, storczyk drobnokwiatowy czy salwinia pływająca.
- ✓ Roztoczański Obszar Chronionego Krajobrazu obejmuje swym zasięgiem północno-wschodnie tereny gminy o powierzchni 13 181 ha - 60% powierzchni gminy. Lasy zajmują ponad 67% powierzchni Parku, z czego 77% to sośnina. W Parku z rzadkich zwierząt możemy spotkać wilki, gronostaje, a z ptaków orliki krzykliwe, bociany czarne, pszczołojady, pliszki górskie, muchołówki małe czy puchacze. W obniżeniach między wydmami wykształciły się torfowiska z wieloma gatunkami roślin chronionych, m.in. rosiczka okrągłolistna, widłaczek torfowy, widłak wroniec, powojnik prosty. Na obszarze powiatu lubaczowskiego wydzielono kilka rezerwatów przyrody, czyli miejsc pozostających pod specjalną opieką państwa, na których obowiązują określone zakazy, z ograniczoną lub zakazaną działalnością gospodarczą.
- ✓ Rezerwat Przyrody „Jedlina” – rezerwat leśny o powierzchni 66,97 ha, zlokalizowany w kompleksie leśnym „Wielki Las” w obrębie wsi Nowe Sioło. Głównym celem utworzenia rezerwatu jest potrzeba zachowania cennego starodrzewia jodłowego. Występują tutaj Jodły w wieku od 65 do 120 lat, oraz dęby, sosny, świerki, brzozy i graby. W runie liczne są rzadkie gatunki roślin, w tym chronione jak: wawrzynek wilczełyko czy barwinek pospolity. Obszar miasta i gminy to nie tylko lasy, a w przeważającej części grunty użytkowane rolniczo na obszarze których również występuje wiele form roślinności objętych ochroną prawną, np.: wierzbę borówkolistną, pięć gatunków widłaków (goździsty, jałowcowaty, spłaszczony, torfowy i wroniec), rosiczkę okrągłolistną, cztery gatunki storczyków (szerokolistny, plamisty, drobnokwiatowy i krwisty), lilię złotogłów, buławnika wielkokwiatowego, śnieżyczkę przebiśnieg.

Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030

Na terenie gminy rozpoznano 117 gatunków ptaków, najliczniej zamieszkałych w okolicach stawów rybnych koło Nowego Lublińca i Nowego Sioła, na terenach Puszczy Solskiej oraz „Wielkiego Lasu” pod Załużem. Stwierdzono tu występowanie takich rzadkich ptaków jak: bąka, bociana czarnego, bielika, orlika krzykliwego, łabędzia niemego, krogulca, perkoza rdzawoszyjnego. Pozytywnym zjawiskiem w odniesieniu do ptaków jest utrzymanie na terenie gminy stabilnej populacji bociana białego (60 gniazd). Na terenie gminy Cieszanów stwierdzono występowanie 33 gatunków ssaków. Prócz pospolitych takich jak zajęc, wiewiórka czy nornica występują wydra, jenot, łos europejski i wilk. W czystych wodach pływają pstrągi potokowe i lipienie., na obszarze stwierdzono występowanie objętych ochroną prawną, miejsc lęgowych ptaków i rozrodu zwierząt. Należą do nich obszar ptasi Natura 2000 „Puszcza Solska” PLB060008 zlokalizowany na północy opracowania, obszary siedliskowe Natura 2000 „Uroczyska Puszczy Solskiej” PLH060034 położony w północnej części gminy i obszar siedliskowy Natura 2000 „Horyniec” PLH180017 zlokalizowany we wschodniej części gminy. Obszar gminy, jest terenem otwartym użytkowanym rolniczo, stanowi środowisko życia dla fauny charakterystycznej dla ekosystemów polnych łąkowych i zaroślowych. Świat zwierzęcy warunkują w dużej mierze zasoby leśne. Do gatunków dziko żyjących w lasach gminy należą: sarny, jelenie, dziki, wilki, żbiki, rysie. Zagrożeniem dla nich jest kłusownictwo oraz zmiany w stanie środowiska przyrodniczego.

Około 70 % powierzchni gminy Cieszanów objętych jest różnymi formami ochrony przyrody. Są to: park krajobrazowy, obszar chronionego krajobrazu, rezerwaty, użytki ekologiczne oraz pomniki przyrody. Część lasów Nadleśnictwa Narol wchodzi w skład Parku Krajobrazowego Puszczy Solskiej utworzonego w 1988 roku. Obszar Parku w gminie Cieszanów zlokalizowany jest w jej północno-zachodniej części i obejmuje tereny niemal w całości porośnięte lasem o wszechstronnych walorach przyrodniczych, stanowiące fragment wielkiego kompleksu leśnego – Puszczy Solskiej.

5.8 Gospodarka odpadami

Aktualnie na terenie Gminy Cieszanów nie ma zlokalizowanych składowisk odpadów komunalnych. Wywóz odpadów realizowany jest na podstawie oddzielnych umów pomiędzy gminą a specjalistyczną firmą. Odpady gromadzone są w workach z tworzywa sztucznego oraz pojemnikach, zaś usługodawca prowadzi również selektywną zbiórkę odpadów.

Zgodnie ze stanem na 31.12.2022 roku na terenie Gminy Cieszanów nie zewidencjonowano dzikich wysypisk śmieci.

Tabela 6 Masa wytworzonych odpadów komunalnych przez jednego mieszkańca Gminy Cieszanów w latach 2020-2022.

Nazwa	Masa wytworzonych odpadów komunalnych przez jednego mieszkańca		
	2020	2021	2022
	[kg]	[kg]	[kg]
Cieszanów	189	184	171
Cieszanów - miasto	180	172	182
Cieszanów - obszar wiejski	193	189	167

Źródło: BDL GUS, <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/podgrup/tablica>

Masa wytworzonych odpadów komunalnych przez jednego mieszkańca Gminy Cieszanów w analizowanym okresie wykazuje tendencję spadkową, zarówno na obszarach wiejskich, jak i w mieście Cieszanów.

Tabela 7 Odpady zebrane selektywnie w Gminie Cieszanów, w ciągu roku 2022, część I.

Nazwa	ogółem	papier i tektura	szkło	tworzywa sztuczne	metale	tekstylna	niebezpieczne	zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne razem
	ogółem	ogółem	ogółem	ogółem	ogółem	ogółem	ogółem	ogółem
	2022	2022	2022	2022	2022	2022	2022	2022
	[t]	[t]	[t]	[t]	[t]	[t]	[t]	[t]
Cieszanów	571,71	64,93	157,52	27,31	9,82	0,00	0,00	13,10
Cieszanów - miasto	188,44	24,81	51,23	9,65	2,45	0,00	0,00	4,09
Cieszanów - obszar wiejski	383,27	40,12	106,29	17,66	7,37	0,00	0,00	9,01

Źródło: BDL GUS, <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/podgrup/tablica>

Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030

Tabela 8 Odpady zebrane selektywnie w Gminie Cieszanów, w ciągu roku 2022, część II.

Nazwa	wielkogabarytowe	biodegradowalne	baterie i akumulatory razem	opakowania wielomateriałowe	zmieszane odpady opakowaniowe	pozostałe	baterie i akumulatory niebezpieczne	zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne - niebezpieczne
	ogółem	ogółem	ogółem	ogółem	ogółem	ogółem	ogółem	ogółem
	2022	2022	2022	2022	2022	2022	2022	2022
	[t]	[t]	[t]	[t]	[t]	[t]	[t]	[t]
Cieszanów	63,64	59,82	0,29	0,00	155,10	20,18	0,00	7,01
Cieszanów - miasto	15,91	19,81	0,07	0,00	55,38	5,04	0,00	2,26
Cieszanów - obszar wiejski	47,73	40,01	0,22	0,00	99,72	15,14	0,00	4,75

Źródło: BDL GUS, <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/podgrup/tablica>

Ogółem w 2022 roku na terenie Gminy Cieszanów zebrano w sposób selektywny 571,71 ton odpadów. Najwięcej w sposób selektywny zgromadzono: szkła, zmieszanych odpadów opakowaniowych, papieru i tektury oraz odpadów wielkogabarytowych i biodegradowalnych.

5.9 Zagrożenia powodziowe i gospodarowanie wodami

Gmina położona jest obrębem zlewni rzeki San, która jest rzeką II rzędu. W obszarze miasta i gminy przepływają rzeki niższego rzędu. Przez miasto Cieszanów, przepływa rzeka Brusienka (rzeka V rzędu), która uchodzi do Wirowej, lewobrzeżnego dopływu Tanwi. Fragment rzeki Łówczanka (rzeka V rzędu) tworzy północno-zachodnią granicę miasta Cieszanowa.

Do wód powierzchniowych przepływających przez obszar gminy należy zaliczyć następujące rzeki: Wirowa IV – dopływ Tanwi

- ✓ dopływy Wirowej:
 - Brusienka - rzeka V rzędu,
 - Łówczanka - rzeka V rzędu,
 - Paucza - rzeka V rzędu,
 - Różaniec - rzeka V rzędu.
- ✓ dopływ Lubaczówki:
 - Dopływ spod Dachnowa - rzeka IV rzędu.

Stan czystości wód w/w rzek określono w 2014r. na podstawie badań przeprowadzonych przez WIOŚ Rzeszów, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 11.02.2004 r (Dz. U. 2004.32.284). Wyniki tej oceny wskazały, że jest to silnie zmieniona JCWP, gdzie klasyfikacja stanu/potencjału ekologicznego wód, na podstawie oceny elementów biologicznych, które wykazały potencjał umiarkowany (III klasa w skali pięciostopniowej) i fizykochemiczny dobrym potencjale (II klasa). Elementem decydującym o ocenie potencjału ekologicznego był wskaźnik biologiczny (fitobentos), z grupy wskaźników fizykochemicznych o klasyfikacji PPD (poniżej dobrego) zdecydowały: chemiczne zapotrzebowanie tlenu oznaczane metodą nadmanganianową, tzw. utlenialność (ChZT-Mn), azot

Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030

Kjeldahla, fosfor ogólny, przez co rzeka została zaklasyfikowana do cieków dotkniętych eutrofizacją. Potencjał ekologiczny rzeki Brusienka w punkcie pomiarowym Niemstów został określony, jako umiarkowany zaś poziom ufności tego potencjału sklasyfikowano jako średnio niski.

Północno-zachodnia część gminy położona wzdłuż rzeki Wirowej narażona jest na zalewanie wodami Q1% tj. wodami stuletnimi. Obszar zalewowy przewidziany jest do ochrony projektowanymi oraz istniejącymi wałami. Głównym czynnikiem wpływającym na zanieczyszczenie wód powierzchniowych są niedostatecznie oczyszczone ścieki, brak oczyszczalni i odprowadzanie ścieków bytowo-gospodarczych wprost do potoków i rzek. Dodatkowo należy wziąć pod uwagę awarie systemów oczyszczania i kanalizacji ścieków oraz spływy substancji z gleby w terenach rolniczych pochodzących z nawozów sztucznych. Zgodnie z obowiązującym „Planem Gospodarowania Wodami na obszarze dorzecza Wisły” z 2016 r., w granicach Miasta i Gminy Cieszanów zlokalizowane są rzeczne Jednolite Części Wód Powierzchniowych, szczegółowy na ten temat przedstawiono w poniżej.

- ✓ JCWP nr PLRW20001922835 „Tanew od Łosinieckiego Potoku do Muchy z Wirową od Łówczanki do ujścia” (typ JCWP – rzeka nizinna piaszczysto-gliniasta (19)) jest naturalną niemonitorowaną częścią wód, jej stan/potencjał ocenia się jako poniżej dobrego, stan chemiczny jako poniżej dobrego, stan ogólny jako zły. Cele środowiskowe to dobry potencjał ekologiczny oraz możliwość migracji organizmów wodnych na odcinku cieków istotnego - Tanew od Łady do Wirowej, a także dobry stan chemiczny. Osiągnięcie ww. celów jest niezagrażone. W zakresie obszarów chronionych, w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne, JCWP nr PLRW20001922835
- ✓ JCWP nr PLRW20001922825 „Wirowa od Kaflewy do Łówczanki” (typ JCWP – rzeka nizinna piaszczystogliniasta (19)) jest naturalną niemonitorowaną częścią wód, jej stan/potencjał ocenia się jako co najmniej dobry, stan chemiczny jako dobry, stan ogólny jako zły. Cele środowiskowe to dobry potencjał ekologiczny oraz dobry stan chemiczny. Osiągnięcie ww. celów jest niezagrażone. W zakresie obszarów chronionych, w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne, JCWP nr PLRW20001922825.
- ✓ JCWP nr PLRW200016228249 „Brusienka” (typ JCWP – potok nizinny lessowo-gliniasty (16)) jest naturalną monitorowaną częścią wód, jej stan/potencjał ocenia się jako umiarkowany, stan chemiczny jako dobry, stan ogólny jako zły. Cele środowiskowe to dobry potencjał ekologiczny oraz dobry stan chemiczny. Osiągnięcie ww. celów jest zagrożone. W związku z tym ustanowiono odstępstwo, które mówi o przedłużeniu terminu osiągnięcia celu do 2021 r. z powodu braku możliwości technicznych. W zakresie obszarów chronionych, w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne, JCWP nr PLRW20001922825.
- ✓ JCWP nr PLRW2000162256492 „Dopływ spod Dachnowa” (typ JCWP – potok nizinny lessowo-gliniasty (16)) jest naturalną niemonitorowaną częścią wód, jej stan/potencjał ocenia się jako poniżej dobrego, stan chemiczny jako dobry, stan ogólny jako zły. Cele środowiskowe to dobry potencjał ekologiczny oraz dobry stan chemiczny. Osiągnięcie ww. celów jest niezagrażone. W zakresie obszarów chronionych, w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne, JCWP nr PLRW20001922825.
- ✓ 5) JCWP nr PLRW200019225659 „Lubaczówka od granicy państwa z Sołotwą od Glinianki do Łukawca” (typ JCWP – rzeka nizinna piaszczysto-gliniasta (19)) jest naturalną monitorowaną częścią wód, jej stan/potencjał ocenia się jako dobry i powyżej dobrego, stan chemiczny jako dobry, stan ogólny jako dobry. Cele środowiskowe to dobry potencjał ekologiczny oraz dobry stan chemiczny. Osiągnięcie ww. celów jest niezagrażone. W zakresie obszarów chronionych, o których mowa w art. 317 ust. 4 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (Dz. U. z 2021 poz. 2233 z późn. zm.), JCWP nr PLRW20001922825.

✓

Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030

Na terenie Miasta i Gminy Cieszanów wody podziemne występują w utworach czwartorzędu na całym jej obszarze. Występowanie czwartorzędowego, użytkowego poziomu wodonośnego związane jest z kopalnymi i współczesnymi dolinami rzek. Wodonoścem są utwory zlodowacenia środkowopolskiego i bałtyckiego o miąższości od kilku do ok 60,0m wykształcone jako żwiry, piaski średnio i drobnoziarniste, piaski pylaste, miejscami z wkładkami mułków. Zwierciadło wód czwartorzędowego poziomu wodonośnego na większości terenu ma charakter swobodny, układa się współkształtnie z powierzchnią terenu na głębokości 1-5m, w obrębie wydm 2-15m. Lokalnie głębokość zwierciadła wód podziemnych wynosi 10-1 m a nawet 30m. Miąższość warstwy wodonośnej wynosi przeciętnie 10-20m. Lokalnie, np. w rejonach rynien, zaznacza się dwudzielność piętra czwartorzędowego. Pierwszy poziom o swobodnym zwierciadle wody występuje w piaskach średnio i drobnoziarnistym oraz piaskach pylastych na głębokości 1-2m p.p.t.

Drugi, o napiętym zwierciadle, znajduje się pod 10-metrową warstwą iłów i mułków, w piaskach różnoziarnistych i żwirikach stanowiących spąg serii osadów wypełniających rynnę. Oba te poziomy pozostają w więzi hydraulicznej. Na omawianym obszarze szczególne znaczenie odgrywa kopalna rynna wyerodowana u podnóża Rostocza, gdzie utworzony został Główny Zbiornik Wód Podziemnych nr 428 - „Dolina Kopalna Biłgoraj - Lubaczów”. Forma ta ma budowę niejednorodną. Składa się z kilku przegłębień i rejonów o mniejszej głębokości. Na przeważającym obszarze GZWP nr 428 miąższość warstwy wodonośnej wynosi 20-40m. Zbiornik przebiega po przekątnej obszaru gminy z północnego zachodu na południowy wschód - przechodzi wschodnią częścią Dachnowa i Niemstowa oraz po zachodniej stronie Cieszanowa i Starego Lublińca. Zwierciadło wód czwartorzędowych najczęściej ma charakter swobodny. Zasilanie tego poziomu odbywa się przez infiltrację opadów atmosferycznych. Zasilanie wód naporowych odbywa się w wyniku pionowego przesączania wód opadowych oraz doływu bocznego z warstwy swobodnej. Wyraźnie zaznacza się silny drenaż wód podziemnych przez cieki powierzchniowe. Brak izolacji od powierzchni terenu sprawia, że wody podziemne narażone są na zanieczyszczenia antropogeniczne. Północno-wschodnia część gminy Cieszanów leży w obrębie strefy krawędziowej Rostocza. Warstwami wodonośnymi są skały węglanowe kredy górnej oraz piaski i piaskowce miocenu tworzące piętro wodonośne-kredowo – trzeciorzędowe. Wody poziomu kredowego i trzeciorzędowego pozostają w ścisłym związku hydraulicznym tworząc jeden zbiornik wód podziemnych o charakterze szczelinowo - porowym. Miąższość tego poziomu wynosi 10 - 40 m. Wody podziemne na terenie miasta i gminy Cieszanów charakteryzują się dobrą jakością.

6. Wnioski z badania ankietowego mieszkańców.

Raport z przeprowadzonego badania ankietowego mieszkańców stanowi załącznik do niniejszej strategii. Poniżej przedstawiono kluczowe wnioski i opinie stanowiące głos mieszkańców w konstruowaniu strategii, a tym samym jeden z elementów partycypacji społecznej.

Kluczowym elementem przygotowania niniejszej Strategii angażującym społeczność lokalną Gminy Cieszanów były badania ankietowe, realizowane w pierwszej połowie 2023 roku.

Badanie ankietowe było dostępne na stronie internetowej Gminy Cieszanów (link do ankiety) oraz w wersji papierowej w Urzędzie Miasta i Gminy w Cieszanowie.

Ogółem w badaniu udział wzięło 120 osób, 67 kobiet i 53 mężczyzn. Najwięcej respondentów było w wieku 30-39 lat 40,80%; następnie w wieku 40-49 lat 26,70%. Kolejną grupę pod względem liczebności stanowiły osoby w wieku 18-29 lat 21,70%, a następnie osoby w wieku 50-59 lat 8,30%. Respondenci w wieku 60+ stanowili 2,50% ogółu badanych.

Większość ankietowanych 80,80% stanowiły osoby zamieszkujące Gminę Cieszanów; 19,20% respondentów to osoby spoza gminy (turyści). Największą grupę wśród ankietowanych stanowiły osoby z wykształceniem wyższym 52,50%; następnie osoby z wykształceniem średnim 32,50%. Ankietowani z wykształceniem zawodowym stanowili 14,20%, a osoby z wykształceniem podstawowym 0,80% ogółu respondentów. Badanie składało się z 4 pytań i metryczki.

- ✓ Mieszkańcy zdecydowanie w pozytywny sposób ocenili klimat dla rozwoju przedsiębiorczości w Gminie Cieszanów;
- ✓ Mieszkańcy zdecydowanie pozytywnie ocenili dostęp do usług i instytucji w Gminie Cieszanów;
- ✓ Mieszkańcy dobrze i bardzo dobrze ocenili dostęp do infrastruktury sportowej i rekreacyjnej;
- ✓ Mieszkańcy dobrze i dostatecznie ocenili dostęp do infrastruktury kultury i oferty kulturalnej w Gminie Cieszanów;
- ✓ Mieszkańcy bardzo dobrze i dobrze ocenili stan środowiska naturalnego w Gminie Cieszanów;
- ✓ Mieszkańcy bardzo dobrze i dobrze ocenili walory krajobrazowe gminy, obszary chronione i bioróżnorodne w Gminie Cieszanów;
- ✓ Mieszkańcy dobrze i dostatecznie ocenili zagospodarowanie przestrzeni publicznych – miejsca wspólne mieszkańców w Gminie Cieszanów;
- ✓ Mieszkańcy dobrze i dostatecznie ocenili jakość i stan infrastruktury drogowej w Gminie Cieszanów;
- ✓ Mieszkańcy dobrze i dostatecznie ocenili jakość i stan tras i ścieżek rowerowych w Gminie Cieszanów;
- ✓ Mieszkańcy dobrze i bardzo dobrze ocenili dostęp do sieci wodociągowej w Gminie Cieszanów;
- ✓ Mieszkańcy dobrze i bardzo dobrze ocenili dostęp do sieci kanalizacyjnej w Gminie Cieszanów;
- ✓ Mieszkańcy dostatecznie, ale i negatywnie (w części opinii) ocenili dostęp do transportu publicznego i komunikacji autobusowej w Gminie Cieszanów;
- ✓ Mieszkańcy dostatecznie i źle ocenili dostęp do transportu kolejowego w Gminie Cieszanów;
- ✓ Mieszkańcy dostatecznie i dobrze ocenili dostęp do Internetu i e-usług w Gminie Cieszanów;
- ✓ Mieszkańcy dobrze i dostatecznie ocenili bezpieczeństwo publiczne i zarządzanie kryzysowe w Gminie Cieszanów;
- ✓ Mieszkańcy dostatecznie i źle ocenili rynek pracy (możliwość zatrudnienia na terenie Gminy Cieszanów i w najbliższej okolicy);

Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030

- ✓ Mieszkańcy dobrze i dostatecznie ocenili dostępność i jakość systemu pomocy społecznej w Gminie Cieszanów;
- ✓ Mieszkańcy dostatecznie i dobrze ocenili dostępność i jakość opieki zdrowotnej w Gminie Cieszanów;
- ✓ Mieszkańcy dostatecznie ocenili dostępność i jakość opieki nad dziećmi do lat 3 w Gminie Cieszanów;
- ✓ Mieszkańcy dobrze i bardzo dobrze ocenili dostępność i jakość edukacji przedszkolnej w Gminie Cieszanów;
- ✓ Mieszkańcy dobrze i bardzo dobrze ocenili dostępność i jakość szkolnictwa podstawowego w Gminie Cieszanów;
- ✓ Mieszkańcy dostatecznie i dobrze ocenili dostępność i jakość szkolnictwa średniego i wyższego w Gminie Cieszanów i w najbliższej okolicy;
- ✓ Mieszkańcy dobrze i dostatecznie ocenili ofertę turystyczną i zagospodarowania czasu wolnego w Gminie Cieszanów;
- ✓ Mieszkańcy dobrze i dostatecznie ocenili bazę gastronomiczną w Gminie Cieszanów;
- ✓ Mieszkańcy dobrze i dostatecznie ocenili dostęp do bazy noclegowej/hotelowej w Gminie Cieszanów;
- ✓ Mieszkańcy dostatecznie i dobrze ocenili dostęp do agroturystyki i turystyki wiejskiej w Gminie Cieszanów;
- ✓ Mieszkańcy dobrze i dostatecznie ocenili dostęp do terenów inwestycyjnych i budowlanych w Gminie Cieszanów;
- ✓ Mieszkańcy dobrze i dostatecznie ocenili aktywność organizacji pozarządowych w Gminie Cieszanów;

Poza wskazanymi w kafeterii czynnikami uczestnicy badania mieli możliwość wskazania innych istotnych z punktu widzenia warunków życia w Gminie Cieszanów czynników. Należały do nich:

- Bliskość granicy zewnętrznej Unii Europejskiej;
- Mentalność mieszkańców: "kupię w Lubaczowie!";
- Słaba dostępność do sieci światłowodowych;
- Dostęp do dobrej jakościowo wody;
- Przychylność władz dla turystów.

Najważniejsze inwestycje związane z rozwojem Gminy Cieszanów wskazane przez ankietowanych mieszkańców do realizacji w latach 2023-2030 Uczestnicy badania mieli możliwość wskazania 3 kluczowych inwestycji do realizacji:

- Kąpielisko wędrowiec, Centrum Rocka, Kompleks z prawdziwego zdarzenia;
- Budowa ścieżek i tras rowerowych;
- Ścieżki rowerowe, drogi wojewódzkie, miejsca pracy;
- Rozbudowa sieci tras i ścieżek rowerowych, poprawa jakości dróg i ciągów pieszych;
- Oczyszczalnia ścieków, oczyszczalnia ścieków, oczyszczalnia ścieków;
- Oświetlenie uliczne w miejscach gdzie go nie ma;
- Zwiększenie możliwości zatrudnienia/rynek pracy/ dostępność w gminie opieki nad dziećmi do lat 3, infrastruktura sportowa/siłownie plenerowe na terenie wiejskim;
- Przebudowa dróg gminnych, powiatowych i wojewódzkich na terenie Gminy;
- Jakość i stan tras i ścieżek rowerowych, siłownie plenerowe bardziej rozbudowane;
- Pałac w Nowym Siole, Centrum Rocka, Miejsca spędzania czasu dla dzieci i młodzieży;

Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030

- Budowa boisk z bieżnią lekkoatletyczną oraz trybunami, rewitalizacją kąpieliska, budowa basenów;
- Otwarta pływalnia bądź sezonowy basen, przedsiębiorstwa, restauracje;
- Droga wojewódzka Jarosław-Beżec, droga wojewódzka Cieszanów-Kopki;
- Zachęta dla inwestorów zewnętrznych w celu stworzenia miejsc pracy;
- Przebudowa dróg wojewódzkich, modernizacja kąpieliska w Nowym Siole, Odbudowa zabytkowego spichlerza;
- Budowa państwowych, a jeszcze lepiej naszych gminnych lokali mieszkaniowych;
- Zbudowanie Miejsc rekreacyjnych (Boiska, Urządzenia do ćwiczeń itp.) w mniejszych miejscowościach;
- Ścieżki rowerowe do pokrycia asfaltem, droga do biogazowni, zagospodarowanie zalewu w Lublińcu;
- Rozbudowa kąpieliska w Nowym Siole, przebudowa drogi wojewódzkiej wraz ze ścieżką rowerową na terenie gminy, droga relacji Jarosław - Beżec, budowa basenu;
- Zwiększenie atrakcji na kąpielisku, poprawa dróg dojazdowych do Cieszanowa;
- Większa ilość atrakcji w gminie, zagospodarowanie zalewu w Starym Lublińcu, zagospodarowanie spichlerza w Nowym Siole;
- Modernizacja drogi wojewódzkiej Jarosław - Beżec, modernizacja kąpieliska w Cieszanowie, odbudowa pałacu w Nowym Siole i spichlerza;
- Poprawa dróg dojazdowych do gminy, budowa basenu, remont plebanii w Cieszanowie i spichlerza w Nowym Siole, a także pałacu w Nowym Siole;
- Budowa ścieżek rowerowych, rozbudowa kąpieliska, budowa dróg wojewódzkich;
- Renowacja zabytków (pałac Nowe Sioło i spichlerz), budowa dróg, budowa ścieżek rowerowych;
- Budowa ścieżek rowerowych, odbudowa pałacu i spichlerza w Nowym Siole, zagospodarowanie zalewu w Lublińcu Starym;
- Nowe ścieżki rowerowe, remont zabytków pałac, plebania, spichlerz, remont kąpieliska;
- Ścieżki rowerowe, kąpielisko lub basen, atrakcje turystyczne;
- Budowa ścieżek rowerowych, budowa nowych miejsc pracy, rozwój szkolnictwa;
- Budowa żłobka;
- rozbudowa i poprawa stanu dróg, rozwój rynku pracy, rozbudowa bazy sportowej;
- Zwiększenie miejsc pracy dla mieszkańców;
- Budowa chodników dla pieszych w małych miejscowościach;
- Rozbudowa sieci gastronomicznej;
- Żłobek dla dzieci;
- Rozbudowa lokali gastronomicznych;
- Żłobek dla dzieci, park rozrywki dla dzieci;
- Rozwój infrastruktury kulturalnej;
- Poprawa stanu dróg;
- Rozwój komunikacji;
- Modernizacja dróg wojewódzkich, budowa ścieżek rowerowych, remont zabytkowych budynków;
- Ścieżki rowerowe, nowe miejsca pracy, atrakcje turystyczne;
- Ścieżka rowerowa, atrakcje turystyczne, nowe zakłady pracy;
- Rozwój bazy turystycznej, w tym ścieżki rowerowe, wzbogacenie rynku pracy, basen;

Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030

- Dokończenie renowacji zabytków (pałac Nowe Sioło, Plebania Cieszanów, Spichlerz Nowe Sioło), budowa ścieżek rowerowych, rozbudowa i modernizacja kąpieliska;
- Remont dróg wojewódzkich, remont zabytków, budowa ścieżek rowerowo – pieszych;
- Nowe drogi i ścieżki rowerowe, dokończenie renowacji zabytków, atrakcje turystyczne;
- Więcej atrakcji turystycznych, więcej miejsc pracy, ścieżki rowerowe do Lubaczowa;
- Dokończenie remontu zabytków, ścieżka rowerowa tylko dla rowerów, modernizacja kąpieliska;
- Żłobek dla najmłodszych;
- Rozbudowa lokali gastronomicznych, żłobek;
- Żłobek, miejsce zabaw dla dzieci;
- Modernizacja obiektów sportowych np. kort tenisowy;
- Nowe atrakcje turystyczne, np. rozbudowa kąpieliska, remont zabytków, ścieżka rowerowa do Lubaczowa, chodniki przy drogach wojewódzkich i powiatowych;
- Infrastruktura drogowa, zagospodarowanie miejsc publicznych, budowa miejsc pracy, budowa chodników;
- Ścieżki rowerowe tylko dla rowerów i piesze, poprawa dróg wojewódzkich, kąpielisko zmodernizować;
- Inwestycje w tańszą energię dla mieszkańców; ścieżki rowerowe, basen ze stadionem.

Zgodnie ze wskazaniami uczestniczących w badaniu mieszkańców najważniejsze działania społeczne i kulturalne związane z rozwojem Gminy Cieszanów w latach 2023-2030 to:

- Cieszanów Rok Festiwal, Folkowisko festiwal, Festiwal 3 kultur;
- Imprezy integrujące mieszkańców (koncerty, spektakle, itp.);
- Zwiększenie oferty zdrowotnej, dokończenie renowacji zabytków, kąpielisko;
- Promocja zabytków;
- Pikniki rodzinne, kino, zajęcia fitness;
- Cieszanów Rok Festiwal, Folkowisko, rozwój oferty dziennego pobytu Seniora;
- Budowa centrum sportu i rekreacji, wsparcie zajęć dla dzieci i młodzieży, organizacje festiwali o zasięgu krajowym;
- Zapraszanie ciekawych ludzi np. teatr, koncerty w cerkwi, wydarzenia kulturalne dla mieszkańców np. Dni Cieszanowa;
- Organizacja corocznego pikniku/koncertu rodzinnego, gdzie można przyjechać z całą rodziną;
- Kontynuować i rozwijać CieszFanów Festiwal;
- Inwestować w rozwój cieszanowskiego festiwalu, organizować więcej imprez (nawet otwartych) na kąpielisku gdzie obsługiwać będą przedsiębiorcy z Cieszanowa, zaprosić nieraz jakiś teatr żeby wystawił sztukę w domu kultury;
- Organizacja Dni Cieszanowa, organizacja dnia współpracy międzynarodowej, nauka dzieci i młodzieży muzyki i tańca;
- Zwiększenie atrakcji dla turystów, wystawy, punkt obsługi turystów, lokalne przetwory;
- Większa ilość imprez na Kąpielisku, zwiększenie oferty działań kulturalnych, wzbogacenie oferty gastronomicznej;
- Dodatkowe atrakcje na kąpielisku, wzbogacenie oferty dla dzieci i młodzieży, obsługa turystów;
- Większa oferta imprez kulturalnych, większa oferta codziennych działań instytucji kultury, więcej imprez sportowo – rekreacyjnych;

Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030

- Więcej imprez sportowo -rekreacyjnych, więcej atrakcji na Kąpielisku, zwiększenie oferty domów kultury dla dzieci i młodzieży;
- Więcej atrakcji kąpieliska, więcej imprez dla turystów, punkt obsługi turysty;
- Większa oferta kąpieliska, więcej rekreacji i imprez tego typu, więcej wydarzeń we wsiach;
- Imprezy na kąpielisku i przy zlewie w Lublińcu, poprawa opieki zdrowotnej, poprawa dróg;
- Promocja gminy, budowa miejsc do rekreacji, siłowni plenerowych;
- Organizacja imprez dla dzieci;
- Rozbudowa obiektów sportowych np. budowa kortu tenisowego, organizacja imprez np. kino plenerowe;
- Organizowanie dodatkowych zajęć dla dzieci z terenów Gminy;
- Organizacja imprez do integracji różnych grup społecznych, zadbanie o wygląd miejsc publicznych i ich dostępność, promocja gminy na zewnątrz;
- Organizacja imprez dla dzieci i młodzieży;
- Rozbudowa infrastruktury sportowej;
- Organizowanie imprez rodzinnych;
- Rozbudowa miejsc spędzania czasu wolnego przez młodzież i dzieci;
- Rozbudowa miejsc sportowych;
- Festyny i imprezy rodzinne;
- Rozwój kultury, miejsc do spędzania czasu z dziećmi;
- Rozwój miejsc kultury dla osób w każdym wieku;
- Rozwój miejsc do rodzinnego spędzania wolnego czasu;
- Aktywizacja bezrobotnych, nowe miejsca pracy, zwiększenie oferty dla młodzieży;
- Nowe miejsca pracy, większa oferta dla turystów, większa oferta dla młodzieży;
- Aktywizacja młodego pokolenia, nowe miejsca pracy, baza turystyczna;
- Więcej wydarzeń kulturalnych i sportowych, aktywizacja społeczności lokalnej, więcej informacji turystycznej;
- Aktywizacja bezrobotnych, zwiększenie oferty kulturalno - rekreacyjnej, organizacja wolnego czasu dla dzieci i młodzieży;
- Więcej imprez dla turystów, oferta dla młodzieży, aktywizacja w celu nowych miejsc pracy;
- Praca dla mieszkańców, oferta na wolny czas dla młodzieży i dorosłych;
- Zachęty do tworzenia miejsc pracy, więcej imprez na weekend, lepsza opieka zdrowotna;
- Aktywizacja dla rozpoczęcia działalności gospodarczej, lepsza opieka zdrowotna, lepsza organizacja rekreacji;
- Imprezy integracyjne dla mieszkańców;
- Aktywizacja na rynku pracy, lepsza opieka zdrowotna, więcej atrakcji rekreacyjnych;
- Rozwój infrastruktury turystycznej, sportowej, organizacja wydarzeń kulturalnych dla różnych grup wiekowych, polepszenie jakości edukacji szkolnej, wyposażenie szkół;
- Lepsza jakość służby zdrowia, lepsza jakość szkolnictwa, więcej imprez dla turystów;
- Cieszanów Festiwal, Folkowisko, rajdy rowerowe.

Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030

Najważniejsze działania mające na celu rozwój Gminy Cieszanów w latach 2023-2030 w opinii mieszkańców przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 9 Najważniejsze działania rozwojowe w Gminie Cieszanów – wskazania respondentów.

Rodzaj działania	Liczba wskazań
Ułatwienia dla przedsiębiorców, zwiększenie oferty terenów inwestycyjnych, pozyskiwanie inwestorów branżowych / sektorowych tworzących nowe miejsca pracy.	78
Rozbudowa sieci kanalizacyjnej i wodociągowej.	11
Stworzenie produktu turystycznego w oparciu o potencjał przyrodniczy i kulturowy Gminy Cieszanów.	52
Budowa, rozbudowa i modernizacja obiektów infrastruktury sportowej i rekreacyjnej.	43
Budowa, rozbudowa, modernizacja i rewitalizacja obiektów kultury, w tym obiektów zabytkowych (dziedzictwa kulturowego i historycznego).	53
Rozwój bazy noclegowej, gastronomicznej i agroturystycznej.	52
Rozwój systemu segregacji odpadów.	10
Wsparcie finansowe dla mieszkańców na rozwój odnawialnych źródeł energii (np. fotowoltaiki, pomp ciepła) oraz edukacja ekologiczna w zakresie energii odnawialne.	19
Budowa i modernizacja dróg.	58
Budowa i modernizacja ciągów pieszych.	58
Budowa i oznakowanie tras i ścieżek rowerowych.	41
Rozwój transportu publicznego i komunikacji we współpracy z sąsiednimi miastami i gminami.	32
Poprawa estetyki przestrzeni publicznych, miejsc spotkań mieszkańców, miejsc reprezentacyjnych.	29
Rozbudowa miejsc opieki i rehabilitacji dla seniorów i osób niepełnosprawnych.	27
Zwiększenie dostępności do programów zmniejszających bezrobocie i problemy społeczne.	39
Zwiększenie dostępności do opieki nad dziećmi do lat 3.	52
Lepszy dostęp do opieki zdrowotnej.	37
Modernizacja i wyposażenie przedszkoli oraz szkół.	25
Promocja turystyczna i gospodarcza Gminy Cieszanów.	28
Rozwój usług publicznych dostępnych przez Internet.	13
Organizacja wydarzeń kulturalnych.	32
Organizacja wydarzeń sportowych.	27
Sprawny urząd i samorząd gminny.	4
Rozwój rolnictwa, w tym rolnictwa ekologicznego.	24
Inne: budowa basenu, rewitalizacją kąpieliska.	1
Inne: Poprawa wizualna/techniczna istniejących atrakcji, np. place zabaw.	1
Inne: budowa kompleksu sportowego, budowa baseny.	1
Inne: ścieżki przyrodnicze, zagospodarowanie łąk i nieużytków zarybiane rzek i zbiorników wodnych.	1

Źródło: Opracowanie własne.

Zdecydowanie najwięcej wskazań zdobyły następujące działania rozwojowe:

- ✓ Ułatwienia dla przedsiębiorców, zwiększenie oferty terenów inwestycyjnych, pozyskiwanie inwestorów branżowych / sektorowych tworzących nowe miejsca pracy.
- ✓ Budowa i modernizacja dróg.
- ✓ Budowa i modernizacja ciągów pieszych.

Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030

- ✓ Budowa, rozbudowa, modernizacja i rewitalizacja obiektów kultury, w tym obiektów zabytkowych (dziedzictwa kulturowego i historycznego).
- ✓ Stworzenie produktu turystycznego w oparciu o potencjał przyrodniczy i kulturowy Gminy Cieszanów.
- ✓ Rozwój bazy noclegowej, gastronomicznej i agroturystycznej.
- ✓ Zwiększenie dostępności do opieki nad dziećmi do lat 3.
- ✓ Budowa, rozbudowa i modernizacja obiektów infrastruktury sportowej i rekreacyjnej.
- ✓ Budowa i oznakowanie tras i ścieżek rowerowych.
- ✓ Zwiększenie dostępności do programów zmniejszających bezrobocie i problemy społeczne.
- ✓ Rozwój transportu publicznego i komunikacji we współpracy z sąsiednimi miastami i gminami.
- ✓ Lepszy dostęp do opieki zdrowotnej.
- ✓ Poprawa estetyki przestrzeni publicznych, miejsc spotkań mieszkańców, miejsc reprezentacyjnych.

7. Podsumowanie diagnozy

Kluczowe problemy wynikające z przeprowadzonej diagnozy, badań ankietowych mieszkańców i spotkań warsztatowych przedstawiono poniżej:

<p>Sfera społeczna – kluczowe problemy</p> <p>Niezadawalające wyposażenia placówek oświatowych; Niewystarczająca wobec potrzeb społecznych aktywność organizacji pozarządowych; Niski poziom integracji i współpracy organizacji pozarządowych, w szczególności w zakresie wspólnych przedsięwzięć i pozyskiwania funduszy; Niewystarczająca liczba miejsc i placówek opieki nad dziećmi do lat 3; Spadek liczby mieszkańców Gminy Cieszanów i ujemny przyrost naturalny; Spadek liczby mieszkańców Miasta Cieszanowa; Wzrastająca liczba osób uzależnionych i niebezpiecznie eksperymentujących z substancjami psychoaktywnymi; Zwiększające się ubóstwo wśród mieszkańców Gminy Cieszanów, w tym „ubóstwo energetyczne” związane ze znacznymi wzrostami cen energii. Ograniczony dostęp do opieki psychologicznej, pedagogów szkolnych, opieki psychoterapeutycznej i wsparcia w radzeniu sobie przez dzieci i młodzież szkolną z problemami, stresem, sytuacjami kryzysowymi. Ograniczony dostęp do lekarzy specjalistów i specjalistycznej diagnostyki.</p>
<p>Sfera gospodarcza – kluczowe problemy</p> <p>Niewystarczająca baza gastronomiczna; Niewystarczająca baza hotelowa; Niewystarczający dostęp do oferty agroturystyki i turystyki wiejskiej; Niewystarczająca liczba inicjatyw kierowanych do przedsiębiorców, mających na celu wdrażanie innowacji, sieciowanie, kreowanie produktów opartych o lokalny potencjał; Zapotrzebowanie na nowych pracowników wywołane czynnikami demograficznymi; Wzrastające ceny usług budowlanych i materiałów, a także ograniczenia w zakresie terenów wielorodzinnego budownictwa mieszkaniowego; Brak Specjalistycznego Produktu Turystycznego dedykowanego dla turystów weekendowych;</p>
<p>Sfera przestrzenna – kluczowe problemy</p> <p>Jakość i stan infrastruktury drogowej wymagające dalszych nakładów i inwestycji; Jakość i stan tras i ścieżek rowerowych; Dostępność i jakość opieki nad dziećmi do lat 3; Dostępność terenów pod budownictwo mieszkaniowe i rozwój biznesu; Niedobór w oznakowaniu tras i ścieżek rowerowych; Niezadawalająca liczba instalacji OZE i ekologicznych źródeł ciepła w budownictwie jedno- i wielorodzinnym; Konieczność wykonania wysokonakładowych remontów obiektów historycznych i zabytkowych; Niedobory w zakresie infrastruktury sportowo-rekreacyjnej na terenie Gminy; Konieczność modernizacji i rozbudowy infrastruktury wodociągowo-kanalizacyjnej; Wysokie koszty instalacji do produkcji energii i ciepła opartych na odnawialnych źródłach energii;</p>

8. Analiza SWOT

Analizę słabych i mocnych stron oraz szans i zagrożeń SWOT wykonano w oparciu o dane statystyczne, dane pozyskane w ramach badania społeczności lokalnej i wiedzy eksperckiej. Analiza stanowi wypadkową tych elementów i sporządzona została dla poszczególnych obszarów tematycznych odrębnie:

- Turystyka, rekreacja, sport;
- Organizacje pozarządowe – sektor społeczny i non-profit;
- Edukacja i kultura;
- Pomoc społeczna, zdrowie i bezpieczeństwo;
- Przedsiębiorczość i gospodarka;
- Walory przyrodnicze i bioróżnorodność;
- Gospodarka mieszkaniowa, zabytki i ład przestrzenny;
- Transport, sieć drogowa, komunikacja rowerowa i piesza.
- Infrastruktura techniczna (wodociągi, kanalizacja, gaz, ciepło, elektryczność i OZE, Internet, odpady).

Obszar: Turystyka, Rekreacja, Sport.

Siły	Słabości
Dynamiczny rozwój sekcji sportowych i ich popularność wśród mieszkańców	Niewystarczająca względem zapotrzebowania baza turystyczna, agroturystyczna i hotelowa.
Położenie geograficzne oraz bliskość najważniejszych podkarpackich ośrodków turystycznych.	
Baza sportowo-rekreacyjna umożliwiająca rozwój dyscyplin sportowych oraz dbałość o aktywność mieszkańców.	Niepełna, wymagająca nakładów finansowych sieć tras oraz ścieżek pieszych i rowerowych, dróg rowerowych.
Aktywność Centrum Informacji Turystycznej w Cieszanowie.	Niewystarczająca promocja i ekspozycja walorów turystycznych Gminy Cieszanów.
Potencjał przyrodniczy, w szczególności obszarów chronionych.	Braki w zapleczu infrastrukturalnym obiektów sportowo-rekreacyjnych.
Tradycje związane z organizacją rockowych imprez masowych.	Niewystarczające oznakowanie ścieżek rowerowych i pieszych.
Dziedzictwo historyczne i architektoniczne miasta i gminy Cieszanów będące potencjałem do tworzenia jednodniowych i weekendowych produktów turystycznych.	
Dobra komunikacja drogowa z kluczowymi miastami regionu.	Brak placów zabaw dla dzieci i stref odpoczynku dla rodzin na terenie Gminy Cieszanów.
Doświadczenie we współpracy transgranicznej, wspólna realizacja projektów z partnerami ze Słowacji i Ukrainy, Węgier, Niemiec.	Niewystarczające nakłady przeznaczane na renowację tkanki zabytkowej w Gminie Cieszanów.
	Brak zintegrowanego produktu turystycznego bazującego na potencjale Gminy Cieszanów.
Krajobraz i ukształtowanie terenu oraz potencjał terenów wiejskich Gminy do rozwijania agroturystyki i ekoturystyki.	Brak odpowiedniej, opartej o potencjał lokalnych produktów infrastruktury gastronomicznej na terenie Gminy Cieszanów.
	Braki w przyszłolnej infrastrukturze sportowej.
	Niewystarczająca, głównie ze względów finansowych, promocja turystyczna Gminy Cieszanów.

Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030

	Ograniczona liczba miejsc spotkań towarzyskich (cukiernie, kawiarnie itp.).
Szanse	Zagrożenia
Dostępność dofinansowania zewnętrznego (w szczególności środków z UE) na działania związane z turystyką, sportem i rekreacją.	Zmiany legislacyjne i ustawodawcze – niestabilność prawna oraz wzrost ryzyka inwestycyjnego w sektorze turystyki i gastronomii.
Kontynuacja rozbudowy bazy sportowo-rekreacyjnej oraz przestrzeni wspólnych podnoszące możliwości techniczno-organizacyjne realizacji imprez plenerowych, masowych, cyklicznych dla większego audytorium.	Wzrost kosztów utrzymania (w szczególności energii i ogrzewania) obiektów turystycznych, sportowych i rekreacyjnych.
Transgraniczna lokalizacja przy głównych szlakach komunikacyjnych.	Nasilające się efekty zmian klimatycznych, rosnąca ilość klęsk żywiołowych (powodzie, gradobicia, trąby powietrzne, upały, susze i pożary) wpływające na rynek turystyczny.
Wzrost znaczenia transportu publicznego zarówno autobusowego, jak i kolejowego w regionie wpływający na rozwój turystyki jednodniowej i łatwiejszy dostęp do infrastruktury sportowo-rekreacyjnej.	Inflacja i utrata wartości pieniądza.
Stworzenie produktu turystycznego w oparciu o zasoby dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego Gminy Cieszanów.	Konkurencja ze strony najbliższych ośrodków turystycznych zlokalizowanych w województwie podkarpackim.
	Sytuacja geopolityczna i trwająca wojna w Ukrainie negatywnie wpływające na rynek turystyczny w Polsce.
Budowa ścieżek pieszo-rowerowych w Gminie Cieszanów i dróg rowerowych.	Wysokie koszty tworzenia i utrzymania nowych miejsc pracy w turystyce.
Cieszanów Rock Festiwal – produkt turystyki kulturowej.	
Rozwój bazy noclegowej w Gminie Cieszanów.	

Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030

Organizacje pozarządowe – sektor społeczny i non-profit.

Sily	Słabości
Uzupełnianie i wzbogacanie przez sektor pozarządowy ofert: kulturalnej, oświatowej, sportowej i społecznej w Gminie Cieszanów.	Koncentracja większości organizacji pozarządowych na tematyce sportowej, niższa aktywność w sektorach społecznym i kulturalnym.
Współpraca organizacji pozarządowych z Gminą Cieszanów i jednostkami kulturalnymi oraz oświatowymi.	
Aktywizacja mieszkańców do rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy Cieszanów.	Niski stopień wykorzystania dofinansowania zewnętrznego przez organizacje pozarządowe w Gminie Cieszanów.
Tradycje działalności animacyjnej na obszarach wiejskich Gminy Cieszanów, szczególnie widoczne w działaniach Ochotniczych Straży Pożarnych i Kół Gospodyń Wiejskich.	Niska aktywność społeczna mieszkańców Gminy Cieszanów, w szczególności osób młodych i poniżej 40 roku życia.
Wsparcie działalności sektora pozarządowego przez Gminę Cieszanów w ramach programu współpracy i dedykowanych konkursów tematycznych.	Brak w Gminie organizacji pozarządowych zaangażowanych w sprawy rodziny i rodzicielstwa.
	Niezadawalający poziom współpracy pomiędzy organizacjami pozarządowymi działającymi w Gminie Cieszanów, zbyt mało inicjatyw partnerskich.
	Niewystarczająca liczba liderów (społeczników) aktywizujących do działania społeczność Gminy Cieszanów.
Szanse	Zagrożenia
Możliwość pozyskania środków finansowych ze źródeł: lokalnych, regionalnych, krajowych i europejskich na działalność organizacji pozarządowych.	Rosnące koszty utrzymania organizacji pozarządowych, w szczególności tych wynajmujących lub posiadających obiekty/biura / lokale.
Współpraca międzysektorowa z instytucjami samorządowymi, innymi organizacjami oraz przedsiębiorcami.	
Łączenie, w ramach działań organizacji pozarządowych aktywności dzieci i młodzieży w tym samym czasie.	Zmniejszająca się liczba mieszkańców i starzenie się społeczeństwa wpływające na mniejszą aktywność organizacji pozarządowych w życiu społecznym Gminy Cieszanów.
Oferta sektora pozarządowego skierowana do rodzin oraz matek z dziećmi.	Niska aktywność obywatelska mieszkańców, w szczególności osób młodych oraz niska liczba nowych członków organizacji pozarządowych.
	Brak osób chętnych do pracy w sektorze NGO, w szczególności brak wolontariuszy.
	Zbyt skomplikowane – zniechęcające do aktywności - dla organizacji pozarządowych procedury rozliczania dotacji (zewnętrznych źródeł finansowania).

Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030

Edukacja i kultura.

Siły	Słabości
Dobre warunki lokalowe placówek oświatowych i kulturalnych.	Ograniczone możliwości korzystania z oferty kulturalnej mieszkańców sołectw z powodu dodatkowych kosztów związanych z transportem.
Bogata oferta zajęć dydaktycznych dla dzieci i młodzieży w Gminie Cieszanów.	Niewystarczający poziom dofinansowania programów doskonalenia kadry nauczycielskiej.
Dostępność do specjalistów w placówkach edukacyjnych.	
Wykwalifikowana kadra pedagogiczna.	
Aktywny udział uczniów szkół podstawowych w wydarzeniach i imprezach organizowanych na terenie Gminy Cieszanów.	Niewystarczające fundusze przeznaczone na zakup pomocy dydaktycznych do placówek oświatowych.
Zróżnicowana i odpowiadająca lokalnym potrzebom oferta czytelnicza biblioteki w Gminie Cieszanów.	Braki w przyszłolnej infrastrukturze sportowej.
Atrakcyjna oferta imprez i wydarzeń kulturalnych.	Braki w podstawowym wyposażeniu placówek szkolnych (ławki, krzesła, meble, biurka).
Otwartość instytucji kultury na współpracę z innymi podmiotami, organizacjami oraz mieszkańcami.	
Promocja i informacja na temat wydarzeń i imprez kulturalnych realizowanych w Gminie Cieszanów.	Niewystarczający poziom wyposażenia jednostek kulturalnych w sprzęt umożliwiający organizację imprez masowych.
Szanse	Zagrożenia
Środki finansowe przeznaczone na doskonalenie kadr edukacyjnych i oświatowych.	Wzrost niepokojących zachowań w sferze emocjonalno-społecznej dzieci i młodzieży
Dofinansowanie ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego na działania edukacyjne i szkoleniowe oraz szkolenia zawodowe	Szerząca się cyberprzemoc i przemoc w środowisku dzieci i młodzieży.
Możliwości współpracy ponadlokalnej i ponadnarodowej w zakresie wspólnych przedsięwzięć edukacyjnych i kulturowych.	Postępujące uzależnienie od smartfonów, gier komputerowych, multimediiów i nowoczesnych technologii.
Wzrost zainteresowania dziedzictwem kulturowym i historycznym, w tym dziedzictwem lokalnym.	Łatwa dostępność do używek, leków i substancji niszczących zdrowie (np. napoje energetyczne).
Duża liczba turystów, możliwa do zagospodarowania w ramach dedykowanych kulturalnych imprez masowych.	Niestabilność przepisów, ciągłe zmiany aktów prawnych i zaleceń dydaktycznych w sektorze edukacji.
Organizacja wypoczynku zimowego i letniego.	Zmniejszenie nakładów finansowych na działania sektora edukacji i kultury.
Eksponowanie i promowanie miejsc historycznie cennych.	
Zagospodarowanie miejsc atrakcyjnych turystycznie.	
Zagospodarowanie miejsc atrakcyjnych przyrodniczo, w tym tworzenie użytków ekologicznych i innych form ochrony przyrody.	

Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030

Pomoc społeczna, zdrowie i bezpieczeństwo.

Sily	Słabości
Aktywna działalność Ośrodka Pomocy Społecznej w Gminie Cieszanów, adresowana do osób wymagających pomocy.	Brak działań z zakresu profilaktyki zdrowotnej w Gminie Cieszanów (choroby: psychiczne, onkologiczne, układu krążenia, dodatkowych szczepień ochronnych).
Aktywna polityka senioralna prowadzona w Gminie.	
Dostępność do specjalistycznych placówek dla osób niepełnosprawnych w najbliższej okolicy Gminy Cieszanów.	Niewystarczające działania w zakresie opieki senioralnej.
Usługi opiekuńcze świadczone na terenie Gminy Cieszanów.	Brak zaangażowania młodzieży w działania wolontariacie, skierowane do osób potrzebujących pomocy.
Wykwalifikowane kadry w zakresie pomocy społecznej.	Brak opieki nad dorosłymi osobami zależnymi, niepełnosprawnymi.
Działalność organizacji pozarządowych w obszarze problematyki społecznej.	Brak wsparcia dla dzieci i niemowląt zagrożonych niepełnosprawnością.
Bliskość ośrodków medycznych oferujących medyczne usługi specjalistyczne o wysokim standardzie (Rzeszów, Kraków, Lublin).	Słaby dostęp do lekarzy specjalistów.
	Zbyt duża ilość świadczeń społecznych, możliwych do uzyskania w łatwy sposób co sprzyja bierności i postawom patologicznym.
	Brak dostępu do wsparcia psychologicznego i psychiatrycznego dla dzieci i młodzieży.
Szanse	Zagrożenia
Dodatkowe finansowanie działań związanych z pomocą społeczną, w szczególności polityką aktywną ze środków UE.	Niewystarczający system monitorowania miasta i sołectw nie gwarantujący mieszkańcom bezpieczeństwa, szczególnie po zapadnięciu zmroku.
Dopasowanie aktów prawnych i rozwiązań ustawowych w zakresie pomocy społecznej i zdrowia do potrzeb jednostek samorządu terytorialnego.	Zbyt łatwa dostępność do alkoholu, narkotyków i używek, w tym dostępność za pośrednictwem Internetu.
Zwiększenie liczebności i ilości patroli służb mundurowych zapewniających wyższy poziom bezpieczeństwa.	Zbyt duże obciążenie pracowników pomocy społecznej procedurami biurokratycznymi, ograniczającymi czas na działania aktywne, skierowane do osób potrzebujących pomocy.
Zwiększenie nakładów finansowych na działania związane z profilaktyką / edukacją dotyczącą używek, narkotyków i uzależnień.	Duża roszczeniowość beneficjentów pomocy społecznej i wsparcia świadczeniami socjalnymi.
Wprowadzenie długofalowych rozwiązań programowych i legislacyjnych ukierunkowanych na zapobieganie uzależnieniom i przemocy wśród dzieci i młodzieży.	Zbyt liberalne przepisy prawne wobec osób stosujących przemoc w domu i szkole.
	Niska wykrywalność osób i podmiotów dystrybuujących „dopalacze” i narkotyki stanowiące zagrożenie dla zdrowia i życia.

Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030

Przedsiębiorczość i gospodarka.

Sily	Słabości
Wielopokoleniowe lokalne tradycje rolnicze.	Zmniejszająca się liczba ludności zamieszkującej Gminę Cieszanów.
	Ograniczone możliwości rozwoju zakładów przemysłowych ze względu na warunki terenowe i obszary przyrodniczo cenne.
Dobre skomunikowanie miasta i gminy – rozwinięty układ drogowy.	Starzenie się społeczeństw w Gminie Cieszanów.
Łatwy dojazd do dużych aglomeracji regionalnych i krajowych.	Niewielka liczba inwestorów zewnętrznych zainteresowanych lokowaniem biznesu w Gminie Cieszanów.
Dostępność transgraniczna – łatwy dojazd do Republiki Słowackiej i Ukrainy	Brak strefy przemysłowej poza obszarem miasta – na sołectwach.
Oferta lokalnych usług skierowana do mieszkańców Gminy Cieszanów.	Brak punktów usługowych, w tym kawiarni, cukierni, restauracji czynnych w godzinach wieczornych.
Bliskość znaczących, regionalnych ośrodków przemysłowych: Rzeszów, Kraków, Lublin.	Ograniczona sieć dróg umożliwiająca transport „ciężki”.
Przedsiębiorczość i aktywność gospodarcza mieszkańców Gminy Cieszanów.	Brak szkół branżowych sprofilowanych na potrzeby przemysłu.
Dostępność lokali użytkowych w Gminie Cieszanów.	
Szanse	Zagrożenia
Transgraniczne położenie, bliskość granicy z Republiką Słowacką i Ukrainą	Wysokie, ciągle rosnące koszty prowadzenia działalności gospodarczej oraz wzrost podatków.
Dostępność dofinansowania ze środków UE dla inicjatyw przedsiębiorców i projektów skierowanych na rozwój przedsiębiorczości.	Sytuacja geopolityczna i związane z tym negatywne zmiany na gospodarczych rynkach międzynarodowych
Dostępność rozwiązań innowacyjnych dla przedsiębiorstw.	Skomplikowane przepisy prawne zniechęcające do inwestycji w formule Partnerstwa Publiczno-Prywatnego.
Automatyzacja i gospodarka 4.0.	Wysoka emisyjność substancji szkodliwych wynikająca z działalności zakładów przemysłowych.
Światowe trendy w zakresie polityki energetyczno-klimatycznej wymuszające zdecydowane zmiany w strukturze gospodarczej Gminy Cieszanów.	Zmiany w prawie podatkowym i zasadach prowadzenia oraz rozliczania działalności gospodarczej.
	Ograniczenie produkcji silników spalinowych.
	Brak wykwalifikowanych pracowników na rynku.
	Wzrost kosztów prowadzenia działalności gospodarczej wynikający z wdrażania procesu transformacji energetycznej.

Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030

Walory przyrodnicze i bioróżnorodność.

Sily	Słabości
Potencjał krajobrazowy Gminy Cieszanów.	Zagrożenie powodziowe dla części Gminy Cieszanów. Brak środków finansowych na realizację przedsięwzięć z zakresu bioróżnorodności i ochrony środowiska.
Tereny zielone i lasy zlokalizowane w mieście i gminie Cieszanów.	Zanieczyszczenie cieków wodnych.
Sąsiedztwo przestrzeni zielonych, obszarów chronionych i niewielkie odległości do masywów górskich	Zła jakość powietrza atmosferycznego w Gminie Cieszanów. Niewielka liczba inicjatyw społecznych związanych z ochroną przyrody w Gminie Cieszanów.
Obszary NATURA 2000 i inne obszary chronione.	Niewielki stopień wykorzystania przez mieszkańców odnawialnych źródeł energii.
Świadomość mieszkańców związana z działalnością na rzecz ochrony zasobów przyrodniczych.	
Szanse	Zagrożenia
Finansowanie zewnętrzne, w szczególności środki UE przeznaczone na działania przyrodnicze.	Wycinanie lasów – leśna gospodarka rabunkowa prowadząca do zaburzenia funkcjonujących ekosystemów.
Zmiany w prawie UE i prawie krajowym zmierzające do większej ochrony środowiska.	Ocieplanie się klimatu i jego wpływ na różnorodność biologiczną.
Rozwój infrastruktury szlaków i tras pieszych i rowerowych.	Pogłębianie się deficytu zasobów wodnych w związku ze zmianami klimatu i wzrostem zapotrzebowania na wodę.
Budowa dróg rowerowych i pieszych ścieżek edukacyjnych.	Wymieranie gatunków i zanikanie siedlisk przyrodniczych.
Działania na rzecz likwidacji gatunków inwazyjnych.	Ograniczenie drożności korytarzy ekologicznych. Duże natężenie ruchu samochodowego i zanieczyszczenia z tym związane. Wzrost ilości produkowanych odpadów.

Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030

Gospodarka mieszkaniowa, zabytki i ład przestrzenny.

Sily	Słabości
Atrakcyjne tereny w Gminie Cieszanów przeznaczone pod zabudowę mieszkaniową.	Persja inwestycyjna na tereny niezainwestowane pełniące funkcje przyrodnicze.
Obiekty zabytkowe podlegających ochronie konserwatorskiej na terenie Gminy Cieszanów.	Ograniczony zasób mieszkaniowy w Gminie Cieszanów.
Realizacja polityki planowania przestrzennego w Gminie Cieszanów.	Brak inwestycji związanych z wielorodzinnym budownictwem mieszkaniowym w Gminie Cieszanów.
	Brak odpowiedniej liczby parkingów i miejsc parkingowych w mieście Cieszanów.
	Duże rozproszenie budynków na terenach wiejskich.
	Brak środków finansowych na remonty obiektów i przestrzeni zabytkowych.
	Ograniczenia – trudności w poruszaniu się po przestrzeni publicznej osób niepełnosprawnych.
Szanse	Zagrożenia
Nowoczesne, tanie technologie budowy domów.	Postrzeganie województwa podkarpackiego jako terenów przygranicznych w czasie konfliktu nie atrakcyjnych do zamieszkania.
Zewnętrzne źródła dofinansowania na rewitalizację obiektów zabytkowych i zagospodarowanie przestrzeni.	Wzrost oprocentowania kredytów hipotecznych i ograniczenie zdolności kredytowej mieszkańców.
Preferencyjne programy kredytowe na zakup mieszkań i domów.	Niestabilna sytuacja polityczna związana z wojną w Ukrainie.
Łatwy dostęp do rozwiązań prosumenckich związanych z produkcją energii odnawialnej.	Zmiany prawno-podatkowe niekorzystne dla osób, które udostępniają mieszkania i domy pod wynajem.
Wzrost popularności inwestycji w nieruchomości mieszkaniowe.	Restrykcyjne przepisy związane z remontami obiektów zabytkowych.
Realizacja zadań związanych z melioracjami.	Wzrost czynszów i opłat wynikający z inflacji.

Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030

Transport, sieć drogowa, komunikacja rowerowa i piesza.

Siły	Słabości
Dobre połączenia drogowe Gminy Cieszanów z ośrodkami miejskimi w subregionie i regionie.	Ograniczona komunikacja publiczna pomiędzy Gminą i gminami ościennymi.
	Niewystarczająca infrastruktura tras rowerowych.
Ścieżki piesze i rowerowe zlokalizowane na terenie Gminy Cieszanów.	Niższy standard jakości części dróg gminnych, powiatowych i wojewódzkich.
Bliskość lotnisk międzynarodowych, łatwy i szybki dojazd do portów lotniczych.	Brak komunikacji kolejowej w Gminie Cieszanów
	Zbyt niskie nakłady budżetowe na remont i modernizację dróg i chodników.
Dostosowany układ komunikacyjny dla obsługi transportu z i do zakładów przemysłowych.	Brak oznakowania związanego z przemieszczaniem się rowerami, ruch rowerowy odbywający się chodnikami dla pieszych.
	Brak parkingów dla autobusów turystycznych.
Szanse	Zagrożenia
Zewnętrzne dofinansowanie na budowę i modernizację sieci drogowej (w tym środki z UE).	Wzrost kosztów utrzymania dróg.
Budowa ścieżek pieszych oraz tras rowerowych komunikujących teren całej Gminy Cieszanów oraz połączeń z gminami ościennymi.	Wzrost kosztów budowy drogowych sieci komunikacyjnych.
	Długotrwałe i czasochłonne procedury administracyjne i uzgodnienia związane z przygotowaniem procesu budowlanego w sektorze drogowym i mostowym.
Rozwój autobusowego transportu publicznego w Gminie Cieszanów i w ramach współpracy z gminami ościennymi.	Zwiększenie natężenia ruchu drogowego.
	Brak przepisów regulujących ruch na hulajnogach.
	Transport substancji niebezpiecznych przez teren Gminy Cieszanów.

Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030

Infrastruktura techniczna (wodociągi, kanalizacja, gaz, ciepło, elektryczność i OZE, Internet, odpady).

Sily	Słabości
Dopłaty do wymiany źródeł ciepła w domach jednorodzinnych.	Wysokie koszty odbioru i utylizacji śmieci w gminie.
Skanalizowanie Gminy Cieszanów w znacznej części.	Nieszczelność systemu zbierania śmieci – brak narzędzi do kontroli indywidualnych.
Dostępność Internetu – różnorodne oferty.	Ograniczenia związane z przyłączeniem do sieci gazowej nowych użytkowników.
Dobrze rozwinięta sieć kanalizacyjna i wodociągowa.	Niezadawalający stan sieci energetycznej w szczególności sieci przesyłowej związanej z produkcją energii z OZE.
Dobra jakość wody pitnej.	Niewystarczający zasięg kanalizacji deszczowej.
Szanse	Zagrożenia
Zmiana Ustawy „Śmieciowej”.	Ataki hakerskie na systemy zarządzania infrastrukturą techniczną.
Zewnętrzne źródła dofinansowania dla przedsięwzięć dotyczących wodociągów, kanalizacji, odnawialnych źródeł energii.	Rosnące ceny mediów i energii.
	Zmiany legislacyjne.
Realizacja inwestycji z zakresu odnawialnych źródeł energii.	Ograniczenie przepustowości sieci energetycznych dla prosumentów.
	Postępujące zmiany klimatyczne.
Budowa masztów 5G i rozwój Internetu bezprzewodowego.	Wyczerpujące się zasoby wody pitnej w Polsce, zaniedbania związane z retencją i gromadzeniem wody pitnej.

9. Część Programowo-Planistyczna

9.1. Regionalne Obszary Strategicznej Interwencji

Obszary Strategicznej Interwencji zostały wyróżnione poprzez integrację dwóch podejść: krajowego i regionalnego, spójnych z Strategią na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) oraz Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030, co warunkuje, iż OSI wyznaczone na poziomie krajowym i regionalnym są komplementarne. Wśród Obszarów Strategicznej Interwencji wskazanych na poziomie krajowym, znalazły się m.in.: obszary zagrożone trwałą marginalizacją, miasta średnie tracące funkcje społeczno – gospodarcze oraz Wschodnia Polska. SOR w województwie podkarpackim wskazuje 11 miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze: Przemyśl, Sanok, Jasło, Jarosław, Mielec, Krosno, Dębica, Nisko, Stalowa Wola, Tarnobrzeg, Przeworsk, dla których zostały utworzone miejskie obszary funkcjonalne na poziomie regionalnym. Z kolei do obszarów zmarginalizowanych zaliczono 65 gmin (marginalizacja społeczna, marginalizacja ekonomiczna, marginalizacja z kumulacją problemów społeczno-ekonomicznych). Samorząd Województwa, poza OSI krajowymi, do objęcia specjalnym wsparciem wskazał następujące regionalne obszary strategicznej interwencji: subregionalne bieguny wzrostu i miejskie obszary funkcjonalne; miasta powiatowe i małe; Rzeszów i Rzeszowski Obszar Funkcjonalny; obszary wiejskie; obszary zagrożone trwałą marginalizacją w województwie; obszar Bieszczad; obszar gmin „Błękitnego Sanu”.

Miasta powiatowe i mniejsze, pełnią istotną rolę w kreowaniu uwarunkowań społeczno-gospodarczych poza strefami wpływu subregionalnych aglomeracji. Stanowią lokalne centra pełniące funkcje administracyjne oraz gospodarczo-usługowe z ograniczonym zasięgiem oddziaływania. Działania w tym obszarze zostaną nakierowane na wzmacnianie potencjału tych miast i ich roli w strukturze osadniczej m.in.: poprzez wsparcie w tworzeniu stabilnych podstaw rozwoju, wzrost aktywności gospodarczej i przedsiębiorczej, przemodelowanie rynku pracy (wzrost zatrudnienia), stymulowanie aktywności i zdobywania kompetencji przez społeczność lokalną oraz skuteczne budowanie partnerstw. System wsparcia powinien mieć charakter zindywidualizowany i spójny z potrzebami i potencjałem danego terytorium.

Zakładane działania:

- poprawa i rozwój warunków prowadzących do dynamizacji przedsiębiorczości w oparciu o potencjalne specjalizacje gospodarcze ośrodka miejskiego;
- wzmacnianie powiązań funkcjonalnych w celu przywrócenia roli ośrodka w układzie osadniczym;
- zwiększenie aktywności zawodowej mieszkańców poprzez rozwój kompetencji zawodowych;
- modernizacja przestrzeni miejskiej umożliwiającej wykorzystanie potencjałów i zasobów miast, w tym turystycznych i wypoczynkowo-rekreacyjnych;
- poprawa jakości życia mieszkańców poprzez wzrost dostępu do usług publicznych;
- rozwój kapitału społecznego i wzmocnienie tożsamości regionalnej poprzez zaangażowanie mieszkańców w procesy rozwojowe;
- poprawa jakości zarządzania poprzez współpracę z innymi samorządami terytorialnymi;
- podejmowanie działań w zakresie ochrony przyrody i poprawy stanu środowiska;
- poprawa jakości powietrza poprzez ograniczenie niskiej emisji oraz związanego z nim zjawiska smogu;
- kreowanie instrumentów przyciągających do osiedlania się w miastach, w szczególności osób młodych i wykształconych;

Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030

- wykorzystanie możliwości programowych i finansowych UE w obszarze polityki miejskiej;
- dostosowanie sieci usług i zagospodarowania przestrzennego do zmian demograficznych;
- niwelowanie barier transportowych poprzez rozwój systemów transportu zbiorowego pomiędzy ośrodkami miejskimi a sąsiednimi obszarami wiejskimi oraz innymi ważnymi ośrodkami miejskimi;
- rozwój zintegrowanej sieci ścieżek rowerowych, tras rowerowych, jako alternatywy dla przemieszczania się.

Najbliższym Gminie Cieszanów ośrodkiem ponadlokalnych funkcji jest miasto Lubaczów, stolica powiatu lubaczowskiego. Lubaczów to ośrodek z potencjałem do obsługi potrzeb północno-wschodniej części województwa oraz potencjał w zakresie obsługi ruchu turystycznego Roztocza. Wspierać należy sektor małych i średnich przedsiębiorstw produkcyjnych. Miasto posiada potencjał do generowania powiązań gospodarczych z Ukrainą, warunki do rozwoju turystyki uzdrowiskowej, kulturowej oraz tranzytowej oraz dla utworzenia lotniska umożliwiającego rozwój modelarstwa lotniczego w województwie. Dla obszaru Roztocza przewiduje się opracowanie i wdrożenie programu rozwoju wspólnie z Województwem Lubelskim.

- ✓ Wzmocnienie szans rozwojowych zagrożonych trwałą marginalizacją.

Polityka regionu dąży do realizacji zasad zrównoważonego rozwoju, która obliguje do kierunkowania działań na zapewnienie mieszkańcom pełnego pakietu możliwości rozwojowych niezależnie od miejsca zamieszkania. Podejmowane działania mają identyfikować i wzmacniać czynniki rozwojowe obszarów o słabszych perspektywach rozwojowych, wynikających ze struktury społeczno-gospodarczej peryferyjnego położenia bądź utraty dotychczasowych funkcji. Oczekiwanymi celami będzie m.in. zwiększenie zasobów infrastrukturalnych w strategicznych sektorach, zdynamizowanie rozwoju społeczno-gospodarczego w oparciu o lokalne potencjały, rozwój przedsiębiorczości i innowacyjności, poprawa dostępu do podstawowych usług publicznych, zniwelowanie wykluczenia transportowego. Obszary te zostały zidentyfikowane na poziomie powiatów, w oparciu o syntetyczny wskaźnik uwzględniający ich poziom rozwoju społeczno-gospodarczego.

Zakładane działania:

- rozwój sektora inwestycji prywatnych w oparciu o lokalne zasoby;
- aktywizacja lokalnych inicjatyw gospodarczych i społecznych, poprzez wykorzystanie potencjału podmiotów publicznych, prywatnych, organizacji pozarządowych i mieszkańców;
- poprawa atrakcyjności inwestycyjnej poprzez zapewnienie przygotowanych terenów inwestycyjnych;
- pobudzanie procesów rozwojowych poprzez zapewnienie lepszej dostępności komunikacyjnej na zewnątrz, w tym rozwój infrastruktury drogowej łączącej się z węzłami sieci dróg szybkiego ruchu oraz infrastruktury kolejowej;
- włączenie komunikacyjne obszarów o utrudnionej dostępności;
- dostosowanie infrastruktury technicznej (energetycznej, telekomunikacyjnej, wodnokanalizacyjnej) i społecznej warunkującej rozwój gospodarczy i wyższą jakość życia mieszkańców;
- wzmocnienie roli instytucji publicznych jako inicjatora nawiązywania partnerstw, współpracy z innymi instytucjami publicznymi, społeczeństwem i innymi interesariuszami na rzecz rozwoju regionu;
- ograniczenie skutków peryferyjnego położenia obszarów przygranicznych poprzez wielopłaszczyznowe wykorzystanie potencjału współpracy transgranicznej;
- intensyfikacja działań w zakresie ochrony i poprawy stanu środowiska przyrodniczego.

Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030

Powiat lubaczowski, w którym zlokalizowana jest Gmina Cieszanów został wskazany w ramach niniejszego obszaru strategicznej interwencji.

- ✓ Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich poprzez rozwój infrastruktury technicznej.

Obszary wiejskie dotyka zjawisko postępującej marginalizacji i niskiego poziomu jakości życia. Kluczową kwestią przeciwdziałającą tym trendom jest rozwój infrastruktury w szczególności: wodno-kanalizacyjnej, energetycznej, teleinformatycznej oraz transportowej. Działania należy tak ukierunkować, aby umożliwiały rozwój gospodarki i przedsiębiorczości w tym powstawanie miejsc pracy w sektorach pozarolniczych, dostępność do usług publicznych, przekwalifikowanie zawodowe oraz mobilność przestrzenną, przy zachowaniu walorów środowiska przyrodniczego. Realizacja wyzwań regionalnych pozwoli na wielokierunkowy i zrównoważony rozwój obszarów wiejskich. Zakładane działania:

- poprawa dostępności komunikacyjnej obszarów wiejskich w wymiarze lokalnym, regionalnym, krajowym i transgranicznym, w tym w relacji do najbliższego regionalnego bieguna wzrostu;
- zwiększenie dostępności cyfrowej poprzez rozwój infrastruktury telekomunikacyjnej;
- modernizacja i rozbudowa energetycznych linii przesyłowych jako podniesienie komfortu życia i bezpieczeństwa mieszkańców;
- rozwój i poprawa dostępności do infrastruktury wodociągowej, kanalizacyjnej i ściekowej;
- poprawa zarządzania sektorem gospodarki odpadami;
- tworzenie korzystnych warunków w tym kompleksowej infrastruktury technicznej dla rozwoju przedsiębiorczości.

Obszary wiejskie powiatu lubaczowskiego, w którym zlokalizowana jest Gmina Cieszanów zostały wskazane w ramach niniejszego obszaru strategicznej interwencji.

- ✓ Rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich.

Rozwój obszarów wiejskich należy oprzeć na wykorzystaniu zróżnicowanych potencjałów rozwojowych, wzmocnieniu sektora rolnictwa, jak również pozarolniczych specjalizacji gospodarczych. Strategicznym działaniem jest również aktywizowanie społeczności do podejmowania działalności gospodarczej wykorzystującej endogeniczne zasoby obszaru jako elementu konkurencyjności i zwiększenia dochodów ludności.

Zakładane działania:

- promowanie lokalnych zasobów (produktów tradycyjnych, regionalnych, ekologicznych) w celu powstawania alternatywnych źródeł dochodów;
- aktywizacja lokalnych społeczności ukierunkowana na rozwój przedsiębiorczości jako element wzrostu dochodów ludności wiejskiej;
- kreowanie postaw przedsiębiorczych i lokalnych inicjatorów działalności gospodarczej;
- wspieranie i profilowanie specjalizacji regionalno-lokalnej oraz centrów produkcyjno-usługowych;
- ukierunkowanie na dywersyfikację specjalizacji w celu podniesienia towarowości gospodarstw rolniczych;
- rozwój funkcji turystycznych, kompleksowo wykorzystujących lokalne zasoby i specjalizacje.

Obszary wiejskie powiatu lubaczowskiego, w którym zlokalizowana jest Gmina Cieszanów zostały wskazane w ramach niniejszego obszaru strategicznej interwencji.

- ✓ Integracja i aktywizacja społeczności wiejskiej w aspekcie społecznym i kulturowym.

Kluczowym czynnikiem determinującym inicjowanie procesów rozwoju obszarów wiejskich jest wielokierunkowa aktywizacja społeczności lokalnej. Podniesienie poziomu życia zależy od właściwej identyfikacji potrzeb i możliwości danego obszaru, w który to proces należy włączyć lokalną społeczność. Grupy społeczne powinny także współuczestniczyć w zarządzaniu lokalnymi zasobami. Istotne jest również oddolne zaangażowanie się społeczności w partnerstwa regionalne i ponadregionalne, a nawet międzynarodowe.

Zakładane działania:

- wsparcie mieszkańców w realizacji działań wynikających z lokalnych dokumentów strategicznych mających na celu wzmocnienie tożsamości regionalnej;
- podejmowanie współpracy na rzecz integracji społeczności lokalnej w planowaniu wspólnych działań i podejmowaniu wyzwań rozwojowych;
- poszerzenie i wzbogacenie oferty kulturalnej i usług czasu wolnego opartych na lokalnych zasobach przyczyniające się do zwiększenia poczucia tożsamości mieszkańców obszarów wiejskich, integracji społecznej i aktywizacji, szczególnie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- promocja lokalnej twórczości kulturalnej, rzemieślniczej z wykorzystaniem lokalnego dziedzictwa, przyczyniającej się do wykreowania produktów charakterystycznych dla poszczególnych miejscowości w oparciu o istniejące zasoby;
- promocja regionalnych specjalizacji w rolnictwie, jego otoczeniu i rybactwie (winiarstwo, pszczelarstwo itp. oraz usługi socjalne i rzemiosło, handel, przetwórstwo produktów rolnych, rękodzieło itp.);
- upowszechnianie dobrych praktyk przez społeczność lokalną na płaszczyźnie międzyregionalnej i międzynarodowej;
- wzmocnienie powiązań funkcjonalnych obszarów wiejskich z lokalnymi ośrodkami osadniczymi.

Obszary wiejskie powiatu lubaczowskiego, w którym zlokalizowana jest Gmina Cieszanów zostały wskazane w ramach niniejszego obszaru strategicznej interwencji.

- ✓ Racjonalizacja przestrzeni wiejskiej.

Jakość przestrzeni obszarów wiejskich warunkuje możliwość i efektywność działań prorozwojowych. Dlatego też, gospodarka przestrzenna obszarów wiejskich powinna być określona w opracowaniach urbanistycznych, aby zapewnić racjonalne wykorzystanie przestrzeni i zasobów endogenicznych, przy zachowaniu walorów krajobrazowych i przyrodniczych. Należy również dążyć do zachowania zgodności z dokumentami planistycznymi sporządzanymi dla obszarów sąsiednich.

Zakładane działania:

- dostosowanie przestrzeni wiejskiej do potrzeb gospodarczych i społecznych mieszkańców;
- efektywne wykorzystanie przestrzeni poprzez rozwój funkcji rekreacyjnej, sportowej i społeczno-kulturalnej obejmującej budowę i adekwatne wyposażenie obiektów;
- wykorzystanie potencjału uzdrowiskowego w projektowaniu przestrzeni wiejskiej;
- poprawa funkcjonalności i estetyki przestrzeni wiejskiej uzyskana poprzez wspieranie projektów

mających na celu urządzenie i porządkowanie terenów zielonych, parków lub innych miejsc wypoczynku;

- budowa oraz modernizacja infrastruktury wspierającej rozwój funkcji kulturowo-społecznych na terenach wiejskich;
- racjonalne wykorzystanie przestrzeni produkcyjnej i osadniczej dzięki wspieraniu działań scaleniowych i zagospodarowania poscaleniowego.

Obszary wiejskie powiatu lubaczowskiego, w którym zlokalizowana jest Gmina Cieszanów zostały wskazane w ramach niniejszego obszaru strategicznej interwencji.

9.2 Model struktury funkcjonalno-przestrzennej i polityka przestrzenna Gminy

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej to element strategii rozwoju gminy jaki wprowadziła Ustawa z dnia 15 lipca 2020 r. o zmianie ustawy o prowadzeniu polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2020 r. poz. 1378 z późn. zm.). Ustawa z dnia 7 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2023 r. poz. 1688) rozszerzyła natomiast zakres modelu o obowiązkowe elementy składowe przestrzeni. Pojawienie się w systemie zarządzania i planowania rozwoju gminy narzędzia modelu ma na celu połączyć działania strategiczne z systemem planistycznym gminy i pozwolić na zintegrowane projektowanie rozwoju gminy w wymiarach społecznym, gospodarczym, środowiskowym oraz przestrzennym.

Jak wskazuje Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2023 r. poz. 40 z późn. zm.) model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy stanowi docelowy układ elementów składowych przestrzeni. Opiera się zatem na istniejących uwarunkowaniach na podstawie, których wskazuje się planowane na różnych szczeblach działania. W niniejszym rozdziale jako elementy modelu wskazano powiązania zewnętrzne, sieć osadniczą i strukturę funkcjonalno-przestrzenną, powiązania zewnętrzne gminy, system powiązań przyrodniczych, główne korytarze i elementy sieci transportowych oraz główne elementy infrastruktury technicznej i społecznej. Każdy z elementów zilustrowano schematycznym rysunkiem, który przedstawia stan istniejący wraz z planowanymi działaniami i zmianami w strukturze funkcjonalno-przestrzennej gminy. Główny rysunek modelu przedstawia najważniejsze inwestycje planowane na terenie gminy Cieszanów oraz docelowy układ funkcjonalno-przestrzenny gminy w 2030 roku.

Część graficzna modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej przedstawia politykę rozwojową gminy Cieszanów w perspektywie do 2030 roku i umożliwi zobrazowanie wpływu założeń Strategii, w tym celów strategicznych i kierunków działań w przestrzeni. Jednak skala tego opracowania i ogólnikowy charakter planowanych zadań nie pozwalają ani na wskazanie konkretnej lokalizacji każdego przedsięwzięcia, ani konkretnego zasięgu wpływu każdego planowanego działania. Dlatego, pomimo że strategia rozwoju gminy stanowi ramowy dokument wskazujący kierunki rozwoju gminy, szczegóły projektowanych na jej podstawie przedsięwzięć powinny być ustalane na etapie procesu inwestycyjnego w zgodności również z dokumentami planistycznymi i innymi dokumentami strategicznymi.

POWIĄZANIA ZEWNĘTRZNE

Gmina Cieszanów położona jest w północno-wschodnim krańcu województwa podkarpackiego w powiecie lubaczowskim. Graniczy z gminami Narol, Horyniec-Zdrój, Lubaczów, Oleszyce Stary Dzików oraz miastem Lubaczów. Od północy graniczy z gminą Obsza w województwie lubelskim. Jest gminą miejsko-wiejską z siedzibą w mieście Cieszanów.

Ogromny wpływ na rozwój gmin ma ich położenie geograficzne, otaczające je bariery przestrzenne i powiązania międzyregionalne. W przypadku gminy Cieszanów zdiagnozowano kilka czynników zewnętrznych wpływających na jej funkcjonowanie m. in. położenie w województwie oraz względem stolicy województwa, bliskość granicy z Ukrainą, a także otoczenie terenami przyrodniczymi. Opisane czynniki zostały przedstawione na rysunku poniżej.

Granice administracyjne jednostek samorządu terytorialnego pomimo, iż nie stanowią realnej bariery w przestrzeni, tworzą granice inwestycji, dotacji zewnętrznych oraz powiązań regionalnych. Z tego powodu możliwości rozwoju gmin położonych przy granicy województw są ograniczone. Niewielka odległość, bo niecałe 11 km dzieli także miasto Cieszanów od siedziby powiatu lubaczowskiego, Lubaczowa. O wiele dłuższe trasy należy jednak pokonać do najbliższych większych miast. Zarówno od stolicy województwa, Rzeszowa jak i najbliższego dużego miasta w Ukrainie, Lwowa dzieli Cieszanów około 100 km. Do Tomaszowa Lubelskiego jest z Cieszanowa 36 km, do Jarosławia 45 km, do Przemyśla 68 km. Bliskość granicy Polski z Ukrainą stanowi zarówno szansę jak i zagrożenie dla terenów przygranicznych. Oddalona o zaledwie 20 km w linii prostej granica państwa jest jednocześnie wschodnią granicą Unii Europejskiej oraz granicą oddzielającą nas od ogarniętego wojną kraju. Od siedziby gminy do przejścia granicznego Budomierz – Hruszów jest 24 km, a do przejścia Hrebenne – Rawa Ruska 45 km.

Pomimo, iż Cieszanów znajduje się poza szlakami tranzytowymi na wschód, stanowi część Polski Wschodniej zmagającej się z problemami peryferyzacji, zwiększonego ruchu migracyjnego oraz zagrożenia ze strony toczonej w sąsiednim państwie wojny. Już od 2017 roku, czyli od przyjęcia przez Radę Ministrów Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.), Polska Wschodnia stanowi obszar strategicznej interwencji w ramach rozwoju zrównoważonego terytorialnie. Dodatkowo od lutego 2022 roku stanowi graniczny region Unii Europejskiej z krajem w Rumunii opanowanym wojną i miejsce przepływu migrantów, dóbr oraz mobilizacji wojskowej.

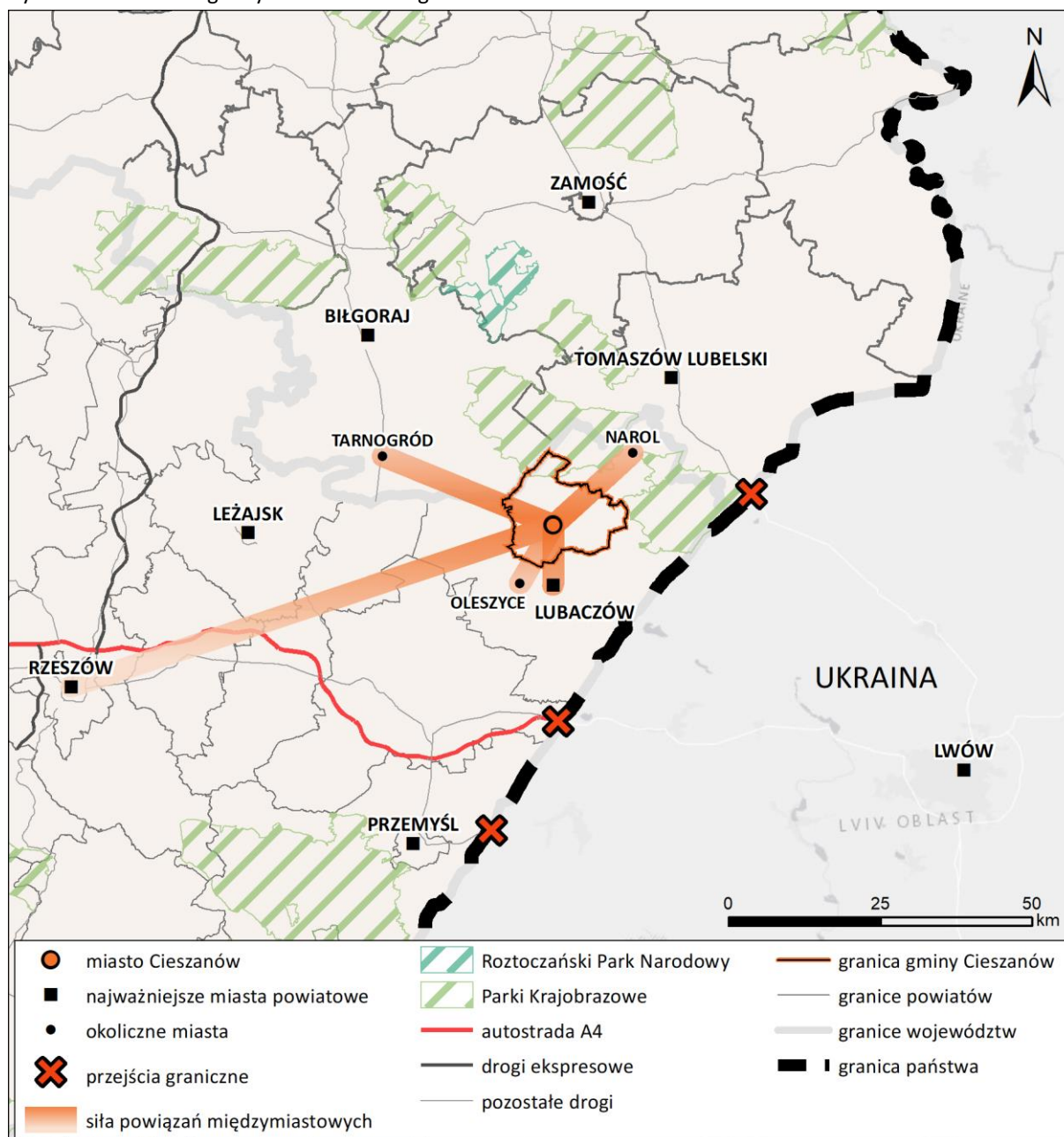
Naturalnym wynikiem podziału administracyjnego kraju jest skupienie powiązań gospodarczych gminy Cieszanów z siedzibą powiatu, Lubaczowem oraz resztą podkarpacia. Cieszanów należy do lokalnych grup działania *Rozwój Ziemi Lubaczowskiej*, *Serce Roztocza* i Rybackiej Lokalnej Grupy Działania *Roztocze* oraz Podkarpackiego Stowarzyszenia Samorządów Terytorialnych, Lokalnej Organizacji Turystycznej *Roztocze* z siedzibą w Tomaszowie Lubelskim i Podkarpackiej Regionalnej Organizacji Turystycznej (PROT). Gmina jest członkiem Związku Gmin Ziemi Lubaczowskiej – Samorządowej Jednostki Organizacyjnej Gmin Powiatu Lubaczowskiego w skład, której wchodzi osiem samorządów gminnych. Do zadań Związku należy podejmowanie działań na rzecz rozwoju gospodarki i promocji turystyki w regionie². Cieszanów współpracuje także z gminami zagranicznymi Kaluža na Słowacji, Capannoli we Włoszech, Żółkiew i Iwano-Frankowe w Ukrainie, Diósd na Węgrzech, Argenbühl i Radeburg w Niemczech oraz Lupeni (węg. Farkaslaka) w Rumunii.

² Raport o Stanie Gminy Cieszanów za rok 2022

Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030

Dodatkową barierą przestrzenną na północy gminy stanowi Park Krajobrazowy Puszczy Solskiej, który stanowi część zespołu przyrodniczego Roztocza i niejako oddziela gminę Cieszanów od województwa lubelskiego. Na obszarze położonym na północ od Cieszanowa, w pasie od Hrebennego przez powiaty tomaszowski, biłgorajski i janowski rozciąga się bogaty przyrodniczo i gęsto pokryty lasami teren roztocza. Stanowi on zielony azyl dla mieszkańców północnego Podkarpacia i południowej Lubelszczyzny, ale jest też naturalną barierą pomiędzy dwoma województwami Lubelszczyzny, ale jest też naturalną barierą pomiędzy dwoma województwami.

Rysunek 8 Położenie gminy Cieszanów w regionie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Bazy Danych Obiektów Ogólnogeograficznych i danych Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska

SIEĆ OSADNICZA I STRUKTURA FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNA

Siedzibą gminy i miastem w gminie miejsko-wiejskiej jest Cieszanów położony w centralnej części gminy. Gmina składa się z 11 obrębów ewidencyjnych. Jej struktura osadnicza jest dosyć zwarta. Zabudowa skupia się w niewielkiej wielkości wsiach w typie ulicówek. Zabudowania poza głównymi ośrodkami występują nielicznie.

Miasto Cieszanów stanowi siedzibę gminy oraz jej centrum administracyjne. Zamieszkuje je około 27% mieszkańców gminy³. W mieście znajduje się urząd gminy, centrum kultury i sportu, miejska biblioteka publiczna, ośrodki zdrowia i edukacji. Przy granicy z Nowym Siołem znajduje się kąpielisko oraz teren rekreacyjny, na którym odbywa się organizowany od wielu lat Cieszanów Rock Festiwal.

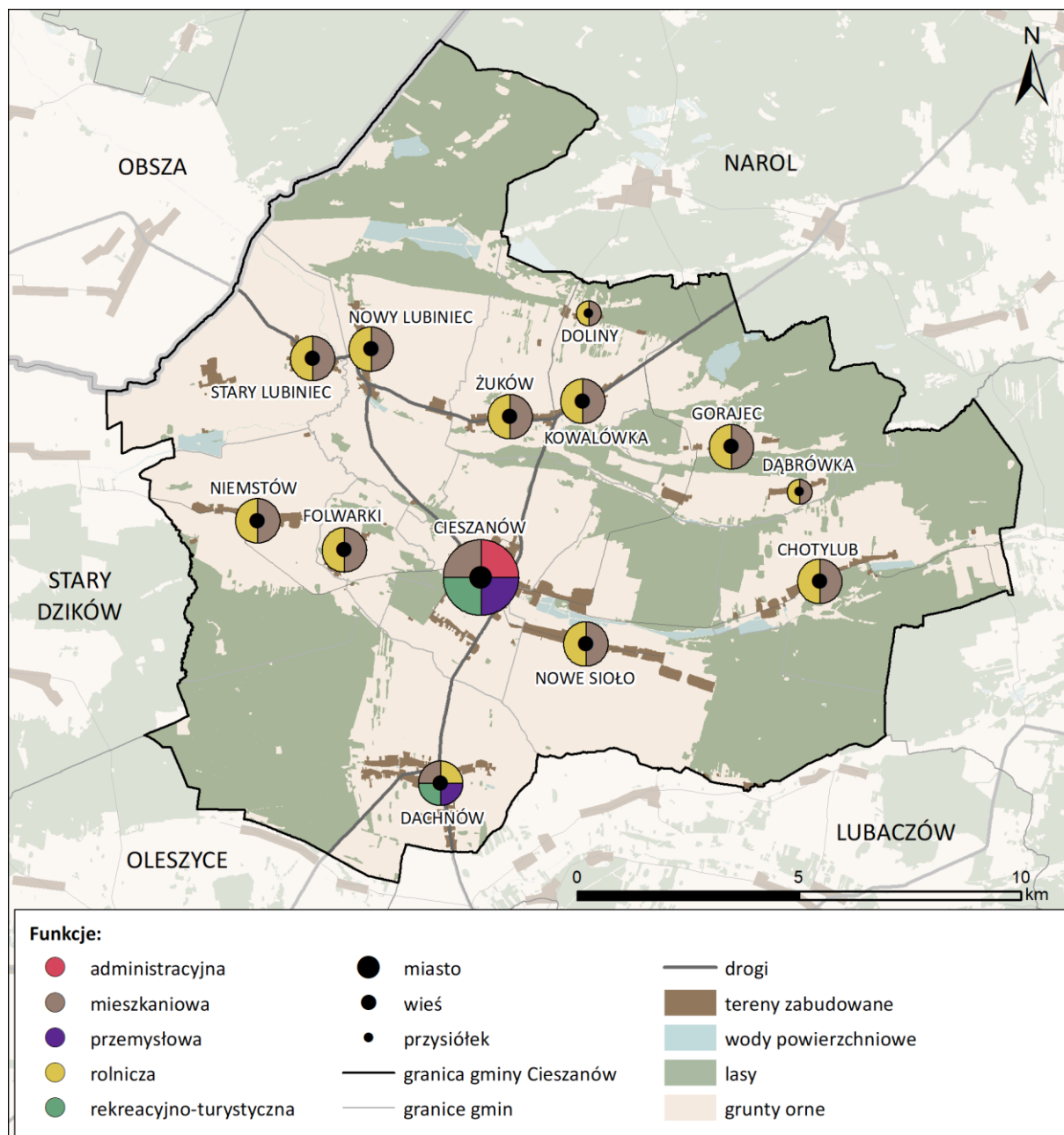
Drugą co do wielkości miejscowością w gminie jest wieś Dachnów. Na rozwój tej miejscowości duży wpływ ma jej położenie przy skrzyżowaniu dróg wojewódzkich nr 365 i 366, które stanowią główne połączenie komunikacyjne siedziby gminy z miastem powiatowym Lubaczowem i siedzibą gminy Oleszyce. W Dachnowie oprócz rozwijającej się wzdłuż ciągów komunikacyjnych zabudowie mieszkaniowej, usługowej i społecznej, znajdują się także tereny produkcyjne i sportowo-rekreacyjne. Obrzeża wsi wykorzystywane są pod funkcje rolnicze.

Historycznie gmina Cieszanów rozwijała się jako zbiór posiadłości szlacheckich, jednak miejski charakter siedziba gminy posiada od dawna. Żyzne gleby regionu powodowały intensywny rozwój rolnictwa na obszarze gminy, miasto natomiast funkcjonowało jako ośrodek rzemiosła, handlu i administracji. Sprzyjało temu położenie na skrzyżowaniu szlaków transportowych. W czasach Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej w dawnych majątkach szlacheckich, na terenie gminy Cieszanów powstało 5 Państwowych Gospodarstw Rolnych (PGR) – w Chotylubiu, Nowym Siole, Niemstowie, Starym Lublińcu i Nowym Lublińcu. PGR-y przez dziesięciolecia stanowiły miejsca integracji lokalnej społeczności oraz przyciągały nowych mieszkańców.

Obecnie rolnictwo w gminie Cieszanów traci na znaczeniu. Nadal duża część obszaru gminy użytkowana jest rolniczo, jednak, zgodnie z ogólnopolskimi trendami, coraz mniej osób wybiera zatrudnienie w rolnictwie. Tereny wiejskie zyskują na atrakcyjności dzięki walorom przyrodniczym, rekreacyjnym i turystycznym. Miasto Cieszanów umacnia swoją pozycję w regionie, rozwijając przy tym funkcje miejskie. Rozwój gospodarczy gminy skupia się w obrębach Cieszanów i Dachnów, gdzie powstały zakłady produkcji mebli. W pozostałych miejscowościach dominuje zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna i zagrodowa oraz towarzyszące usługi oświaty, handlu i usługi sakralne. Rozwijającą się od lat w gminie Cieszanów branżą jest produkcja energii elektrycznej z odnawialnych źródeł energii. Na terenach, na których produkcja rolna przestaje być opłacalna powstają farmy fotowoltaiczne, biogazownia oraz elektrownie wiatrowe. W planach jest zbadanie potencjału źródeł geotermalnych na terenie gminy.

³ Bank Danych Lokalnych GUS

Rysunek 9 Struktura funkcjonalno-przestrzenna i sieć osadnicza gminy Cieszanów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Bazy Danych Obiektów Topograficznych

SYSTEM POWIĄZAŃ PRZYRODNICZYCH

Zgodnie z regionalizacją fizycznogeograficzną Polski, gmina Cieszanów położona jest w znacznej mierze w mezoregionie Płaskowyż Tarnogrodzki (512.49), północno-zachodnia część gminy przynależy do mezoregionu Równina Biłgorajska (512.47)⁴. Na północ od gminy rozciąga się pas lasów Rostocza oddzielającego lubelszczyznę od podkarpacia. Pokrywają je liczne formy ochrony przyrody, w tym Rostoczański Park Narodowy.

⁴Richling A., Solon J., Macias A., Balon J., Borzyszkowski J., Kistowski M. (red.) 2021. Regionalna geografia fizyczna Polski. Bogucki Wyd. Naukowe, Poznań

Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030

W granicy samej gminy Cieszanów formy ochrony przyrody pokrywają około 65% powierzchni gminy. Na północy gminy, przy granicy z województwem lubelskim, rozciąga się Park Krajobrazowy Puszczy Solskiej oraz jego otulina. Północną i wschodnią część gminy zajmuje Roztoczański Obszar Chronionego Krajobrazu. Na terenie gminy znajdują się także obszary Natura 2000 – specjalne obszary ochrony siedlisk Horyniec (PLH180017) i Uroczyska Puszczy Solskiej (PLH060034) oraz obszar specjalnej ochrony ptaków Puszcza Solska (PLB060008). W Nowym Siole zlokalizowany jest rezerwat przyrody Jedlina, który służy ochronie starodrzewia jodłowego. Na całym terenie gminy znajduje się 39 użytków ekologicznych i 14 pomników przyrody⁵. W mieście Cieszanów znajduje się zespół przyrodniczo-krajobrazowy.

Wzdłuż północnej granicy gminy pokrytej w dużej części lasami oraz na południu w stronę Sieniawskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu przebiegają korytarze ekologiczne. Łączą się między rzeką Wirową, a zurbanizowaną częścią Cieszanowa.

W zachodniej części gminy, wzdłuż granicy obrębu ewidencyjnego Stary Lubliniec występują obszary szczególnego zagrożenia powodzią od rzeki Wirowej. Zabudowania w Starym i Nowym Lublińcu zlokalizowane są poza obszarami zagrożenia powodziowego, w pojedynczych miejscach budynki położone są w granicach obszarów, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest niskie i wynosi 0,2%.

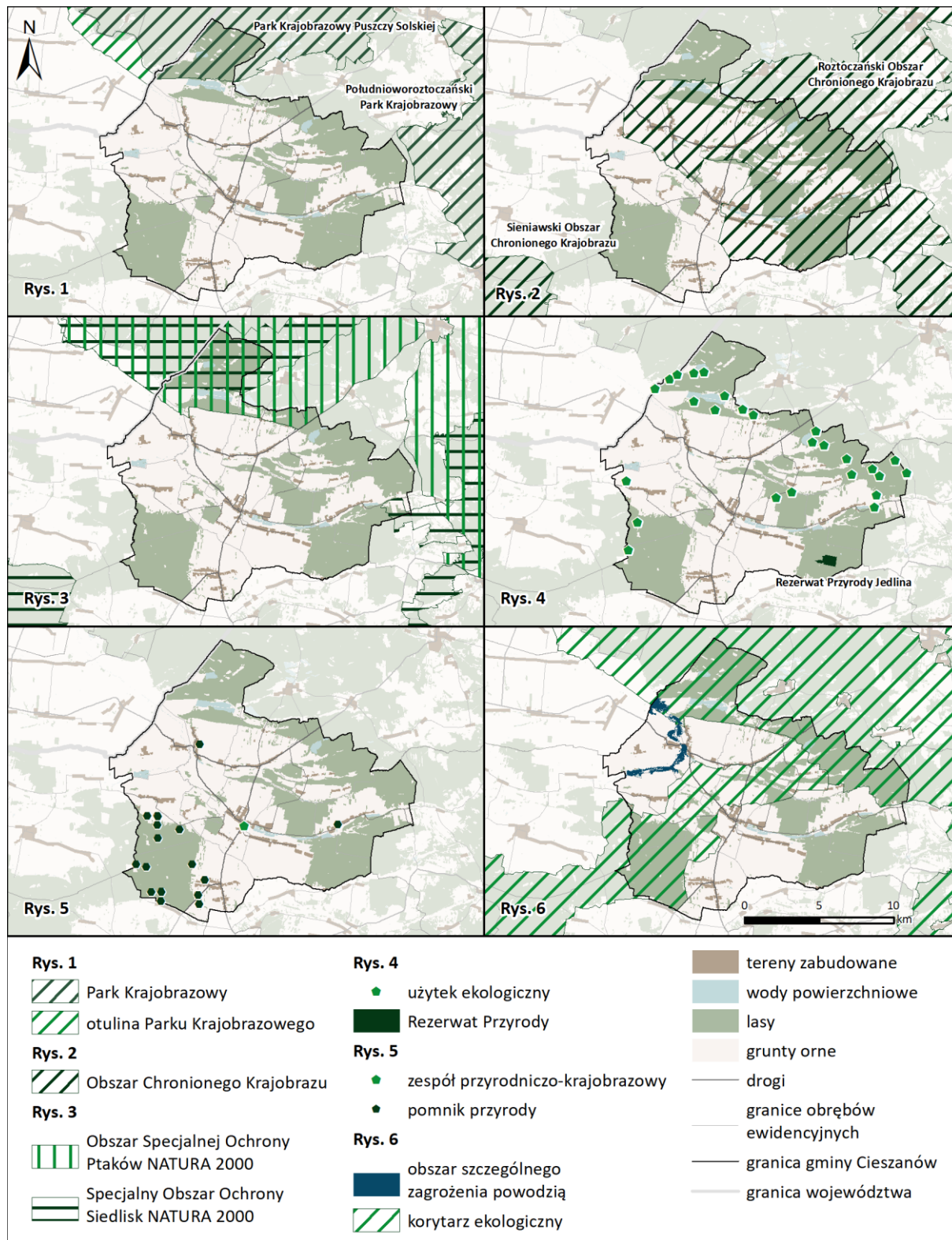
Plan Zagospodarowania Województwa Podkarpackiego z perspektywą do 2030⁶ roku wskazuje w ramach celu 4. *Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski* w północno-wschodniej części województwa, w tym w granicach gminy Cieszanów, planowany Transgraniczny Rezerwat Biosfery „Roztocze”. 19 czerwca 2019 r. decyzją Międzynarodowej Rady Koordynacyjnej Programu Człowiek i Biosfera UNESCO, podczas 31 Sesji Posiedzenia Plenarnego w Paryżu Roztocze zostało wpisane do Światowej Sieci Rezerwatów Biosfery w ramach Programu „Człowiek i Biosfera” UNESCO. W gminie Cieszanów Rezerwat zajmuje niewielką część na północy gminy, swoją granicę pokrywa z granicą obszaru Natura 2000 Puszcza Solska.

Plan zagospodarowania województwa zakłada także powstanie Geoparku Kamienny Las na Roztoczu za wschodnią granicą gminy Cieszanów.

⁵ Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody GDOŚ

⁶ Uchwała Nr LIX/930/18 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 27 sierpnia 2018 r. zmieniającą uchwałę w sprawie uchwalenia planu zagospodarowania przestrzennego Województwa Podkarpackiego

Rysunek 10 Sieć przyrodnicza w gminie Cieszanów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska.

Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030

GŁÓWNE KORYTARZE I ELEMENTY SIECI TRANSPORTOWYCH W TYM PIESZE I ROWEROWE

Główne elementy sieci transportowej gminy Cieszanów tworzą krzyżujące się ze sobą drogi wojewódzkie nr 863, 864, 865 i 866. Przez gminę przebiegają szlaki transportowe biegnące w stronę Tomaszowa Lubelskiego, Tarnobrodu, Oleszyc i Lubaczowa. Na terenie gminy nie ma żadnych dróg krajowych ani linii kolejowych. Najbliższa stacja kolejowa na linii nr 101 Munina – Hrebenne znajduje się w Lubaczowie około 10 km od siedziby gminy. Najbliższe porty lotnicze znajdują się w Rzeszowie i Lwowie w odległości około 100 km od gminy.

W 2018 roku oddano do użytku obwodnicę miasta Cieszanowa, która odciążała historyczne centrum miasta i stworzyła nowe tereny inwestycyjne we wschodniej części miasta przeznaczone pod rozwój usług.

Na terenie gminy Cieszanów funkcjonuje autobusowa komunikacja publiczna obsługiwana przez Zakład Obsługi Gminy Sp. z o. o. Transport zbiorowy tworzy 5 autobusów miejskich, które jeżdżą po 12 liniach i zatrzymują się na 41 przystankach w całej gminie⁷ (szczegółowe informacje znajdują się w rozdziale 5.2 Strategii). W Cieszanowie kursują także autobusy PKS Jarosław do Lubaczowa, Horyńca-Zdrój, Jarosławia, Łowczy, Narola, Nowego Brusna, Oleszyc i Ułazowa⁸, PKS Biłgoraj do Horyńca-Zdrój, Lublina i Warszawy⁹ oraz PTS Tomaszów Lubelski do Rzeszowa i Tomaszowa Lubelskiego¹⁰.

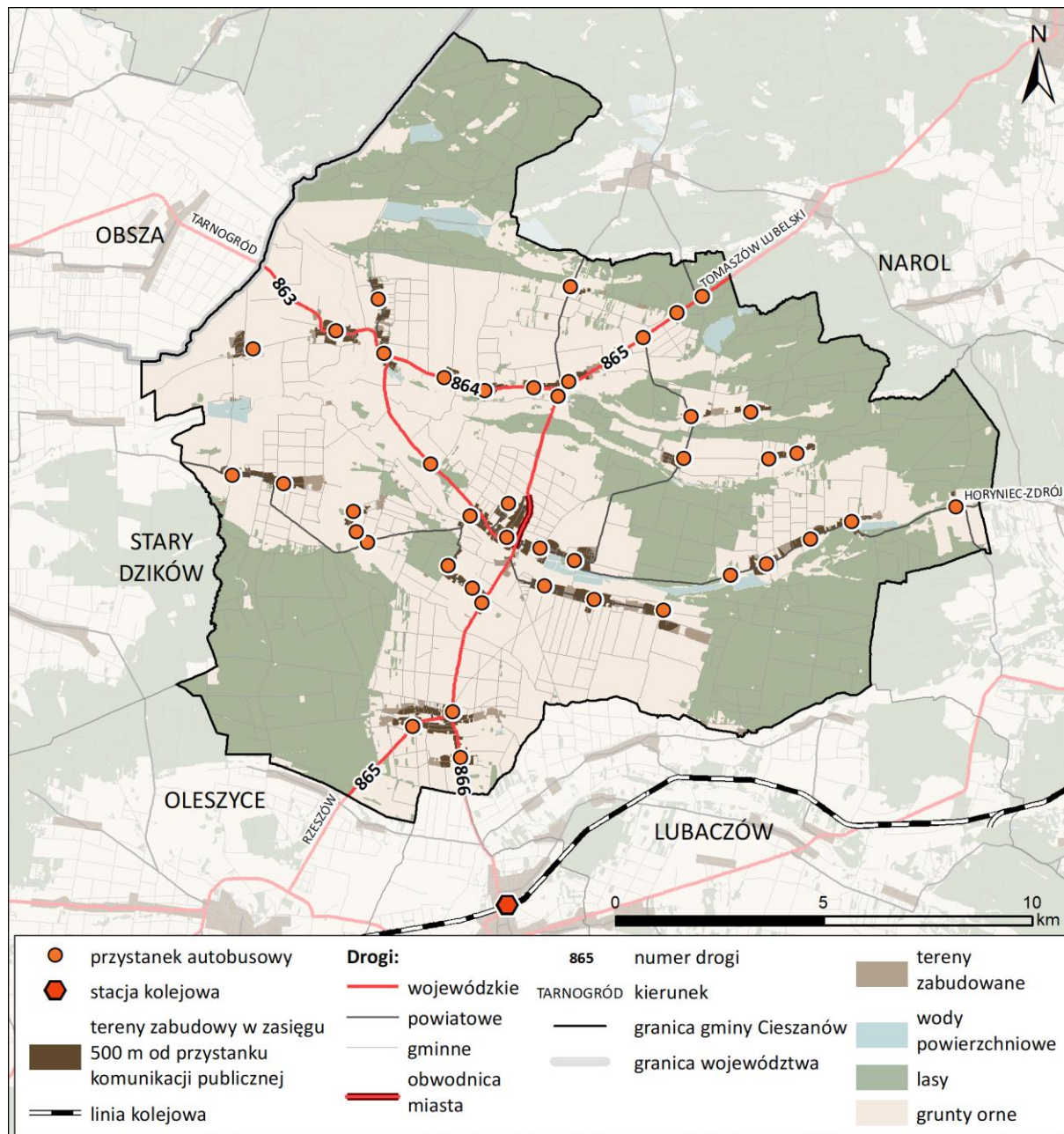
⁷ Uchwała Nr LVI/428/2022 Rady Miejskiej w Cieszanowie z dnia 30 września 2022 r. w sprawie określenia lokalizacji przystanków komunikacyjnych na terenie Gminy Cieszanów, których właścicielem lub zarządzającym jest Gmina Cieszanów, udostępnionych dla operatorów i przewoźników publicznego transportu zbiorowego oraz warunków i zasad korzystania z tych obiektów

⁸ www.pks-jaroslaw.pl

⁹ www.pks-bilgoraj.pl/rozkład-jazdy

¹⁰ www.pts-tomaszow-lub.pl

Rysunek 11 Sieć komunikacyjna w gminie Cieszanów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Bazy Danych Obiektów Topograficznych

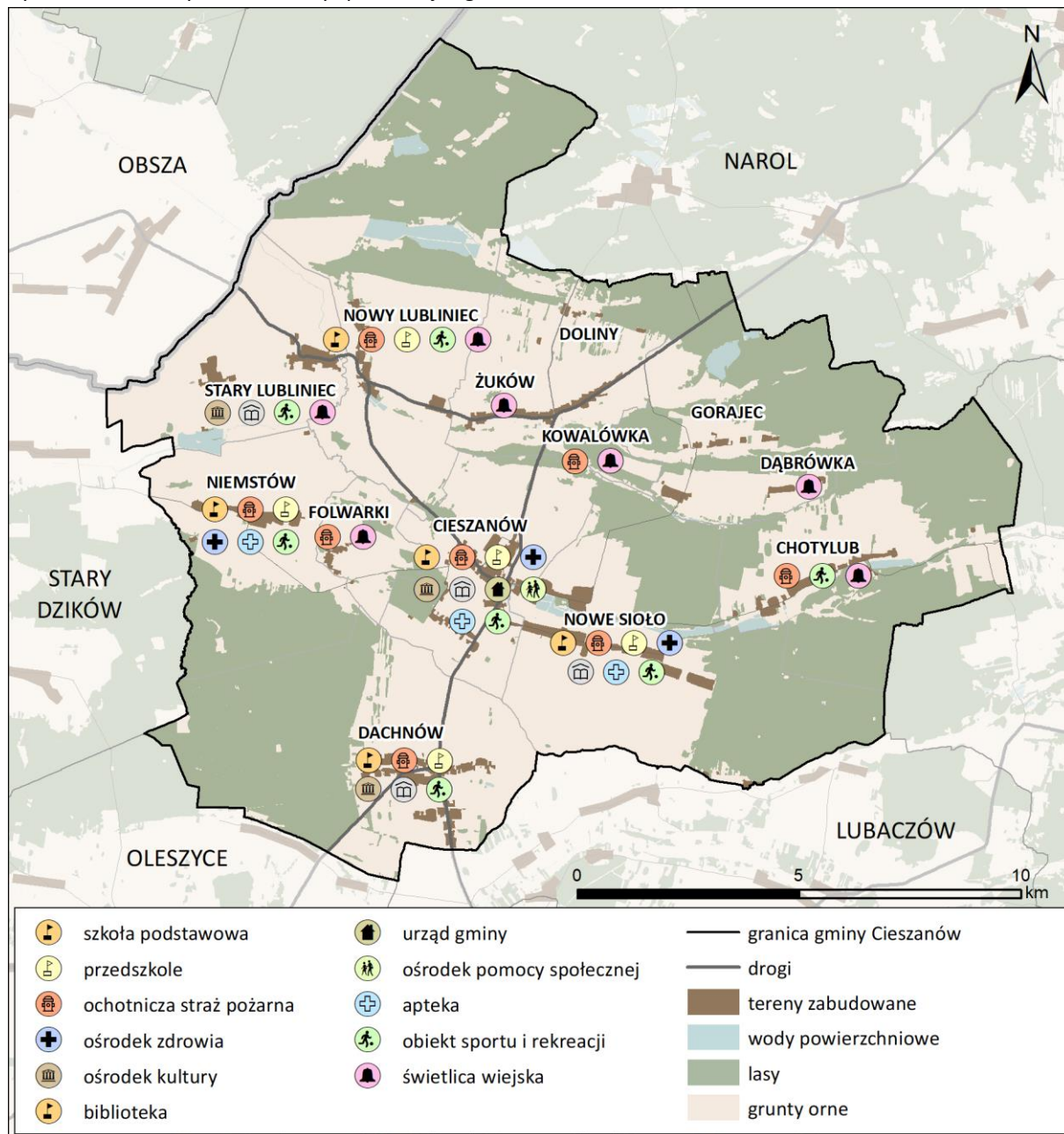
GŁÓWNE ELEMENTY INFRASTRUKTURY SPOŁECZNEJ, TECHNICZNEJ I TURYSTYCZNEJ

Infrastruktura społeczna

Obiekty infrastruktury społecznej w gminie Cieszanów skupiają się w miejscowościach o największej liczbie ludności, głównie w południowo-zachodniej części gminy. W siedzibie gminy – Cieszanowie, znajduje się siedziba Urzędu Miasta i Gminy, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Centrum Kultury i Sportu oraz Miejska Biblioteka Publiczna. W gminie jest 5 szkół podstawowych i przedszkoli publicznych, w Dachnowie Nowym Siole i Nowym Lublińcu znajdują się filie biblioteki publicznej, a w Dachnowie i Starym Lublińcu wiejskie ośrodki kultury. Większość wsi posiada świetlicę wiejską oraz oddział Ochotniczej Straży Pożarnej, która na terenach wiejskich często pełni funkcje kulturalną i

integracyjną. Szczegóły dotyczące placówek publicznych zostały opisane w rozdziałach 3.3 – 3.7 w części poświęconej diagnozie.

Rysunek 12 Obiekty infrastruktury społecznej w gminie Cieszanów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Biuletynu Informacji Publicznej Gminy Cieszanów

Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030

Infrastruktura techniczna

Gmina Cieszanów posiada rozbudowane sieci infrastruktury technicznej, które docierają do wszystkich miejscowości. W poniższej tabeli przedstawiono udział mieszkańców gminy korzystających z poszczególnych sieci. Wysoki odsetek podłączonych lokali do sieci infrastruktury technicznej możliwy jest przede wszystkim dzięki zwartej zabudowie miejscowości gminnych oraz regularnie przeprowadzanych przez władze gminy inwestycji.

Tabela 10 Udział mieszkańców gminy Cieszanów korzystających z instalacji sieci infrastruktury technicznej

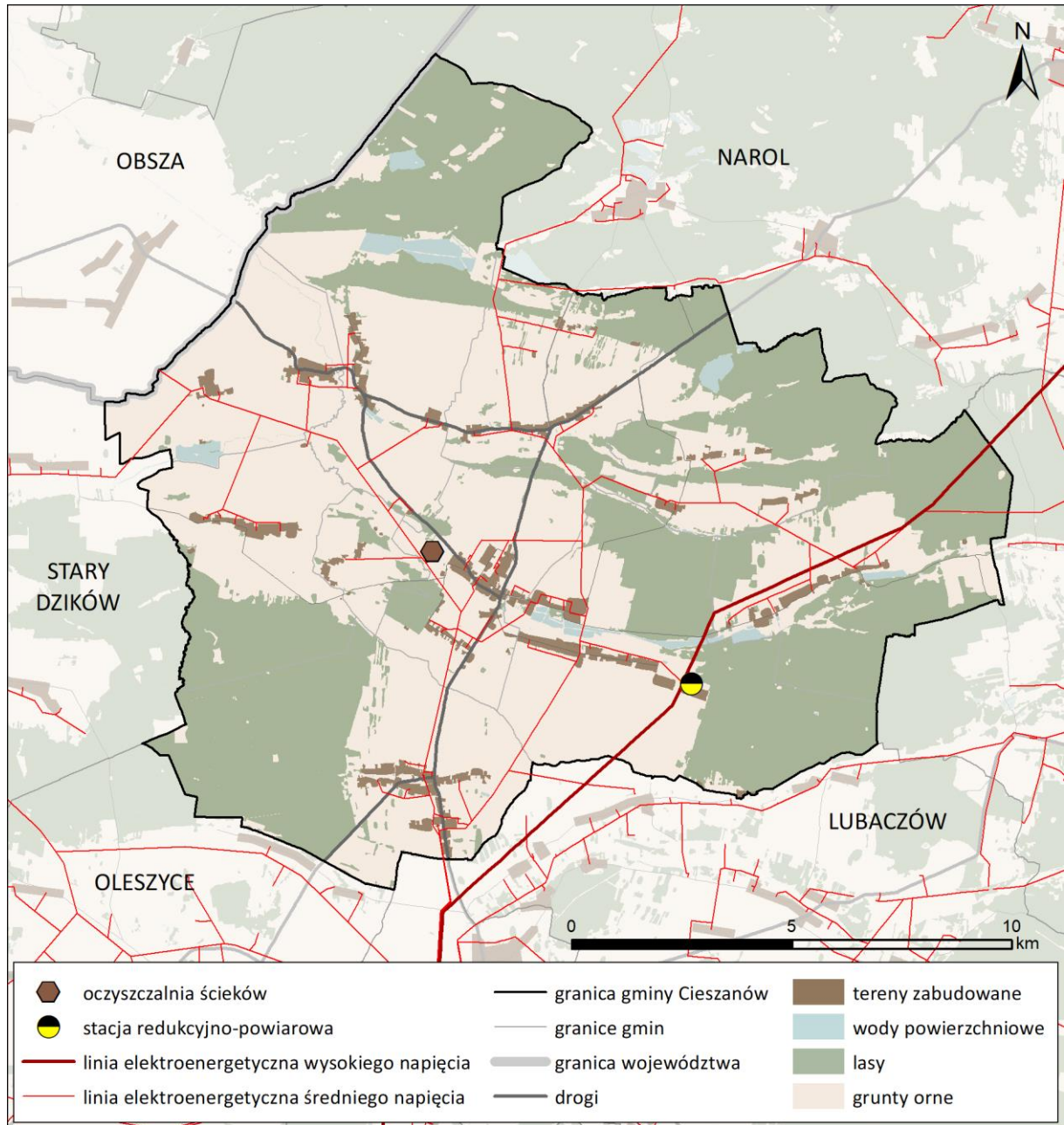
	miasto	obszar wiejski	gmina
sieć wodociągowa	98,4%	96,2%	96,8%
sieć kanalizacyjna	76,3%	78,6%	77,9%
sieć gazowa	74,1%	54,1%	59,5%

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS, dane za 2022 rok

Na terenie gminy znajduje się biologiczna oczyszczalnia ścieków w Cieszanowie oraz gazowa stacja redukcyjno-pomiarowa I stopnia w Nowym Siole. Gmina zaopatrywana jest w wodę z ujęcia wód podziemnych zlokalizowanego w Polance Horynieckiej w sąsiedniej gminie Horyniec-Zdrój. Przez teren gminy przebiega linia elektroenergetyczna wysokiego napięcia (110 kV) Tomaszów Lubelski – Jarosław. Na terenie gminy Cieszanów nie ma zlokalizowanych składowisk odpadów komunalnych. Szczegółowe informacje dotyczące infrastruktury technicznej na terenie gminy zawarto w rozdziale poświęconym diagnozie.

Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030

Rysunek 13 Obiekty infrastruktury technicznej w gminie Cieszanów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Bazy Danych Obiektów Topograficznych

Infrastruktura turystyczna

Gmina Cieszanów posiada duży potencjał turystyczny, dzięki wieloletnim staraniom w rozwijaniu kultury i rekreacji. Gmina posiada bogaty, jak na swoje rozmiary, zasób infrastruktury kulturalnej skierowanej zarówno dla mieszkańców gminy, jak i dla turystów. W Cieszanowie znajduje się Centrum Kultury i Sportu oraz Miejska Biblioteka Publiczna, które są głównymi organizatorami wydarzeń kulturalnych w gminie. Dostęp do kultury zapewniają także wiejskie domy kultury w Dachnowie i Starym Lublińcu oraz filie biblioteki w Dachnowie, Nowym Siole i Starym Lublińcu. Ważnym ośrodkiem rekreacyjnym w gminie jest kąpielisko Wędrowiec, w którym odbywa się Cieszanów Rock Festiwal przyciągających fanów muzyki z całej Polski. W Gorajcu organizowany jest natomiast festiwal Folkowisko. W 2022 roku Cieszanów zwyciężył w konkursie Nasz Zabytek fundacji Most The Most, dzięki czemu rewaloryzowany jest obecnie spichlerz dworski w Nowym Siole. Po remoncie budynek ma pełnić funkcje społeczne m. in. ma się tam znajdować muzeum rocka.

Na terenie gminy działa wiele aktywnych organizacji pozarządowych i grup działania. Są to m. in. koła gospodyń wiejskich, Stowarzyszenie Twórców Ludowych czy Stowarzyszenie Pszczelarzy Ziemi Lubaczowskiej *Eko-Barć*. Na rzecz integracji społecznej działają także jednostki ochotniczej straży społecznej. Na rzecz aktywizacji seniorów działa Dom Dziennego Pobytu Seniorów w Cieszanowie, Dzienny Dom *Senior+* w Chotylubiu oraz Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów. Na rzecz rozwoju i promocji turystyki w gminie organizowane są także różne wydarzenia¹¹. Lista organizacji pozarządowych działających w gminie Cieszanów znajduje się w rozdziale 3.4 Strategii.

Gmina posiada także bogate dziedzictwo kulturowe. Na jej terenie zlokalizowane są 23 obiekty wpisane do rejestru zabytków. W Cieszanowie zachowały się obiekty związane z różnymi kulturami i wyznaniem. Znajdują się tu obiekty dziedzictwa kulturowego związane z życiem dworskim, kulturą sakralną, wojskiem jak również pozostałości XX-wiecznych Państwowych Gospodarstw Rolnych (PGR). Szczegółowy opis dziedzictwa kulturowego gminy Cieszanów został zawarty w rozdziale 3.6 Strategii.

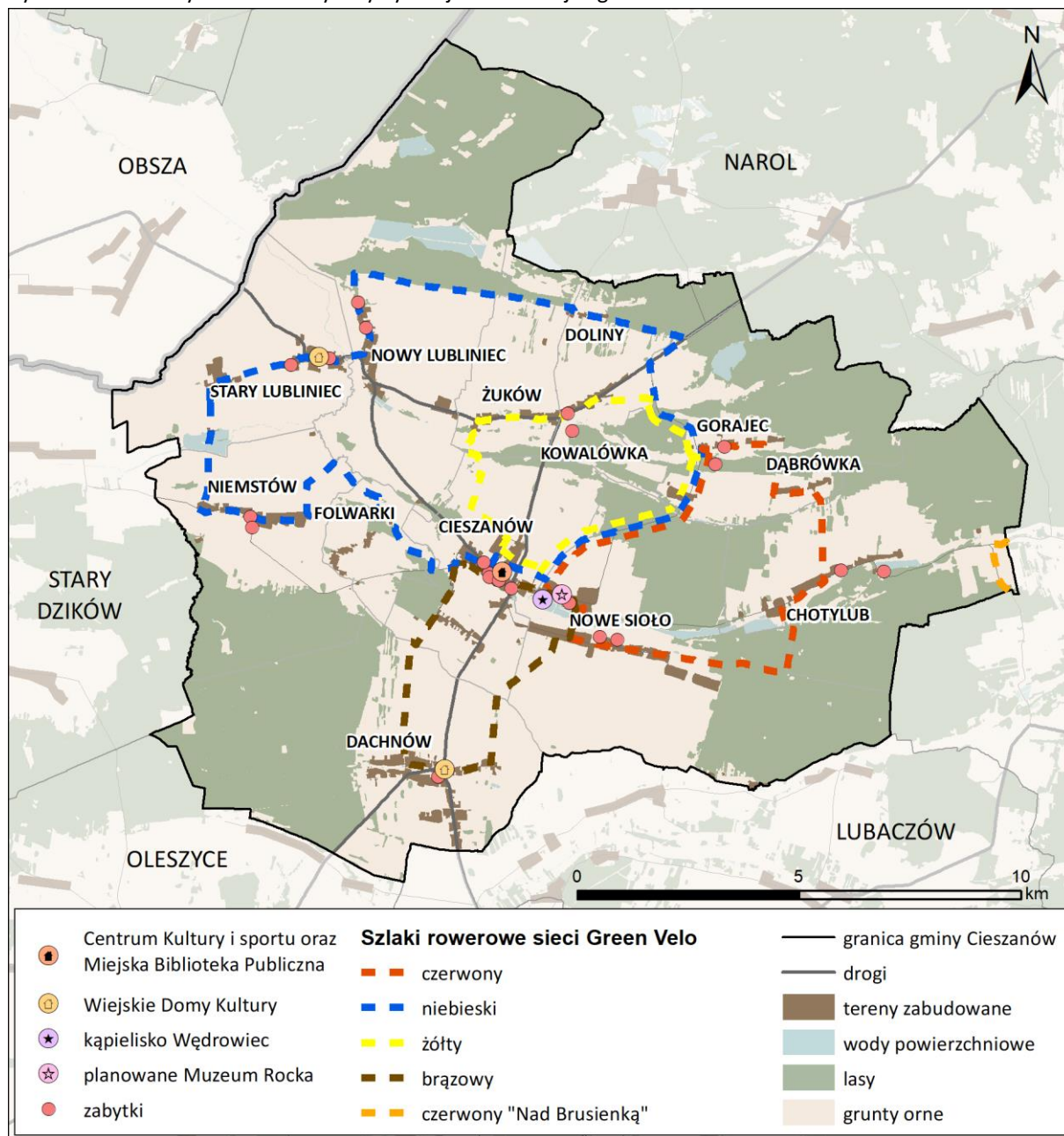
Przez Cieszanów przebiegają szlaki piesze i rowerowe. Gmina stanowi część rowerowej sieci Green Velo, w ramach której przebiega przez nią 5 szlaków. Są to szlaki czerwony, niebieski, żółty, brązowy i fragment czerwonego szlaku „Nad Brusienką”¹². W 2020 roku wynikiem konkursu *4 Pory Roku* organizowanego dzięki Programowi Współpracy Transgranicznej Polska-Białoruś-Ukraina 2014-2020 były cztery koncepcje szlaków turystycznych na terenie gminy Cieszanów na każdą porę roku. W konkursie wyłoniono szlak olimpijczyka Roberta Korzeniowskiego, szlak pozostałości dawnych PGR-ów, leśny szlak dla grzybiarzy oraz szlak akwenów wodnych dla wielbicieli ornitologii i wędkarstwa.

¹¹ Diagnoza potencjału kulturotwórczego gminy Cieszanów, Cieszanów 2021

¹² www.greenvelo.pl

Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030

Rysunek 14 Obiekty infrastruktury turystycznej i kulturowej w gminie Cieszanów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Diagnozy potencjału kulturotwórczego gminy Cieszanów i www.greenvelo.pl

MODEL STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ

Cieszanów to intensywnie rozwijająca się gmina o wielu potencjałach. W ciągu ostatnich lat prężnie rozwinęła się na różnych polach. Jak wykazano w poprzednich rozdziałach opisujących elementy modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej, gmina jest bardzo dobrze wyposażona w infrastrukturę społeczną, techniczną, turystyczną i komunikacyjną. Posiada zwartą strukturę osadniczą pozwalającą na dalszy zrównoważony rozwój zabudowy, produkcji i usług. Zlokalizowana jest w otoczeniu terenów cennych przyrodniczo, które poprawiają jakość środowiska oraz świadczą o atrakcyjności turystycznej, jednak ich położenie na obrzeżach gminy nie koliduje z procesami inwestycyjnymi w centrum.

Docelowa struktura funkcjonalno-przestrzenna gminy zakłada zachowanie terenów zielonych, leśnych i cennych przyrodniczo, rozwój zabudowy w zwarty i kontrolowany sposób oraz możliwość wykorzystywania terenów rolnych, w zależności od potrzeb do produkcji rolnej lub lokalizacji urządzeń wytwarzających energię z odnawialnych źródeł energii. Zachowanie wartości środowiskowych gminy jest kluczowe do spełnienia celu operacyjnego C1 (Wysoka jakość środowiska w gminie Cieszanów) oraz wskazanej w celu operacyjnym C3 (Atrakcyjne Warunki zamieszkania i dostosowanie do zmian klimatycznych) adaptacji do zmian klimatu. Rozwój zabudowy wiąże się z planowaną lokalizacją jednostki wojskowej w miejscowości Dachnów oraz rozwojem gospodarczym wskazanym w celu strategicznym A (Gmina Cieszanów miejscem zrównoważonego rozwoju przedsiębiorczości, rolnictwa i turystyki). Wyznaczanie nowych terenów zabudowy powinno jednak wiązać się z zasadami zrównoważonego rozwoju, zachowaniem ładu przestrzennego i przy zachowaniu możliwie jak najlepszego dostępu do infrastruktury społecznej, technicznej i transportowej. Jak wskazano w rozdziale I.2 (Sieć osadnicza i struktura funkcjonalno-przestrzenna), atrakcyjne warunki do uprawy roli stanowiły jeden z kluczowych czynników decydujących o rozwoju gminy w przeszłości. Obecne trendy w rolnictwie, polityka rolna Unii Europejskiej oraz zmiany na rynku powodują, że produkcja rolna dla małych przedsiębiorstw przestaje się opłacać. Dodatkowo praca w rolnictwie jest mniej atrakcyjna dla młodych ludzi, którzy często decydują się na wyjazd z rodzinnej miejscowości zamiast dalszego prowadzenia rodzinnego gospodarstwa. Gmina Cieszanów powinna, zgodnie z celem operacyjnym A.2 (Silna lokalna przedsiębiorczość) wspierać rozwój rolnictwa i przetwórstwa, w tym rolnictwa ekologicznego oraz promować lokalne produkty i tradycje rzemieślnicze. Jednak w ramach rozwoju innowacyjnej gospodarki oraz zmniejszenia emigracji z gminy młodych ludzi grunty użytkowane dotychczas rolniczo powinny być możliwe do wykorzystania pod inne funkcje takie jak turystyka, produkcja czy lokalizacja urządzeń produkujących energię odnawialną. Rozwój funkcji produkcyjnej wskazany został na modelu w miejscowościach Cieszanów i Dachnów, ponieważ są to największe ośrodki w gminie, gdzie powstają już tereny produkcyjne. Nie wyklucza się jednak lokalizowania terenów przemysłowych w pozostałej części gminy pod warunkiem zapewnienia odpowiedniej dostępności komunikacyjnej do tych terenów i uwzględnieniu sąsiedniej zabudowy oraz obszarów cennych przyrodniczo.

Opisana powyżej docelowa struktura funkcjonalno-przestrzenna obrazuje przybliżone zasięgi terenów wskazujące docelowy kierunek rozwoju w perspektywie do 2030 roku. Została przedstawiona dodatkowo w rozdziale II.3 (Kierunki zmian w strukturze zagospodarowania terenów, w tym określenie szczególnych potrzeb w zakresie nowej zabudowy mieszkaniowej), gdzie opisano zasady wyznaczenia terenów funkcjonalnych oraz kierunki zmian w strukturze zagospodarowania terenów.

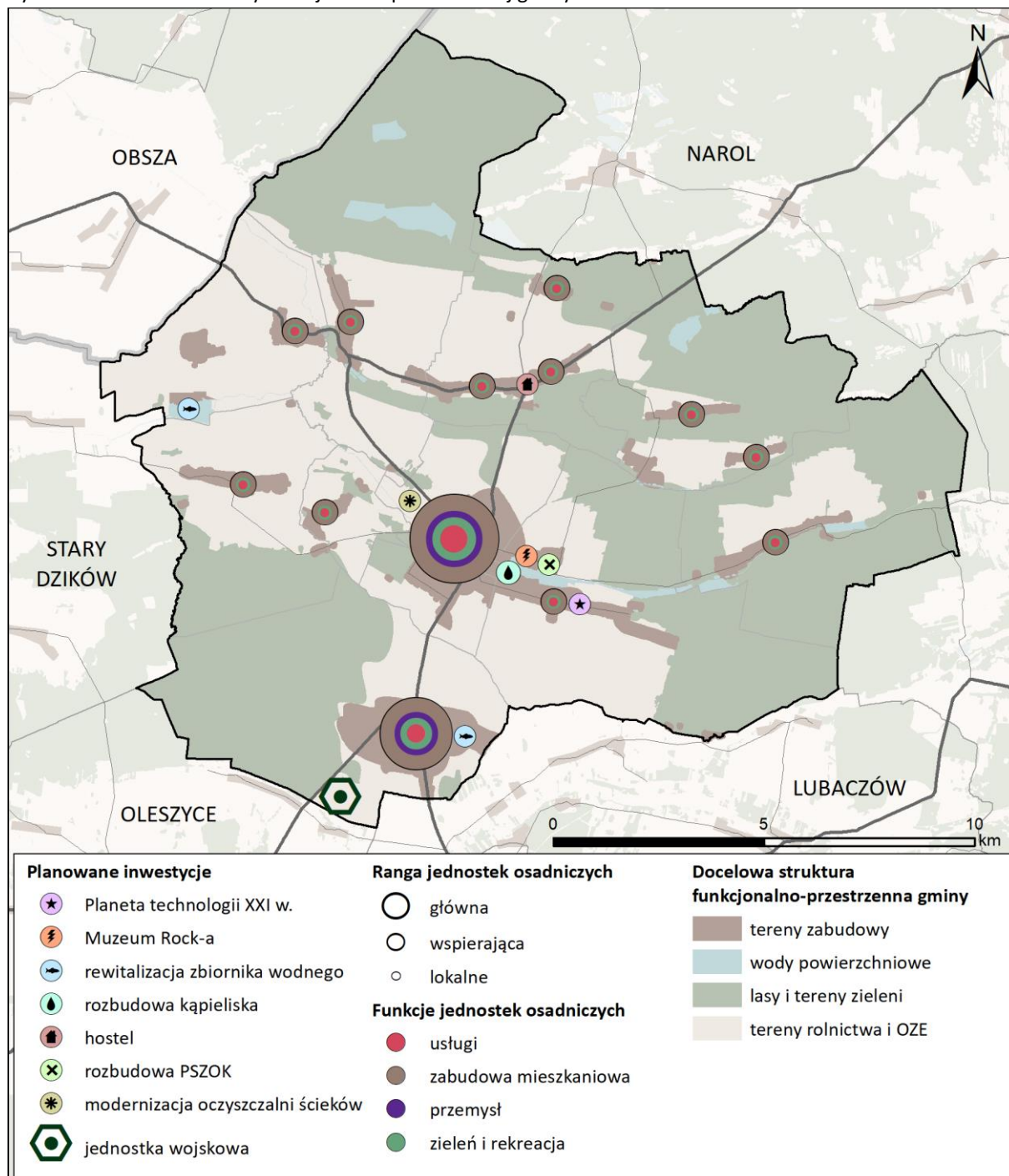
Rozwój terenów zabudowy przedstawiony na rysunku modelu przewidywany jest w największym stopniu w siedzibie gminy, która dzięki opisywanym w Strategii działaniom uzyska miejski charakter i

Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030

umocni swoją rangę w regionie. Dachnów, który jest drugą co do wielkości miejscowością gminy, zyskuje na położeniu u zbiegu szlaków komunikacyjnych oraz w sąsiedztwie planowanej jednostki wojskowej. Wspomniana inwestycja polegająca na lokalizacji w gminie Cieszanów jednostki wojskowej stanie się kolejnym motorem napędowym w rozwoju gminy zwiększając zapotrzebowanie na zabudowę mieszkaniową, usługi, rozpoznawalność gminy oraz jej atrakcyjność turystyczną. Inwestycja na poziomie krajowym pozytywnie wpłynie na rozwój gospodarczy gminy i przyciągnie na jej teren nowych inwestorów.

Oprócz jednostki wojskowej na terenie gminy Cieszanów planowany jest szereg lokalnych inwestycji, opisanych szerzej w rozdziale I.5 (Główne elementy infrastruktury społecznej, technicznej i turystycznej) i II.5 (Zasady lokalizacji kluczowych inwestycji celu publicznego). Na rysunku modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej wskazano najważniejsze z nich, które są w trakcie realizacji lub zostaną zrealizowane w najbliższym czasie. Wiele planowanych przez gminę projektów modernizacyjnych dotyczy istniejących obiektów użyteczności publicznej, które wymagają termomodernizacji, remontu czy dostosowania do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Modernizacje dają także możliwość zainstalowania na budynkach gminnych instalacji produkujących energię odnawialną oraz magazyny energii, które zwiększą niezależność energetyczną gminy.

Rysunek 15 Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Cieszanów

Źródło: Opracowanie własne

Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030

USTALENIA I REKOMENDACJE W ZAKRESIE KSZTAŁTOWANIA I PROWADZENIA POLITYKI PRZESTRZENNEJ W GMINIE

Zasady ochrony środowiska i jego zasobów, w tym ochrony powietrza, przyrody i krajobrazu

Wskazania w zakresie ochrony przyrody i krajobrazu

Na terenie gminy Cieszanów znajdują się następujące formy ochrony przyrody ustanowione zgodnie z Ustawą z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2023 r. poz. 1336 z późn. zm.):

- Rezerwat Przyrody *Jedlina*,
- Park Krajobrazowy Puszczy Solskiej,
- Roztoczański Obszar Chronionego Krajobrazu,
- zespół przyrodniczo-krajobrazowy,
- Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków NATURA 2000 *Puszcza Solaska*,
- Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk NATURA 2000 *Horyniec*,
- Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk NATURA 2000 *Uroczyńska Puszczy Solskiej*,
- 39 użytków ekologicznych,
- 14 pomników przyrody¹³.

Na terenach położonych w granicach form ochrony przyrody obowiązują nakazy i zakazy wynikające z przepisów odrębnych z zakresu ochrony przyrody oraz aktów prawnych powołujących dane formy ochrony przyrody. Dodatkowo w niniejszym dokumencie wskazuje się następujące zasady ochrony przyrody i krajobrazu:

- zachowanie drożności powiązań ekologicznych i ochrona terenów naturalnych w korytarzach ekologicznych;
- zachowanie bioróżnorodności i ochrona siedlisk;
- ochrona ekosystemów leśnych poprzez zakaz przeznaczania terenów Lasów Państwowych, w tym lasów ochronnych, na inne cele oraz wprowadzania gatunków inwazyjnych;
- ochrona ekosystemów nieleśnych poprzez zatrzymywanie sukcesji leśnej i zarastania łąk;
- wsparcie i promocja zrównoważonej turystyki, w tym agroturystyki jako formy umiarkowanego użytkowania obszarów cennych przyrodniczo;
- edukacja ekologiczna mieszkańców i turystów;
- tworzenie nowych i utrzymywanie istniejących ścieżek i szlaków turystycznych oraz utrzymanie i konserwacja elementów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej na terenach przyrodniczych.

Na dzień sporządzenia dokumentu niniejszej Strategii Audyt Krajobrazowy dla Województwa Podkarpackiego nie został sporządzony.

Wskazania w zakresie ochrony wód podziemnych i powierzchniowych

Priorytetem ekologicznym w zakresie gospodarki wodno-ściekowej jest przywrócenie czystości wód powierzchniowych, ochrona zasobów wód podziemnych oraz zapewnienie mieszkańcom wody do picia wysokiej jakości. Stan wód powierzchniowych na terenie gminy jest zły oraz są zagrożone nieosiągnięciem celów środowiskowych, na co wpływ ma występująca na tych terenach presja

¹³ Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody GDOŚ

Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030

komunalna i rolnicza oraz niska emisja. Wody podziemne są dobrej jakości i nie występuje dla nich zagrożenie nieosiągnięcia celów środowiskowych. W celu przywrócenia dobrego stanu wód powierzchniowych oraz utrzymania dobrego stanu wód podziemnych wskazuje się następujące zasady ochrony wód podziemnych i powierzchniowych:

- likwidacja i rekultywacja miejsc nielegalnego składowania odpadów;
- uregulowanie gospodarki ściekowej poprzez rozwój systemów kanalizacji sanitarnej, eliminując w maksymalny sposób indywidualne sposoby utylizacji ścieków sanitarnych;
- możliwość lokalizacji przydomowych oczyszczalni ścieków poza obszarami wysokiego zagrożenia wód podziemnych i terenami szczególnego zagrożenia powodziowego;
- kontrolę wywozu nieczystości ze zbiorników bezodpływowych;
- zapewnienie odpowiedniego udziału powierzchni biologicznie czynnych umożliwiających infiltrację i retencję wód opadowych;
- zachowanie otulin biologicznych wokół cieków wodnych.

Tabela 11 Charakterystyka Jednolitych Części Wód Powierzchniowych w gminie Cieszanów

JCWP	Status	Stan ogólny	Cele środowiskowe	Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych
Nitka RW20000922828	NAT - naturalna część wód	zły stan wód	umiarkowany stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D dobry stan chemiczny	zagrożona
Wirowa od Kaflewy RW200009228231	SZCW - silnie zmieniona część wód	zły stan wód	umiarkowany potencjał ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry	zagrożona
Paucza RW2000102282749	NAT - naturalna część wód	zły stan wód	umiarkowany stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D; zapewnienie drożności cieku według wymagań gatunków chronionych dobry stan chemiczny	zagrożona
Wirowa od Kaflewy do ujścia RW20001122829	NAT - naturalna część wód	brak danych	dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik	zagrożona

Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030

			diadromiczny D; zapewnienie drożności cieku według wymagań gatunków chronionych dobry stan chemiczny	
Lubaczówka z Sołotwą od Glinianki RW200011225699	NAT - naturalna część wód	zły stan wód	umiarkowany stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry	zagrożona
Różaniec RW2000102282729	NAT - naturalna część wód	zły stan wód	dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D dobry stan chemiczny	zagrożona
Świdnica RW2000092256489	NAT - naturalna część wód	zły stan wód	dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry	zagrożona
Przerwa RW2000092256529	NAT - naturalna część wód	zły stan wód	dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D dobry stan chemiczny	zagrożona
Brusienka RW200009228249	SZCW - silnie zmieniona część wód	zły stan wód	dobry potencjał ekologiczny dobry stan chemiczny	zagrożona
Łowczanka RW200010228269	NAT - naturalna część wód	zły stan wód	dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry	zagrożona

Źródło: Karty Charakterystyk JCWP (www.apgw.gov.pl)

Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030

Tabela 12 Charakterystyka Jednolitych Części Wód Podziemnych w gminie Cieszanów

Kod JCWPd	Stan JCWPd	Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego	Przypisane cele środowiskowe
GW2000120	dobry	niezagrożona	dobry stan chemiczny, dobry stan ilościowy
GW2000136	dobry	niezagrożona	dobry stan chemiczny, dobry stan ilościowy

Źródło: Karty Charakterystyk JCWPd (www.apgw.gov.pl)

Wskazania w zakresie ochrony gleb

Ze względu na duży udział gruntów rolnych w gminie oraz występowanie gleb chronionych klas I-III wskazuje się następujące zasady w zakresie ochrony gleb:

- lokalizacja przemysłowych ferm zwierząt hodowlanych na terenach oddalonych od siedlisk ludzkich oraz poza dolinami rzecznyymi;
- racjonalne stosowanie wapna, nawozów sztucznych i środków ochrony roślin na terenach rolnych, zakaz składowania bezpośrednio na ziemi nawozów, pasz, obornika i innych substancji wykorzystywanych w rolnictwie;
- utrzymanie jakości gleby i ziemi na istniejącym poziomie, a w przypadku przekroczenia wymaganych standardów doprowadzenie ich jakości (poprzez działania rekultywacyjne) co najmniej do wymaganej;
- prowadzenie działań zwiększających naturalną retencję wody.

Wskazania w zakresie ochrony powietrza atmosferycznego

Ocena stanu jakości powietrza w gminie Cieszanów jest utrudniona ze względu na brak stacji pomiarowej w powiecie lubaczowskim. W 2022 roku stwierdzono przekroczenie poziomu ozonu (O₃) w powietrzu na terenie gminy Cieszanów oraz przekroczenie poziomu benzo(a)pirenu (B(a)P) w pyłe zawieszonym PM₁₀ na terenie powiatu lubaczowskiego¹⁴. Główne źródło zanieczyszczeń powietrza w Cieszanowie stanowi komunikacja.

W zakresie ochrony powietrza atmosferycznego wskazuje się następujące zasady:

- wycofanie z użytkowania kotłów i pieców węglowych o złym stanie technicznym i niskiej sprawności cieplnej w celu ograniczenia niskiej emisji ze spalania węgla w piecach przydomowych;
- termomodernizacja i poprawa efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej;
- promocja energii z niskoemisyjnych i odnawialnych źródeł energii;
- utrzymanie istniejących i tworzenie nowych pasów zieleni izolacyjnej w sąsiedztwie głównych szlaków komunikacyjnych.

¹⁴ Roczna cena jakości powietrza w województwie podkarpackim – raport wojewódzki za rok 2022, GIOŚ 2023

Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030

Wskazania w zakresie ochrony klimatu akustycznego

Największe emisje zanieczyszczenia hałasem w gminie Cieszanów powoduje komunikacja, a w szczególności drogi o największym przepływie ruchu tzn. drogi wojewódzkie. W zakresie ochrony klimatu akustycznego wskazuje się następujące zasady:

- na obszarach, gdzie graniczą ze sobą tereny zwartej zabudowy mieszkaniowej i ciągi komunikacyjne o największym natężeniu ruchu lub tereny przemysłowe stosowanie zieleni izolującej lub infrastruktury wyciszającej;
- utrzymanie istniejących i tworzenie nowych pasów zieleni izolacyjnej w sąsiedztwie głównych szlaków komunikacyjnych;
- modernizacja dróg publicznych i poprawa stanu ich nawierzchni.

Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków

Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego

Na terenie miasta i gminy Cieszanów znajdują się 23 zabytki wpisane do rejestru zabytków województwa podkarpackiego, które jednocześnie zostały ujęte w Gminnej Ewidencji Zabytków.

Tabela 13 Wykaz zabytków wpisanych do rejestru zabytków województwa podkarpackiego

L.p.	Nazwa obiektu/obecna funkcja	Adres	Czas powstania/ przebudowy	Nr w rejestrze
1.	cerkiew grecko-katolicka p.w. Opieki Najśw. Marii Panny, obecnie nieużytkowana	Chotylub, dz. ew. nr 467	cerkiew drewniana wybudowana ok. 1888 r.	nr rejestru A – 222, dec. z dn. 12.06.1987 r.
2.	cmentarz greko-katolicki	Chotylub, dz. ew. nr 852	2 połowa XIX w.	nr rejestru A – 773, dec. z dn. 03.10.1994 r.
3.	kościół parafialny rzymsko-katolicki p.w. św. Wojciecha	Cieszanów, dz. ew. nr 2355	murowany, wzniesiony ok. 1800 r.	nr rejestru A – 310, dec. z dn. 29.11.1989 r.
4.	cerkiew greko-katolicka p. w. św. Jerzego, obecnie nieużytkowana	Cieszanów, dz. ew. nr 1728	murowana, 1900 r.	nr rejestru A – 131, dec. z dn. 15.07.2005 r.
5.	synagoga, Dom Dziennego Pobytu w Cieszanowie,	Cieszanów, dz. ew. nr 2387/1	murowana, 1889 r.	nr rejestru A – 129, dec. z dn. 13.05.2005 r.
6.	cmentarz rzymsko-katolicki	Cieszanów, dz. ew. nr 1686	pocz. XIX w.	nr rejestru A – 160, dec. z dn. 04.11.1986 r.
7.	budynek dawnej plebanii rzymsko-katolickiej, obecnie dom parafialny	Cieszanów, ul. Sobieskiego dz. ew. nr 2354/1	budynek murowany	nr rejestru A – 346, dec. z dn. 09.04.2009 r.
8.	pomnik Jana III Sobieskiego	Cieszanów, ul. Sobieskiego dz. ew. nr 3186/2	murowany	nr rejestru A – 406, dec. z dn. 26.02.2010 r.

Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030

9.	zespół cerkwi greko-katolickich Par. p. w. Podwyższenia Krzyża Św.	Dachnów, dz. ew. nr 1799	Cerkiew drewniana	nr rejestru A – 254, dec. z dn. 07.09.1987 r.
10.	zespół cerkwi greko-katolickich Par. p. w. Narodzenia NMP	Gorajec, dz. ew. nr 333	-	nr rejestru A – 157, dec. z dn. 29.09.1986 r.
11.	cmentarz greko-katolicki	Gorajec, dz. ew. nr 483	data założenia: 1 połowa XIX w.	nr rejestru A – 697, (poprz. A – 774), dec. z dn. 03.10.1994 r.
12.	zespół cerkwi greko-katolickich Par. p. w. Narodzenia Przenajświętszej Bogurodzicy	Kowalówka, dz. ew. nr 1088	Cerkiew drewniana	nr rejestru A – 242, dec. z dn. 19.08.1987 r.
13.	cmentarz greko-katolicki	Kowalówka, dz. ew. nr 1120	data założenia: koniec XVIII w.	nr rejestru A – 603, dec. z dn. 19.05.1993 r.
14.	cerkiew greko-katolicka fil. p. w. Narodzenia NMP, obecnie Kościół rzymsko-katolicki par. p. w. Narodzenia NMP	Niemstów, dz. ew. nr 703	Murowana, 1910 r.	nr rejestru A – 69, dec. z dn. 24.02.2003 r.
15.	cmentarz rzymsko-katolicki	Niemstów, dz. ew. nr 700	data założenia: II połowa XIX w.	nr rejestru A – 775, dec. z dn. 30.10.1994 r.
16.	cerkiew greko-katolicka fil. p. w. Św. Eliasza Proroka, obecnie Kościół rzymsko-katolicki par. p. w. Wniebowzięcia NMP	Nowe Sioło, dz. ew. nr 475/1	murowana 1904-1907	nr rejestru A – 73, dec. z dn. 04.06.2003 r.
17.	zespół Dworsko-Parkowy Rojowskich	Nowe Sioło, dz. ew. nr 116/4	XVIII/XIX w.	nr rejestru A – 669 (poprz. A – 220), dec. z dn. 21.05.1987 r.
18.	cmentarz rzymsko-katolicki	Nowe Sioło, dz. ew. nr 483/1	data założenia: II połowa XIX w.	nr rejestru A – 673, dec. z dn. 03.09.1994 r.
19.	budynek spichlerza dworskiego	Nowe Sioło, dz. ew. nr 88/3	Budynek murowany; I poł. XIX w.	nr. rejestru A – 1502 Dec. z dnia 11.12.2017
20.	cerkiew greko-katolicka fil. p. w. Przemienienia Pańskiego, obecnie nieużytkowany Kościół rzymsko-katolicki	Nowy Lubliniec, dz. ew. nr 130	murowana 1905-1908	nr rejestru A – 883, dec. z dn. 28.04.1998 r.
21.	cmentarz greko-katolicki	Nowy Lubliniec, dz. ew. nr 312	data założenia: 2 poł. XIX w.	nr rejestru A – 512, dec. z dn. 16.07.1992 r.
22.	cerkiew greko-katolicka fil. p. w. Przemienienia Pańskiego, obecnie Kościół rzymsko- katolicki par. p. w. Przemienienia Pańskiego	Stary Lubliniec, dz. ew. nr 141	murowany 1926-1927	nr rejestru A – 764, dec. z dn. 24.02.2012 r.
23.	cmentarz greko-katolicki	Stary Lubliniec, dz. ew. nr 345	data założenia: I połowa XIX w.	nr rejestru A – 498, dec. z dn. 16.07.1992 r.

Źródło: Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Cieszanów na lata 2020-2023 przyjęty Uchwałą Nr XXI/173/2020 Rady Miejskiej w Cieszanowie z dnia 28 lutego 2020 r.

W Gminnej Ewidencji Zabytków (GEZ) znajduje się 151 obiektów (w tym 23 obiekty wpisane również do rejestru zabytków). W GEZ gminy Cieszanów wpisany jest jeden obiekt obszarowy – układ urbanistyczny historycznej części miasta Cieszanów.

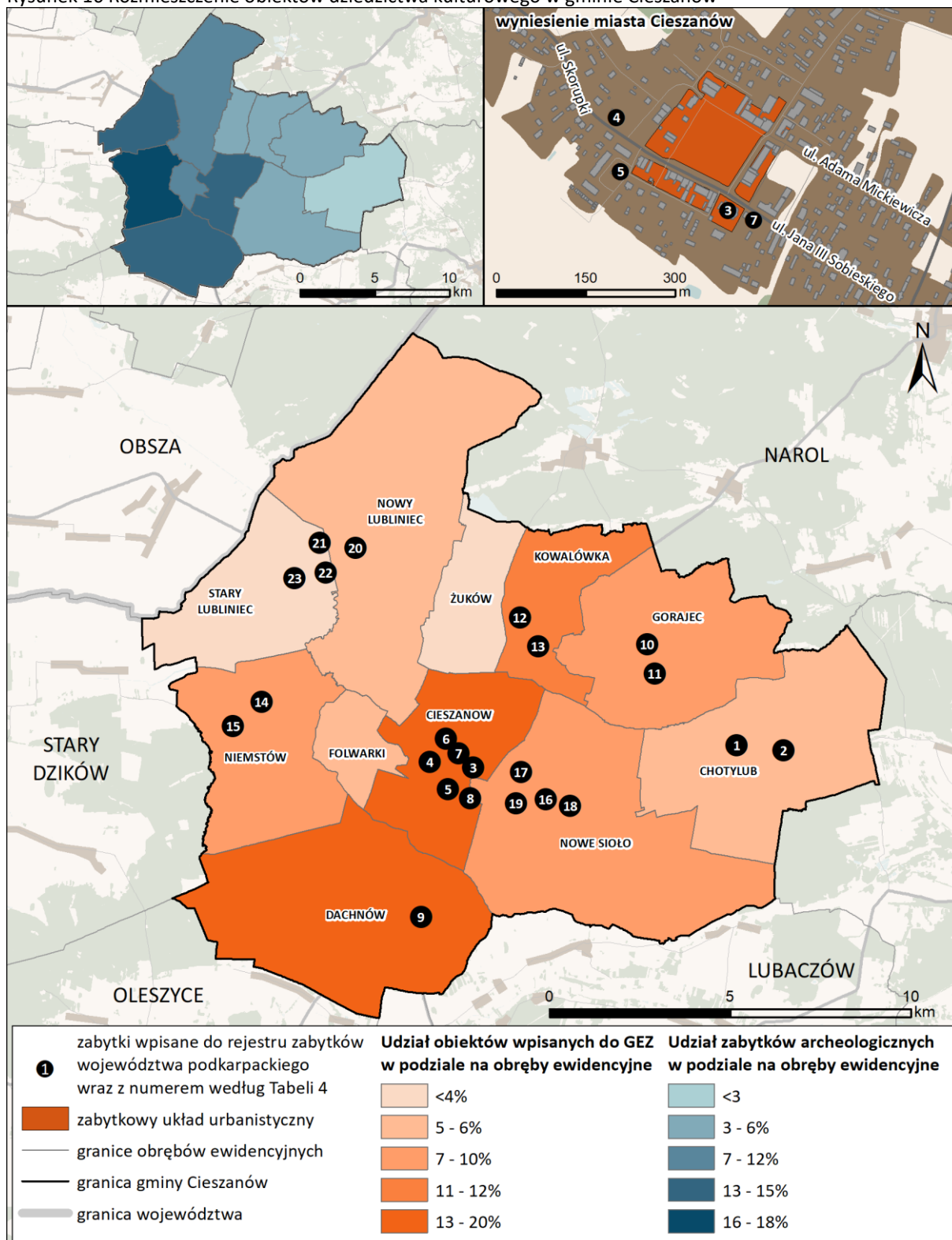
Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030

Wskazuje się następujące zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków:

- dokumentowanie, zachowanie, ochrona i propagowanie wartości dziedzictwa kulturowego przez władze samorządowe;
- prowadzenie wszelkich działań związanych z obiektami wpisanymi do rejestru zabytków województwa podkarpackiego zgodnie z przepisami odrębnymi w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- wyeksponowanie zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- konserwacja, rewaloryzacja i uporządkowanie zabytkowych dworów, cmentarzy i innych terenów publicznych;
- poprawa stanu technicznego oraz rewaloryzacja otoczenia obiektów ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków lub cechujących się wysoką wartością kulturową, ale nie objętych ochroną prawną z zastosowaniem tradycyjnych materiałów oraz zachowaniem historycznej formy architektonicznej i urbanistycznej;
- dopuszczenie zmiany lub dostosowania funkcji obiektów zabytkowych do pełnienia nowych funkcji, w szczególności kulturowych i turystycznych.

Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030

Rysunek 16 Rozmieszczenie obiektów dziedzictwa kulturowego w gminie Cieszanów

Źródło: Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Cieszanów na lata 2020-2023 przyjęty Uchwałą Nr XXI/173/2020 Rady Miejskiej w Cieszanowie z dnia 28 lutego 2020 r.

Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030

Tabela 14 Wykaz zabytków wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków z wyłączeniem zabytków wpisanych do rejestru zabytków województwa podkarpackiego

Lp.	Nazwa obiektu/obecna funkcja	Adres	Czas powstania/przebudowy
1.	pozostałości parku koło leśniczówki	Chotylub, dz. ew. nr 1006	XIX w.
2.	dom nr 22	Chotylub, dz. ew. nr 291	budynek drewniany z lat 20-tych XX w.
3.	dom nr 23	Chotylub, dz. ew. nr 549	budynek drewniany, 1 ćw. XX w.
4.	dom nr 83	Chotylub, dz. ew. nr 549	budynek drewniany z lat 30-tych XX w.
5.	dom nr 102	Chotylub, dz. ew. nr 507	budynek drewniany z lat 30-tych XX w.
6.	kapliczka	Chotylub, dz. ew. nr 584	Kapliczka (krzyż) murowana z 2 poł. XIX w.
7.	kapliczka	Chotylub, dz. ew. nr 733	Kapliczka (krzyż) murowana XIX w. – XX w.
8.	układ urbanistyczny	Cieszanów, dz. ew. nr 2355, 2357, 2359, 4894, 2362, 2364, 2365, 2366, 2368/1, 2367/2, 2367, 2369, 2370, 2371, 2372, 1769, 1770/1, 1770/2, 1771, 1772, 1773, 1774, 1775, 1776, 1777, 1778, 1779, 1782/1, 1783, 1784/1, 1784/2, 1785, 1794/6, 1796, 1797/1, 2261, 2260, 2263, 4895/1, 4895/3, 4895/2, 2270, 2272, 2271, Park 1781, Droga 1780	XVII w.
9.	kaplica cmentarna	Cieszanów, dz. ew. nr 1686	1 ćw. XX w.
10.	cmentarz żydowski	Cieszanów, dz. ew. nr 1718	4 ćw. XIX w.
11.	kapliczka przy drodze pow. Cieszanów - Nowe Brusno	Cieszanów, ul. Mickiewicza dz. ew. nr 2175	murowana XIX w.
12.	kapliczka przy drodze woj. do Narola	Cieszanów, ul. Kościuszki dz. ew. nr 3603	murowana XIX w.
13.	dom ukraiński (nr d. 13), obecnie funkcja handlowo-gastronomiczna	Cieszanów, ul. Sobieskiego dz. ew. nr 2296	murowany, ok. 1900 r.
14.	dom nr 5	Cieszanów, ul. Sobieskiego dz. ew. nr 2282	murowany, ok. 1900 r.
15.	dom nr 4	Cieszanów, ul. Gajerskiego dz. ew. nr 1802	budynek drewniany, lata 20-te XX w.
16.	dom nr 7	Cieszanów, ul. Kościuszki dz. ew. nr 1806	budynek drewniany, lata 30-te XX w.
17.	dom nr 11	Cieszanów, ul. Kościuszki dz. ew. nr 1808	budynek drewniany, lata 20-te XX w.

Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030

18.	dom nr 59	Cieszanów, ul. Kościuszki dz. ew. nr 1860	dom drewniany, lata 30-te XX w.
19.	dom nr 61	Cieszanów, ul. Kościuszki dz. ew. nr 1861	bud. gosp. mur. (kam.), ok. 1900 r.
20.	dom nr 25	Cieszanów, ul. Kościuszki dz. ew. nr 1830	budynek drewniany, l.20, l.30 XX w.
21.	dom nr 73	Cieszanów, ul. Kościuszki dz. ew. nr 1870	budynek drewniany, lata 30-te XX w.
22.	dom nr 1	Cieszanów, ul. Lityńskiego dz. ew. nr 1749	budynek drewniany, lata 30-te XX w.
23.	dom nr 23	Cieszanów, ul. Mickiewicza dz. ew. nr 2218	budynek drewniany, lata 20-te XX w.
24.	dom nr 25	Cieszanów, ul. Mickiewicza dz. ew. nr 2217	budynek murowany, 1 ćw. XX w.
25.	dom nr 29	Cieszanów, ul. Mickiewicza dz. ew. nr 2306	budynek drewniany, lata 20-te XX w.
26.	dom nr 1	Cieszanów, ul. Nowa dz. ew. nr 2377	budynek drewniany, lata 20, 30-te XX w.
27.	dom nr 1	Cieszanów, ul. Sienkiewicza dz. ew. nr 4316	budynek drewn.-murowany, lata 20-te XX w.
28.	dom nr 8	Cieszanów, ul. Skorupki dz. ew. nr 2463	budynek drewniany lata 20-te XX w.
29.	dom nr 18	Cieszanów, ul. Skorupki dz. ew. nr 2475	budynek drewniany lata 30-ste XX w.
30.	dom nr 51	Cieszanów, ul. Skorupki dz. ew. nr 2423/2	budynek drewniany 1 ćw. XX w.
31.	dom nr 10	Cieszanów, ul. Sobieskiego dz. ew. nr 2348	budynek drewn.- murowany, lata 30-te XX w.
32.	dom nr 24	Cieszanów, ul. Sobieskiego dz. ew. nr 2338/3	budynek drewniany lata 30-te XX w.
33.	dom nr 1	Cieszanów, ul. Armii Krajowej dz. ew. nr 1724/4	budynek drewniany l.20; l.30 XX w.
34.	cerkiew	Dachnów, dz. ew. nr 1799	1635, gruntownie przebud. ok. 1815-1845 i 1899-1901, odnowienie wnętrza 1901-1905
35.	dzwonnica drewniana	Dachnów, dz. ew. nr 1799	1901-1905, remont 1928 i 1982
36.	dom nr 26 (63)	Dachnów, ul. Zakarczma dz. ew. nr 1157/1	Budynek drewniany lata 30-ste XX w.
37.	dom nr 31 (58)	Dachnów, ul. Zakarczma dz. ew. nr 1240	Budynek drewniany I ćw. XX w.
38.	dom nr 5	Dachnów, ul. Zakarczma 5 dz. ew. nr 1201	Budynek drewniany 2 ćw. XX w.
39.	dom nr 70 (13)	Dachnów, ul. Zakarczma dz. ew. nr 1193	Budynek drewniany lata 20-ste XX w.
40.	dom nr 72 (11)	Dachnów, ul. Zakarczma dz. ew. nr 1194/2	Budynek drewniany lata 20-ste XX w.
41.	dom nr 2 d. 208	Dachnów, ul. Podlas dz. ew. nr 1415/1	Budynek drewniany lata 30-ste XX w.

Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030

42.	dom nr 4	Dachnów, ul. Miasteczko dz. ew. nr 1813	Budynek drewniany 2 ćw. XX w.
43.	dom nr 48	Dachnów, ul. Szkolna dz. ew. nr 657/5	Budynek drewniany lata 30-te XX w.
44.	cmentarz greko-katolicki, obecnie rzymsko-katolicki	Dachnów, dz. ew. nr 700	XIX wiek
45.	cmentarz wojenny	Dachnów, dz. ew. nr 2760/7, 2751	2 ćw. XX w. (II wojna światowa)
46.	kapliczka	Dachnów, Ul. Cerkiewna dz. ew. nr 1792/57	kapliczka murowana lata 30-te XX w.
47.	kapliczka	Dachnów, ul. Leśna dz. ew. nr 1420	kapliczka murowana 2 poł. XIX w.
48.	kapliczka,	Dachnów, ul. Cerkiewna dz. ew. nr 1816/1	kapliczka murowana 1 ćw. XX w.
49.	kapliczka	Dachnów, ul. Szkolna dz. ew. nr 1372	kapliczka murowana 1 ćw. XX w.
50.	kapliczka	Dachnów, ul. Biała dz. ew. nr 2970	kapliczka murowana 2 poł. XIX w.
51.	kapliczka przy dz. 1450/1	Dachnów, dz. ew. nr 2838	kapliczka murowana 2 poł. XIX w.
52.	kapliczka murowana przy drodze futury	Dachnów, ul. Jarosławska dz. ew. nr 2838	kapliczka murowana 1919 rok
53.	kapliczka murowana	Dachnów, dz. ew. nr 2838	kapliczka murowana 1 ćw. XIX w.
54.	kapliczka	Dąbrówka, dz. ew. nr 436/1	murowana 1952 rok
55.	kapliczka	Doliny, dz. ew. nr 682	murowana lata 1 ćw. XX w.
56.	kapliczka przy działce nr 667	Doliny, dz. ew. nr 97	murowana lata 20- 30 –te XX w.
57.	kapliczka przy drodze Doliny- N. Lubliniec	Doliny, dz. ew. nr 130 przy działce 121	murowana 1900 rok
58.	kapliczka przy drodze Doliny- N. Lubliniec	Doliny, dz. ew. nr 130 przy 121/2	murowana 1921 rok
59.	kapliczka przy drodze Doliny- N. Lubliniec	Doliny, dz. ew. nr 130	murowana 1912 rok
60.	dom nr 11	Doliny, dz. ew. nr 116	budynek drewniany 1 ćw. XX w.
61.	kapliczka	Folwarki, dz. ew. nr 211	murowana lata 20, 30-te XX w.
62.	szkoła, świetlica wiejska	Folwarki, dz. ew. nr 181	budynek drewniany 2 ćw. XX w.
63.	dom nr 15	Folwarki, dz. ew. nr 284/1	budynek drewniany 1 ćw. XX w.
64.	dom nr 36 (37)	Folwarki, dz. ew. nr 323	budynek drewniany 1 ćw. XX w.
65.	dom nr 45	Folwarki, dz. ew. nr 198	budynek drewniany 1 ćw. XX w.
66.	dom nr 49	Folwarki, dz. ew. nr 343	budynek drewniany 1 ćw. XX w.
67.	cerkiew drewniana	Gorajec, dz. ew. nr 333	1584, przebud. ok. 1750-1764, 1826 i 1835, rozbudź. 1899-1900, restaur. od 1992
68.	dzwonnica drewniana	Gorajec, dz. ew. nr 333	1863, przeniesiona z Majdanu Sieniawskiego 1996 r.
69.	cmentarz greko-katolicki przy cerkiewni	Gorajec, dz. ew. nr 333	2 poł. XIX w.
70.	kapliczka	Gorajec, dz. ew. nr 483	murowana koniec XIX w.
71.	kapliczka	Gorajec, dz. ew. nr 252/12	murowana 2 poł. XIX w.
72.	kapliczka przy drodze	Gorajec, dz. ew. nr 515	murowana 1 ćw. XX w.

Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030

73.	kapliczka	Gorajec, dz. ew. nr 301	murowana 1900 rok.
74.	kapliczka	Gorajec, dz. ew. nr 291/1	murowana XIX/XX w.
75.	kapliczka „na wodzie”	Gorajec, dz. ew. nr 176	murowana 1887
76.	dom nr 19	Gorajec, dz. ew. nr 302/1	budynek drewniany początek XX w.
77.	kapliczka przy dz. 335	Gorajec, dz. ew. nr 310/3	murowana 1915 rok.
78.	cerkiew drewniana	Kowalówka, dz. ew. nr 1088	k. XVII, gruntownie remontowany 1813, przebudowany 1899-1900, uszkodzona 1915, remont.
79.	dzwonnica murowana	Kowalówka, dz. ew. nr 1088	1 ćw. XX w.
80.	cmentarz greko-katolicki	Kowalówka, dz. ew. nr 1088	k. XVIII w.
81.	kaplica	Kowalówka 8 dz. ew. nr 879/1	murowana 1 poł. XIX w.
82.	kapliczka	Kowalówka, dz. ew. nr 330/2	murowana, 1 ćw. XX w.
83.	kapliczka	Kowalówka 45 dz. ew. nr 905/5	murowana, 1 ćw. XX w.
84.	kapliczka przy drodze Cieszanów – Narol , naprzeciw bud. nr 2	Kowalówka, dz. ew. nr 1124	murowana, XIX w.
85.	ruiny kaplicy grobowej	Kowalówka, dz. ew. nr 1120	murowana 1871
86.	dom nr 10	Kowalówka, dz. ew. nr 875/3	budynek drewniany lata 30-ste XX w.
87.	cmentarz greko-katolicki przy d. cerkwi	Niemstów, dz. ew. nr 703	2 poł. XIX w.
88.	cmentarz choleryczny	Niemstów, dz. ew. nr 706	2 poł. XIX w.
89.	cmentarz choleryczny	Niemstów, dz. ew. nr 1157	1915 rok.
90.	kapliczka św. Floriana	Niemstów, dz. ew. nr 1301	murowana 1842
91.	dom nr 10	Niemstów, dz. ew. nr 494	budynek drewniany lata 20-ste XX w.
92.	dom nr 25	Niemstów, dz. ew. nr 656	budynek drewniany lata 30-ste XX w.
93.	dom nr 27	Niemstów, dz. ew. nr 657	budynek drewniany 1 ćw. XX w.,
94.	dom nr 101	Niemstów, dz. ew. nr 698	budynek drewniany lata 20-ste XX w.
95.	figura św. Jana Nepomucena, d. folwark	Niemstów, dz. ew. nr 9/32	rzeźba kamienna z okresu baroku na ceglanej kolumnie
96.	kapliczka	Niemstów, dz. ew. nr 9/28	murowana z krzyżem metalowym 2 poł. XIX w.
97.	kapliczka	Niemstów, dz. ew. nr 105	murowana z 1 ćw. XX w.
98.	kapliczka	Niemstów, dz. ew. nr 635	l. 20, l.30 XX w.
99.	pałac myśliwski Avenariusów	Niemstów, dz. ew. nr 717/4	murowany, lata 30-te XX wieku
100.	cmentarz greko-katolicki przy cerkwi	Nowe Sioło, dz. ew. nr 475/1	poł. XX w.
101.	dwór	Nowe Sioło, dz. ew. nr 116/4	murowany pocz. XIX w., rozbudowany k. XIX w., zniszczony 1939-1945, częściowo odbudowany, remont lata 80-te XX w.
102.	fortyfikacje bastionowe	Nowe Sioło, dz. ew. nr 116/4	ziem. XVII
103.	park krajobrazowy	Nowe Sioło, dz. ew. nr 116/4	XVIII

Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030

104.	dom nr 21	Nowe Sioło, dz. ew. nr 188/2	budynek drewniany lata 30-ste XX w.
105.	dom nr 31	Nowe Sioło, dz. ew. nr 193	budynek drewniany lata 20-ste XX w.
106.	dom nr 45	Nowe Sioło, dz. ew. nr 200/2	budynek drewniany lata 20-ste XX w.
107.	dom nr 65	Nowe Sioło, dz. ew. nr 462/1	budynek drewniany lata 20-ste XX w.
108.	kapliczka	Nowe Sioło, dz. ew. nr 4322/45	kapliczka murowana 1902 r.
109.	kapliczka przy działce 915	Nowe Sioło, dz. ew. nr 1303	kapliczka murowana 30-te lata XX w.
110.	kapliczka przy bud. 40	Nowe Sioło, dz. ew. nr 231/1	kapliczka murowana 2 poł. XIX w.
111.	kapliczka	Nowe Sioło, dz. ew. nr 205/4	kapliczka murowana – 1915 r.
112.	cmentarz greko-katolicki przy cerkwi	Nowy Lubliniec, dz. ew. nr 130	2 poł. XIX w.
113.	dom, d. biblioteka nr 80	Nowy Lubliniec, dz. ew. nr 388	drewniana l.20, l.30- XX w.
114.	budynek, dawna poczta	Nowy Lubliniec, dz. ew. nr 392/3	murowana 1 ćw. XX w.
115.	dom nr 31	Nowy Lubliniec, dz. ew. nr 520	budynek drewniany lata 20-ste XX w.
116.	dom nr 42	Nowy Lubliniec, dz. ew. nr 434	budynek drewniany 1 ćw. XX w.
117.	dom nr 77	Nowy Lubliniec, dz. ew. nr 126	budynek drewniany 1 ćw. XX w.
118.	kapliczka przy bud. 41	Nowy Lubliniec, dz. ew. nr 187	kapliczka murowana 1 ćw. XX w.
119.	kapliczka	Nowy Lubliniec, dz. ew. nr 378/1	1925 r.
120.	cmentarz rzymsko-katolicki	Stary Lubliniec, dz. ew. nr 271/2, 273/1, 273/1	2 poł. XIX w.
121.	cmentarz choleryczny	Stary Lubliniec, dz. ew. nr 320/106	2 poł. XIX w.
122.	kapliczka (krzyż)	Stary Lubliniec, dz. ew. nr 140/2	murowana XIX w.
123.	kapliczka (krzyż) przy bud. 35	Stary Lubliniec, dz. ew. nr 362	murowana 1 ćw. XX w.
124.	kapliczka (krzyż) przy moście	Stary Lubliniec, dz. ew. nr 67/6, 67/5	murowana pocz. XX w. (po remoncie)
125.	kapliczka przy bud. 28	Żuków, dz. ew. nr 792	murowana koniec XIX w.
126.	kapliczka	Żuków, dz. ew. nr 726	murowana koniec XIX w.
127.	dom nr 28	Żuków, dz. ew. nr 792	budynek drewniany lata 20-ste XX w.
128.	kapliczka	Żuków, dz. ew. nr 766	murowana 1930 rok

Źródło: Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Cieszanów na lata 2020-2023 przyjęty Uchwałą Nr XXI/173/2020 Rady Miejskiej w Cieszanowie z dnia 28 lutego 2020 r.

Zasady ochrony zabytków archeologicznych

Na terenie miasta i gminy Cieszanów znajduje się 135 zabytków archeologicznych gminnej ewidencji zabytków nieruchomych. W ewidencji Podkarpackiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Przemyślu figuruje jedno stanowisko archeologiczne w Cieszanowie, dwa w Nowym Lublińcu oraz stanowiska archeologiczne znajdujące się na obszarze oznaczonym nr AZP nr 99-87.

W celu ochrony zabytków archeologicznych na terenie gminy Cieszanów kształtowanie zabudowy i zagospodarowania na ich obszarach powinno odbywać się zgodnie przepisami odrębnymi w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030

Tabela 15 Wykaz zabytków archeologicznych na terenie gminy Cieszanów

L.p.	Lokalizacja	Nr stanowiska	Obszar AZP	Typ stanowiska	Chronologia
1.	Cieszanów	3	99-87/2	kopiec tatarski	XVIII w.
2.	Cieszanów	5	99-87/2	ślad osadnictwa	epoka kamienia, wczesna epoka brązu, połowa średniowiecza
3.	Cieszanów	6	99-87/34	ślady osadnictwa	wczesna epoka brązu, wczesne średniowiecze
4.	Cieszanów-Nowe Sióło	1	99-87/1	osadniczy	kultura trzciniecka, kultura sznurowa, kultura przeworska, wczesna epoka brązu, neolit., początek ok., wpływów rzymskich
5.	Cieszanów	11	99-87/14	ślady osadnictwa	wczesne średniowiecze
6.	Cieszanów		99-87/7	ślady osadnictwa	neolit
7.	Cieszanów	7	99-87/10	ślady osadnictwa	wczesne średniowiecze, średniowiecze
8.	Cieszanów	9	99-87/12	ślady osadnictwa	neolit, kultura pradziejowa
9.	Cieszanów	8	99-87/11	punkt osadniczy	wczesne średniowiecze
10.	Cieszanów	10	99-87/13	punkt osadniczy	wczesna epoka brązu
11.	Cieszanów	1	99-87/15	osada	XIII w.
12.	Cieszanów	12	98-87/22	ślady osadnictwa	XIV – XV w. kultura polska
13.	Cieszanów	13	98-87/23	punkt osadniczy	II – III epoka brązu
14.	Cieszanów	14	98-87/27	ślady osadnictwa	kultura łużycka
15.	Cieszanów	14	98-87/28	ślady osadnictwa	kultura polska, XVII- XIX w.
16.	Cieszanów		98-87/46	ślady osadnictwa	kultura sznurowa, neolit
17.	Cieszanów	18	98-87/45	ślady osadnictwa	kultura sznurowa, neolit
18.	Cieszanów		98-87/43	ślady osadnictwa	neolit
19.	Cieszanów		98-87/41	ślady osadnictwa	ceramiki sznurowej, neolit
20.	Cieszanów (czereśnie)		98-87/40	ślady osadnictwa	kultura ceramiki sznurowej
21.	Dachnow	19	99-87 /32	ślad osadnictwa	wczesne średniowiecze
22.	Dachnow	18	99-87 /31	osada	wczesne średniowiecze
23.	Dachnow	17	99-87 /30	osadniczy	wczesne średniowiecze
24.	Dachnow	2	99-87/4	znalezisko luźne	okres wpływów rzymskich
25.	Dachnow	2	99-87/3	ślady osadnictwa	epoka kamienia
26.	Dachnow	4	99-87/5	kopiec	brak
27.	Dachnow	7	99-87/7	ślad osadnictwa	neolit
28.	Dachnow	8	99-87/8	ślad osadnictwa	neolit
29.	Dachnow	9	99-87/9	ślad osadnictwa	neolit
30.	Dachnow	7	99-87/10	początek osadniczy	wczesne średniowiecze
31.	Dachnow	10	99-87/12	osadniczy	neolit
32.	Dachnow	11	99-87/13	ślad osadnictwa	wczesne średniowiecze
33.	Dachnow	6	99-87/6	ślad osadnictwa	schyłkowy paleolit
34.	Dachnow	12	99-87/25	osada	wczesne średniowiecze
35.	Dachnow	13	99-87/26	osadniczy	epoka kamienia

Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030

36.	Dachnów	14	99-87/12	osadniczy	wczesna epoka brązu, wczesne średniowiecze
37.	Dachnów	15	99-87/28	osada	X-XII w.
38.	Dachnów	16	99-87/29	osadniczy	wczesne średniowiecze
39.	Nowe Sióło	3	99-87/14	śląd osadnictwa	brak
40.	Nowe Sióło	5	99-87/16	śląd osadnictwa	epoka kamienia lub wczesna epoka brązu
41.	Nowe Sióło	6	99-87/17	śląd osadnictwa, osada	XII – XIII w.
42.	Nowe Sióło	7	99-87/18	śląd osadnictwa	epoka kamienia
43.	Nowe Sióło	8	99-87/19	śląd osadnictwa	epoka kamienia lub wczesna epoka brązu
44.	Nowe Sióło	9	99-87/20	śląd osadnictwa	epoka kamienia
45.	Nowe Sióło	10	99-87/21	śląd osadnictwa	brak
46.	Nowe Sióło	11	99-87/22	śląd osadnictwa	neolit
47.	Folwarki	7	98-87/1	ślady osadnictwa	wczesne średniowiecze, okres nowożytny
48.	Folwarki	8	98-87/2	ślady osadnictwa	wczesne średniowiecze, kultura pradziejowa
49.	Folwarki	9	98-87/3	ślady osadnictwa	kultura przeworska, okres nowożytny
50.	Folwarki	11	98-87/5	punkt osadniczy	późne średniowiecze
51.	Folwarki	10	98-87/4	ślady osadnictwa	neolit
52.	Folwarki	12	98-87/6	ślady osadnictwa	kultura przeworska, okres nowożytny
53.	Folwarki	13	98-87/8	ślady osadnictwa	kultura łużycka, okres nowożytny
54.	Folwarki	14	98-87/9	ślady osadnictwa	wczesne średniowiecze
55.	Folwarki		98-87/44	ślady osadnictwa	kultura sznurowa, neolit. wczesna epoka brązu
56.	Folwarki	1	98-87/1	ślady osadnictwa	kultura polska, wczesne średniowiecze
57.	Folwarki	6	98-87/14	ślady osadnictwa	kultura polska i łużycka
58.	Folwarki	3	98-87/11	ślady osadnictwa	kultura polska, późne średniowiecze
59.	Folwarki	5	98-87/13	ślady osadnictwa	kultura łużycka i polska
60.	Folwarki	4	98-87/12	ślady osadnictwa	kultura przeworska, kultura polska, późne średniowiecze
61.	Nowy Lubliniec	13	98-87/16	ślady osadnictwa	kultura przeworska
62.	Nowy Lubliniec	14	98-87/17	ślady osadnictwa	XI – XII w.
63.	Nowy Lubliniec	15	98-87/21	ślady osadnictwa	wczesne średniowiecze
64.	Nowy Lubliniec	16	98-87/24	ślady osadnictwa	IX – X w.
65.	Nowy Lubliniec	17	98-87/25	osada	VII – VIII w. wczesne średniowiecze
66.	Nowy Lubliniec	18	98-87/26	ślady osadnictwa	wczesne średniowiecze
67.	Nowy Lubliniec	3	98-86/57	punkt osadniczy	neolit/wczesna epoka brązu
68.	Nowy Lubliniec	10	98-86/58	punkt osadniczy	epoka kamienia ,kultura polska

Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030

69.	Nowy Lubliniec	11	98-86/59	punkt osadniczy	epoka kamienia
70.	Nowy Lubliniec	6	98-86/60	punkt osadniczy, ślady osadnictwa	schyłkowy neolit
71.	Nowy Lubliniec	12	98-86/61	punkt osadniczy	epoka brązu, wczesna epoka brązu,
72.	Nowy Lubliniec	7	98-86/62	ślad osadniczy	epoka kamienia
73.	Nowy Lubliniec	8	98-86/63	punkt osadniczy, ślad osadniczy	epoka kamienia, kultura trzcinińska, słowiańska
74.	Nowy Lubliniec	9	98-86/64	punkt osadniczy	neolit
75.	Nowy Lubliniec	1	98-86/66	punkt osadniczy	kultura trzcinińska, wczesna epoka brązu
76.	Nowy Lubliniec	2	98-86/65	ślad osadniczy, punkt osadniczy	kultura przeworska, słowiańska, wczesne średniowiecze
77.	Żuków	2	98-87/19	ślady osadnictwa	epoka kamienia
78.	Żuków	1	98-87/18	ślady osadnictwa	epoka kamienia
79.	Żuków - Kosobudy	3	98-87/20	ślady osadnictwa	kultura pradziejowa
80.	Żuków - Kosobudy		98-87/47	ślady osadnictwa	neolit
81.	Żuków		98-87/42	ślady osadnictwa	kultura mierzanowicka lub trzcinińska, wczesna epoka brązu
82.	Kowalówka	2	98-87/30	ślady osadnictwa	kultura polska, późne średniowiecze, okres nowożytny
83.	Kowalówka	1	98-87/29	ślady osadnictwa	kultura łużycka, okres nowożytny
84.	Kowalówka	4	98-87/37	osada	pradzieje
85.	Kowalówka	4	98-87/36	ślad osadnictwa	pradzieje
86.	Gorajec	2	98-87/31	ślady osadnictwa	kultura trzcinińska, I/II okres epoki brązu
87.	Gorajec	5	98-87/32	ślady osadnictwa	kultura trzcinińska, okres nowożytny
88.	Gorajec	6	98-87/33	ślady osadnictwa	kultura łużycka
89.	Gorajec	7	98-87/34	ślady osadnictwa	neolit
90.	Gorajec (kaczory)	1	98-87/35	ślady osadnictwa	epoka kamienia, okres nowożytny
91.	Gorajec	4	98-87/39	punkt osadniczy	neolit
92.	Gorajec	3	98-87/38	punkt osadniczy	neolit
93.	Niemstów	3	98-87/5	ślady osadnictwa	kultura słowiańska, X/XI – XII w.
94.	Niemstów	4	98-87/6	ślady osadnictwa	kultura słowiańska, wczesne średniowiecze
95.	Niemstów	2	98-87/10	ślady osadnictwa	kultura polska, późne średniowiecze
96.	Niemstów	7	98-87/9	ślady osadnictwa	kultura przeworska

Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030

97.	Niemstów	6	98-87/8	ślady osadnictwa	kultura słowiańska, wczesne średniowiecze
98.	Niemstów	5	98-87/7	osada	kultura słowiańska, wczesne średniowiecze
99.	Niemstów	8	98-87/37	śląd osadnictwa	okres pradziejowy
100.	Niemstów	9	98-86/38	śląd osadnictwa	kultura słowiańska, wczesna średniowiecze
101.	Niemstów	2	98-86/40	śląd osadnictwa	neolit
102.	Niemstów	10	98-86/39	śląd osadnictwa	epoka kamienia, kultura polska
103.	Niemstów	1	98-86/42	śląd osadnictwa	kultura słowiańska
104.	Niemstów	11	98-86/45	śląd osadnictwa, punkt osadniczy	neolit, kultura słowiańska
105.	Niemstów	14	98-86/48	śląd osadnictwa	kultura słowiańska
106.	Niemstów	13	98-86/47	śląd osadnictwa	kultura ceramiki sznurowej, wczesna epoka brązu
107.	Niemstów	15	98-86/49	śląd osadnictwa	neolit, kultura ceramiki sznurowej
108.	Niemstów	18	98-86/52	śląd osadnictwa	kultura polska, epoka kamienia
109.	Niemstów	19	98-86/53	śląd osadnictwa	neolit, kultura słowiańska
110.	Niemstów	17	98-86/51	śląd osadnictwa	schyłkowy neolit, kultura polska
111.	Niemstów	16	98-86/50	śląd osadnictwa	neolit
112.	Niemstów	21	98-86/55	śląd osadnictwa, osada	neolit, wczesna epoka brązu, kultura słowiańska
113.	Niemstów	22	98-86/56	śląd osadnictwa	kultura słowiańska, X – XI w.
114.	Niemstów	24	98-86/68	śląd osadniczy	kultura słowiańska, wczesne średniowiecze
115.	Niemstów	23	98-86/67	śląd osadniczy	schyłkowy neolit
116.	Niemstów	17	98-86/75	śląd osadniczy	neolit
117.	Stary Lubliniec	2	98-86/22	śląd osadnictwa	neolit/wczesna epoka brązu, późne średniowiecze
118.	Stary Lubliniec	1	98-86/25	śląd osadnictwa	neolit
119.	Stary Lubliniec	3	98-86/26	śląd osadnictwa	kultura słowiańska, wczesne średniowiecze
120.	Stary Lubliniec	4	98-86/27	śląd osadnictwa	kultura słowiańska, wczesne średniowiecze
121.	Stary Lubliniec	5	98-86/28	śląd osadnictwa	kultura polska , kultura przeworska, późne średniowiecze
122.	Stary Lubliniec	6	98-86/29	śląd osadnictwa	kultura słowiańska, wczesne średniowiecze
123.	Stary Lubliniec	7	98-86/30	śląd osadnictwa	epoka kamienia, późne średniowiecze
124.	Stary Lubliniec	9	98-86/32	śląd osadnictwa	neolit
125.	Stary Lubliniec	8	98-86/31	śląd osadnictwa	późne średniowiecze
126.	Stary Lubliniec	12	98-86/35	śląd osadnictwa	neolit/wczesna epoka brązu

Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030

127.	Stary Lubliniec	10	98-86/33	śląd osadnictwa	neolit, kultura łużycka
128.	Stary Lubliniec	11	98-86/34	śląd osadnictwa	neolit/wczesna epoka brązu
129.	Stary Lubliniec	13	98-86/36	śląd osadnictwa	neolit
130.	Stary Lubliniec	14	98-86/69	śląd osadnictwa	epoka kamienia
131.	Stary Lubliniec	15	98-86/70	osada	kultura słowiańska, VIII- IX w.
132.	Stary Lubliniec	16	98-86/71	punkt osadniczy	kultura trzciniecka, wczesna epoka brązu
133.	Stary Lubliniec	17	98-86/72	śląd osadniczy	kultura słowiańska, wczesne średniowiecze
134.	Stary Lubliniec	18	98-86/73	śląd osadniczy	kultura łużycka, wczesne średniowiecze
135.	Stary Lubliniec		98-86/76	śląd osadniczy	wczesna epoka brązu

Źródło: Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Cieszanów na lata 2020-2023 przyjęty Uchwałą Nr XXI/173/2020 Rady Miejskiej w Cieszanowie z dnia 28 lutego 2020 r.

Kierunki zmian w strukturze zagospodarowania terenów, w tym określenie szczególnych potrzeb w zakresie nowej zabudowy mieszkaniowej

Kierunki zmian w strukturze zagospodarowania terenów

Rozwój gminy Cieszanów w wymiarze gospodarczym i społecznym opisany w niniejszej Strategii będzie wiązał się z rozwojem przestrzennym. Wiele z wyznaczonych celów i kierunków działań będzie wymagało wyznaczenia nowych terenów zabudowy, bądź zagęszczenia obecnych terenów zurbanizowanych. Struktura funkcjonalno-przestrzenna gminy pozwala na zrównoważony rozwój zwartej zabudowy na obszarach już zagospodarowanych. Jak pokazano na rysunku 10 oraz w modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej, w docelowej strukturze funkcjonalno-przestrzennej gminy Cieszanów w 2030 roku powinny zostać zachowane duże kompleksy leśne oraz tereny rolne na obrzeżach gminy, a zabudowa mieszkaniowa, usługowa i przemysłowa powinny być rozwijane wokół istniejącej zabudowy lub jako nowe obszary wynikające z zapotrzebowania związanego ze wskazanym kierunkiem rozwoju i funkcjami jednostek osadniczych. Cieszanów posiada bardzo korzystny układ zwartych jednostek osadniczych (co zostało opisane w rozdziale 1.2 Sieć osadnicza i struktura funkcjonalno-przestrzenna), co pozwoli na kontrolowany rozwój zabudowy i zapobieganie rozlewania się zabudowy.

Nowe tereny budowlane powinny być wyznaczone przede wszystkim w najintensywniej rozwijających się miejscowościach tzn. Cieszanowie i Dachnowie. Rozwój Cieszanowa powinien zachodzić poprzez wsparcie jego funkcji ośrodka gminnego i wielofunkcyjnego zawierającego zarówno zabudowę mieszkaniową jak i usługową, a także usługi o znaczeniu lokalnym wsparte atrakcyjnymi ogólnodostępnymi terenami zielonymi i rekreacyjnymi, szczególnie wzdłuż rzeki Brusienki. Duży potencjał do rozwoju zabudowy stanowi osiedle Czereśnie i południowa część miasta, gdzie pojawiają się w ostatnich latach obiekty produkcyjne i usługowe zapewniające także miejsca pracy dla mieszkańców gminy. Dodatkowo status miasta umożliwi w Cieszanowie zmianę przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne bez potrzeby uzyskiwania na to właściwej zgody¹⁵. Rozwój przestrzenny gminy będzie wymagał także intensyfikacji istniejącej zabudowy poprzez

¹⁵ Art. 10a Ustawy z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz. U. z 2024 r. poz. 82)

dopuszczenie nowej zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej w mieście oraz pozostałych miejscowościach, w których już się ona znajduje.

Dachnow jest miejscowością o dużym potencjale rozwoju dzięki atrakcyjnemu położeniu na szlaku komunikacyjnym biegnącym w stronę Oleszyc i Lubaczowa oraz planowanemu powstaniu jednostki wojskowej. Jest dobrze wyposażony w podstawowe usługi społeczne, w tym oświaty, kultury i sportu oraz infrastrukturę techniczną. Planowana w południowej części gminy jednostka wojskowa stworzy natomiast duże zapotrzebowanie na dodatkowe tereny usług i zabudowy mieszkaniowej.

Pozostałe miejscowości zyskają dzięki powiązaniom funkcjonalnym z siedzibą gminy, a ich rozwój przestrzenny skupi się na zabudowie mieszkaniowej, najważniejszych usługach społecznych oraz terenach turystyki i rekreacji. W przypadku ośrodków wiejskich kluczowe jest niedopuszczenie do rozpraszania zabudowy i zapewnienie ich mieszkańcom jak najwyższej jakości życia i dostępu do usług (zgodnie z celem strategicznym B. Gmina Cieszanów miejscem przyjaznym do życia i mieszkania). Atrakcyjne warunki życia i wysoka jakość przestrzeni będzie sprzyjała rozwojowi turystyki i rekreacji.

Jednostka wojskowa i jej wpływ na rozwój gminy Cieszanów

Oprócz opisanego powyżej wpływu na rozwój przestrzenny gminy kierunków działań wyznaczonych w niniejszej Strategii, drugim dużym motorem napędowym w rozwoju będzie budowa w Dachnowie jednostki wojskowej. Pomimo, iż szczegóły tej inwestycji nie są jeszcze znane, strategia rozwoju gminy jako dokument strategiczny z perspektywą na 6 najbliższych lat powinien uwzględniać wydarzenia o dużej sile wpływu i prawdopodobieństwie wystąpienia¹⁶. Realizacja inwestycji na poziomie krajowym zmieni uwarunkowania wpływające na rozwój i funkcjonowanie gminy. Na podstawie przeprowadzonego w 2012 roku badania wpływu jednostki wojskowej na rozwój gminy¹⁷ zdiagnozowano następujące skutki jakie wywoła powstanie w gminie Cieszanów jednostki wojskowej:

- wzrost zapotrzebowania na zabudowę mieszkaniową i usługową,
- wzrost popytu na towary i usługi dostarczane wojsku,
- zwiększenie wpływów do budżetu gminy z tytułu podatku od nieruchomości,
- zwiększenie liczby miejsc pracy zarówno w jednostce wojskowej jak i powstałych dzięki niej usługom i produkcji,
- wzrost poczucia bezpieczeństwa mieszkańców gminy¹⁸.

W przywołanym badaniu wskazano także negatywny wpływ jednostki wojskowej na rozwój gminy. Jest to nadmierne generowanie hałasu, ograniczenie możliwości zagospodarowania terenów sąsiadujących z jednostką, wpływ na lokalny krajobraz oraz częściowe uzależnienie lokalnej gospodarki i rynku pracy od funkcjonowania jednostki. Wpływ tych czynników został jednak w badaniu oceniony jako mały. Co więcej badanie przeprowadzono w gminach, w których jednostka wojskowa znajduje się od lat. Część negatywnych czynników jakie można przewidzieć, że pojawią się w gminie Cieszanów można wyeliminować lub zminimalizować na etapie planowania inwestycji.

¹⁶Markowski T., Turala M., *Planowanie jako instrument zintegrowanego zarządzania w jednostkach samorządu terytorialnego*, Łódź 2015

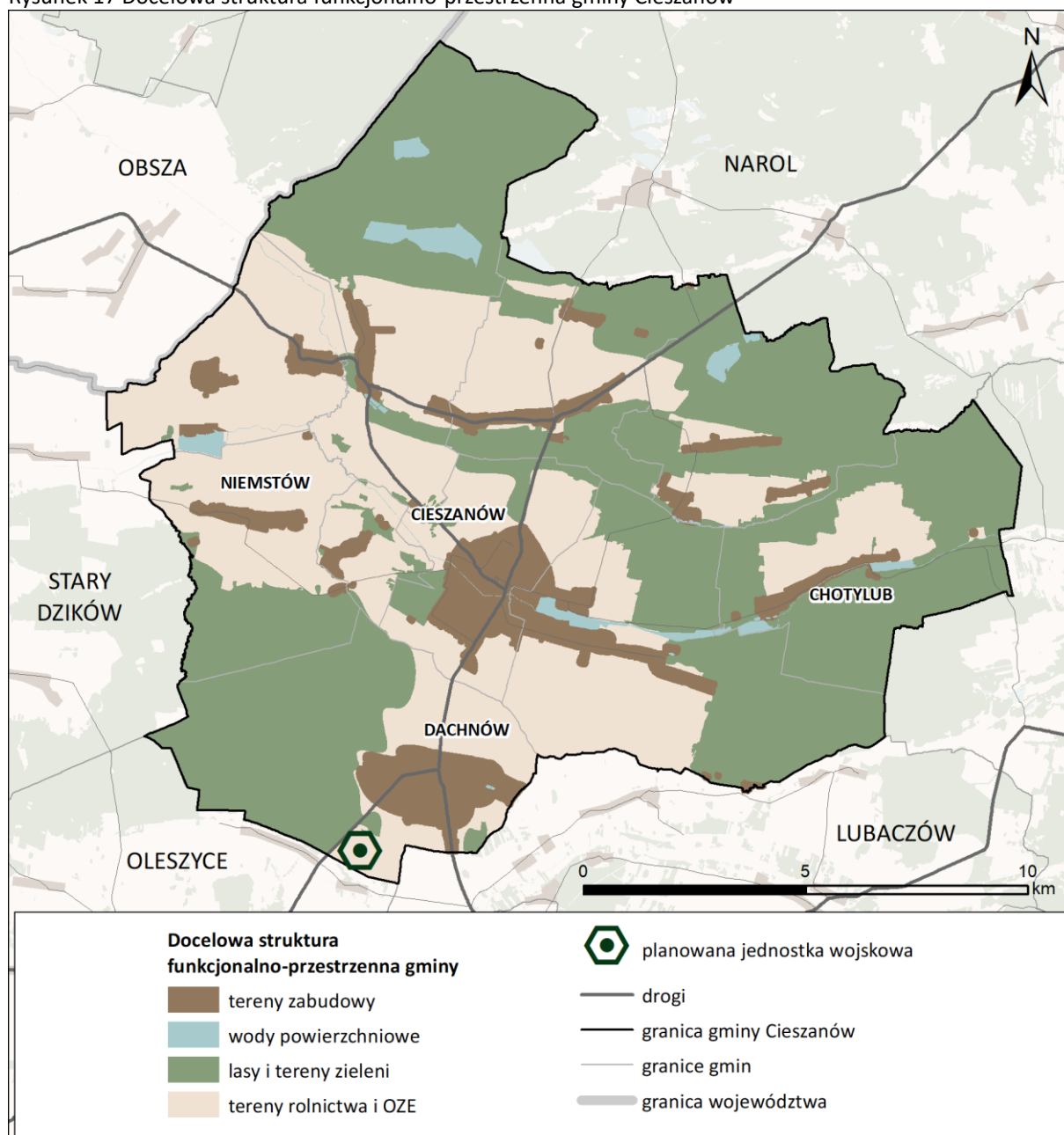
¹⁷Piotrowska-Trybull M., Siro S., *Wpływ jednostki wojskowej na rozwój gminy*, Przegląd Statystyczny numer specjalny 2, 2012

¹⁸W przytoczonym badaniu mieszkańcy gmin przygranicznych postrzegali jednostkę wojskową znacznie pozytywniej niż mieszkańcy reszty kraju. Jednak badanie przeprowadzone było przed wybuchem wojny w Ukrainie, co pozwala przypuszczać, że obecnie te wyniki byłyby wyższe.

Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030

Spośród pozytywnych czynników wpływających na rozwój gminy, wzrost popytu na towary i usługi, zwiększenie liczby miejsc pracy oraz zwiększenie wpływów do budżetu gminy napędzi rozwój gospodarczy w gminie. Realizacja inwestycji o wysokiej randze i kluczowym znaczeniu dla obronności państwa w dobie kryzysu za jego wschodnią granicą przyczyni się także do zwiększenia rozpoznawalności gminy w kraju. Przyjazd do gminy żołnierzy i ich rodzin oraz napływ mieszkańców spowodowany planowanym rozwojem gospodarczym zwiększy natomiast zapotrzebowanie na nową zabudowę mieszkaniową.

Rysunek 17 Docelowa struktura funkcjonalno-przestrzenna gminy Cieszanów

Źródło: Opracowanie własne

Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030

Potrzeby w zakresie nowej zabudowy mieszkaniowej

Zgodnie z §3 ust. 10 Rozporządzenia Ministra Rozwoju i Technologii z dnia 8 grudnia 2023 r. w sprawie projektu planu ogólnego gminy, dokumentowania prac planistycznych w zakresie tego planu oraz wydawania z niego wypisów i wyrysów (Dz. U. z 2023 r. poz. 2758), „Dopuszcza się określenie wyższego zapotrzebowania na nową zabudowę mieszkaniową (...), jeżeli jest to uzasadnione szczególnymi potrzebami w zakresie nowej zabudowy mieszkaniowej określonymi w strategii rozwoju gminy (...).”. Jak wykazano powyżej oraz w rozdziale 1.6 poświęconemu modelowi struktury funkcjonalno-przestrzennej, planowany na terenie gminy Cieszanów rozwój społeczny i gospodarczy oraz powstanie jednostki wojskowej będzie wymagał, ale też spowoduje rozwój w wymiarze przestrzennym, w tym zwiększone zapotrzebowanie na nową zabudowę mieszkaniową. Szereg czynników takich, jak rosnąca liczba podmiotów gospodarczych, realizacja planowanych inwestycji, napływ osób związanych z jednostką wojskową i utworzenie nowych miejsc pracy spowoduje wzrost liczby mieszkańców gminy. W związku z powyższym, na potrzeby niniejszej Strategii, sporządzanych w przyszłości aktów planowania przestrzennego i wyznaczania nowych terenów pod zabudowę mieszkaniową, zakłada się, iż liczba ludności gminy Cieszanów w perspektywie 20 lat wzrośnie o 100%.

Zasady lokalizacji obiektów handlu wielkopowierzchniowego

Na obszarze gminy Cieszanów nie ma obecnie obiektów handlu wielkopowierzchniowego. Możliwość lokalizacji obiektów handlu wielkopowierzchniowego na terenie gminy w przyszłości powinna być uzależniona od istniejących uwarunkowań w celu zminimalizowania ewentualnych uciążliwości.

Zasady lokalizacji kluczowych inwestycji celu publicznego

Inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym

Obecnie planowane na terenie miasta i gminy Cieszanów inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym przedstawiono w podziale na kategorie w poniższej tabeli.

Tabela 16 Wykaz planowanych w gminie Cieszanów inwestycji celu publicznego o znaczeniu lokalnym

L.p.	Nazwa inwestycji
Komunikacja	
1.	Budowa dróg i ścieżek rowerowych na terenie miasta i gminy
2.	Rozwój komunikacji gminnej i międzygminnej
3.	Modernizacja i przebudowa dróg gminnych
4.	Modernizacja oświetlenia ulicznego na terenie gminy
Infrastruktura techniczna	
5.	Uzupełniająca rozbudowa odcinków sieci kanalizacyjnej na terenach skanalizowanych
6.	Modernizacja i uszczelnienie sieci kanalizacyjnej w Dachnowie
7.	Modernizacja oczyszczalni ścieków w Cieszanowie
8.	Rozbudowa Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów w Nowym Siole
Zasób gminny	
9.	Doposażenie Ochotniczych Straży Pożarnych
10.	Remont pomieszczeń szkolnych w Dachnowie i Nowym Lublińcu w celu zapewnienia standardu sanitarnego
11.	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej
12.	Instalacja urządzeń wytwarzających energię z odnawialnych źródeł energii w budynkach użyteczności publicznej

Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030

Turystyka i rekreacja	
13.	Rewitalizacja zbiorników wodnych w Starym Lublińcu i Dachnowie
14.	Modernizacja kąpieliska w Nowym Siole i zagospodarowanie sąsiednich terenów
15.	Przekształcenie i zmiana sposobu użytkowania budynku szkolnego w Kowalówce na hostel
16.	Budowa Geoparku w miejscowości Gorajec
Inwestycje	
17.	Renowacja zabytkowego spichlerza dworskiego w Nowym Siole z przeznaczeniem na Muzeum Rock-a, studio nagrań i sale spotkań dla mieszkańców
18.	Budowa biblioteki i hali sportowej w Nowym Siole (Planeta technologii XXI w.)

Źródło: Urząd Miasta i Gminy Cieszanów

Wymienione powyżej działania to inwestycje planowane do zrealizowania w ramach niniejszej Strategii, będące w kompetencji działań władz gminnych. Nie wyczerpują one katalogu inwestycji, jakie mogą być zrealizowane na terenie gminy Cieszanów w okresie trwania niniejszej Strategii tzn. do roku 2030. W związku z tym realizacja przyszłych inwestycji celu publicznego o znaczeniu lokalnym powinna przebiegać w odpowiedzi na potrzeby lokalnej społeczności, wynikać z istniejących uwarunkowań oraz zachowywać zgodność z obowiązującymi dokumentami strategicznymi i aktami planowania przestrzennego.

Inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym

Obecnie planowane na terenie miasta i gminy Cieszanów inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 17 Wykaz planowanych w gminie Cieszanów inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym¹⁹

L.p.	Nazwa inwestycji	Jednostka odpowiedzialna za realizację inwestycji	Dokument ustalający inwestycję
1.	Budowa, rozbudowa, modernizacja sieci kanalizacji sanitarnej	Miasto i Gmina Cieszanów	Aktualizacja Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych – AKPOŚK 2017
2.	Przebudowa, rozbudowa, modernizacja oczyszczalni ścieków	Miasto i Gmina Cieszanów	Aktualizacja Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych – AKPOŚK 2017
3.	Budowa obwodnicy m. Oleszyce i m. Cieszanów w ciągu drogi wojewódzkiej nr 865 Jarosław – Oleszyce – Cieszanów – Bełżec	Podkarpacki Zarząd Dróg Wojewódzkich w Rzeszowie	Wieloletnia Prognoza Finansowa Województwa Podkarpackiego na lata 2018 – 2042

Źródło: Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030 przyjęty Uchwałą Nr LIX/930/18 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 27 sierpnia 2018 r.

¹⁹ W tabeli nie została wymieniona inwestycja wskazana w Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK 2030), ponieważ dokument ten został zniesiony Ustawą z dnia 15 lipca 2020 r. o zmianie ustawy o prowadzeniu polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2020 r. poz. 1378 z późn. zm.). Planowane w KPZK 2030 działanie, czyli powołanie transgranicznego obszaru chronionego Międzynarodowego Rezerwatu Biosfery Roztocze zostało zrealizowane decyzją Międzynarodowej Rady Koordynacyjnej Programu Człowiek i Biosfera UNESCO z dnia 19 czerwca 2019 r.

Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030

Wskazane powyżej inwestycje to działania wymienione w Planie Zagospodarowania Województwa Podkarpackiego. Projekty niewskazane dotychczas w żadnym dokumencie strategicznym ani planistycznym, jakie będą realizowane na terenie gminy Cieszanów, winny uwzględniać jej uwarunkowania oraz być zgodne z dokumentami wyższego rzędu.

Kierunki rozwoju systemów komunikacji, infrastruktury technicznej i społecznej

W rozdziałach 5 i 12 wskazane zostały planowane obecnie inwestycje z zakresu infrastruktury komunikacyjnej, technicznej i społecznej. Są to inwestycje realizowane z poziomu zarówno lokalnego jak i ponadlokalnego. Zasady i kierunki rozwoju wskazane poniżej dotyczą zarówno wymienionych inwestycji jak i tych, realizowanych w dalszej przyszłości.

Kierunki rozwoju systemów komunikacji

Do systemu komunikacji w gminie Cieszanów należy układ komunikacji drogowej składający się z dróg wojewódzkich (nr 863, nr 864, nr 865, nr 866), powiatowych, gminnych i wewnętrznych, infrastruktura rowerowa i pieszna, system transportu publicznego, a także tereny obsługi komunikacji.

Wskazuje się następujące kierunki rozwoju systemów komunikacji:

- poprawa stanu technicznego istniejących i budowa nowych, niezbędnych dla prawidłowego funkcjonowania sieci drogowej, dróg;
- przeprowadzanie modernizacji dróg na obszarach zabudowanych z uwzględnieniem budowy ciągów pieszych o odpowiednich parametrach w miejscach, gdzie jest to możliwe do zrealizowania;
- projektowanie nowych i modernizacja istniejących elementów komunikacji i sieci drogowej zgodnie z zasadami projektowania uniwersalnego w celu zwiększania dostępności przestrzeni dla osób o ograniczonej mobilności;
- projektowanie nowych i modernizacja istniejących elementów komunikacji i sieci drogowej przy uwzględnieniu możliwości realizacji sieci infrastruktury technicznej w pasie drogowym;
- rozbudowa systemu dróg rowerowych;
- zwiększanie bezpieczeństwa drogowego poprzez m. in. modernizację skrzyżowań, doświetlanie przejść dla pieszych, ograniczanie dopuszczalnej prędkości pojazdów;
- rozwój systemu transportu publicznego poprzez rozbudowę sieci linii autobusowych, zakup nowych i konserwację starych pojazdów komunikacji publicznej oraz dostosowywanie rozkładów jazdy pojazdów komunikacji publicznej do potrzeb mieszkańców;
- ustalanie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego odpowiedniej dla planowanych funkcji liczby miejsc postojowych do parkowania pojazdów;
- stosowanie zieleni izolacyjnej wzdłuż budowanych ciągów komunikacyjnych o największej przepustowości;
- w zakresie kształtowania parametrów sieci drogowych określa się lokalizację zabudowy w bezpośrednim sąsiedztwie dróg, realizację nowych skrzyżowań i zjazdów zgodnie z przepisami odrębnymi.

Kierunki rozwoju systemów infrastruktury technicznej

Jak opisano w rozdziale 5.3 niniejszej Strategii, zaopatrzenie w infrastrukturę techniczną w gminie Cieszanów jest na wysokim poziomie. Wszystkie miejscowości są zaopatrywane w bieżącą wodę z wodociągu, korzysta z niego 97% mieszkańców gminy. Z systemu kanalizacji korzysta 78% mieszkańców gminy oraz co ważne, udział korzystających z sieci jest na podobnym poziomie na obszarach wiejskich i w mieście. Rozbieżności występują wśród korzystających z sieci gazowej, w mieście jest to 74% mieszkańców, a na wsiach 54%²⁰. Wskazuje się następujące kierunki rozwoju infrastruktury technicznej:

- przebieg sieci infrastruktury technicznej powinien być projektowany, aby jak najmniej kolidować z planowanym i istniejącym zagospodarowaniem terenu oraz powinien być zgodny z zapisami miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, planu ogólnego gminy oraz przepisami odrębnymi z zakresu ochrony środowiska, wód oraz gruntów rolnych i leśnych;

w zakresie gospodarki wodnej

- modernizacja obecnej sieci wodociągowej oraz jej rozbudowa na tereny przeznaczone pod zabudowę z zachowaniem wysokich norm jakości wody;

w zakresie odprowadzania ścieków i wód opadowych

- modernizacja obecnej sieci kanalizacji sanitarnej oraz jej rozbudowa na tereny zabudowane nie podłączone do sieci i tereny przeznaczone pod zabudowę;
- na obszarach o rozproszonej zabudowie, które nie zostały dotąd podłączone do sieci kanalizacji sanitarnej możliwość stosowania zbiorników bezodpływowych i rozwiązań indywidualnych, w tym przydomowych oczyszczalni ścieków przy zachowaniu wymogów technicznych oraz przepisów odrębnych z zakresu ochrony środowiska, wód oraz gruntów rolnych i leśnych;

w zakresie zaopatrzenia w energię elektryczną

- modernizacja istniejących oraz budowa nowych sieci i urządzeń elektroenergetycznych zgodnie z przepisami odrębnymi, w tym w zakresie lokalizowania zabudowy związanej ze stałym pobytem ludzi;

w zakresie zaopatrzenia w gaz

- modernizacja istniejących oraz budowa nowych sieci i urządzeń infrastruktury gazowej zgodnie z przepisami odrębnymi oraz w oparciu o studia programowe rozwoju gazyfikacji w gminie;
- eksploatacja czynnych i zlikwidowanych odwiertów gazowych na terenie gminy w oparciu o przepisy odrębne;
- prowadzenie prac poszukiwawczych i budowa infrastruktury technicznej związanej z poszukiwaniem i eksploatacją ropy naftowej i gazu ziemnego pod warunkiem minimalizacji negatywnego oddziaływania na osiedla ludzkie;

w zakresie systemów ciepłowniczych

²⁰ Bank Danych Lokalnych GUS, dane za 2022 rok

Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030

- korzystanie z indywidualnych i spółdzielczych instalacji ciepłych o wysokiej sprawności grzewczej i niskim stopniu emisji zanieczyszczeń, w tym z instalacji wykorzystujących odnawialne źródła energii;
- wycofanie z użytkowania kotłów i pieców węglowych o złym stanie technicznym i niskiej sprawności cieplnej;
- prowadzenie termomodernizacji obiektów użyteczności publicznej, eliminacja wykorzystania węgla jako paliwa w lokalnych kotłowniach i gospodarstwach domowych oraz projektowanie energooszczędnych i ekologicznych instalacji ciepłych w nowoprojektowanych budynkach;
- prowadzenie prac poszukiwawczych i badawczych i budowy infrastruktury technicznej związanej z poszukiwaniem i eksploatacją źródeł energii geotermalnej;

w zakresie wykorzystania odnawialnych źródeł energii

- lokalizacja urządzeń wytwarzających energię o mocy zainstalowanej poniżej 500 kW zgodnie z przepisami odrębnymi;
- lokalizacja urządzeń o mocy zainstalowanej powyżej 500 kW zgodnie z ustaleniami zawartymi w rozdziale II.7 (Zasady lokalizacji urządzeń wytwarzających energię o mocy zainstalowanej przekraczającej 500 kW);

w zakresie infrastruktury telekomunikacyjnej

- modernizacja istniejących oraz budowy nowych sieci i urządzeń infrastruktury telekomunikacyjnej;

w zakresie gospodarki odpadami

- prowadzenie gospodarki odpadami w gminie w oparciu o cele i działania opisane w *Planie Gospodarki Odpadami dla Województwa Podkarpackiego na lata 2020-2026 z perspektywą do 2032 roku*;
- zapobieganie i minimalizacja ilości wytwarzanych w gminie odpadów komunalnych;
- rozwój selektywnej zbiórki odpadów oraz edukacja mieszkańców gminy w tym zakresie;
- eliminacja praktyk nielegalnego składowania odpadów, likwidacja „dzikich wysypisk śmieci”.

Kierunki rozwoju systemów infrastruktury społecznej

Obiekty infrastruktury społecznej w gminie Cieszanów skupiają się w miejscowościach o największej liczbie ludności, głównie w południowo-zachodniej części gminy. W siedzibie gminy – Cieszanowie, znajduje się siedziba Urzędu Miasta i Gminy, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Centrum Kultury i Sportu oraz Miejska Biblioteka Publiczna. W gminie jest 5 szkół podstawowych i przedszkoli publicznych, w Dachnowie Nowym Siole i Nowym Lublińcu znajdują się filie biblioteki publicznej, a w Dachnowie i Starym Lublińcu wiejskie ośrodki kultury. Większość wsi posiada świetlicę wiejską oraz oddział Ochotniczej Straży Pożarnej, która na terenach wiejskich często pełni funkcje kulturalną i integracyjną. Rozmieszczenie obiektów infrastruktury społecznej zaprezentowano na rysunku 5 w rozdziale I.5 (Główne elementy infrastruktury społecznej, technicznej i turystycznej) Strategii. Wskazuje się następujące kierunki rozwoju infrastruktury społecznej:

Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030

- zwiększanie dostępności obiektów infrastruktury społecznej dla osób o ograniczonej mobilności poprzez dostosowanie ich do potrzeb osób z niepełnosprawnościami oraz budowę nowych i modernizację istniejących obiektów z zachowaniem zasad projektowania uniwersalnego;
- zwiększanie dostępności przestrzennej najważniejszych obiektów infrastruktury społecznej poprzez tworzenie linii transportu publicznego między kluczowymi obiektami takimi, jak ośrodki zdrowia oraz szkoły i przedszkola, a miejscowościami bez dostępu do tych usług.

Zasady lokalizacji urządzeń wytwarzających energię o mocy zainstalowanej przekraczającej 500 kW

Teren gminy Cieszanów posiada ogromny potencjał w rozwoju technologii odnawialnych źródeł energii (OZE). Na terenie gminy znajdują się już instalacje o dużej mocy takie jak farmy fotowoltaiczne oraz biogazownie. W swoich inwestycjach władze gminy skupiają się na termomodernizacjach i zaopatrywaniu budynków użyteczności publicznej w technologie wytwarzające energię z odnawialnych źródeł energii. Rozwój OZE był wspierany także poprzez dofinansowania Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020. Wsparcie energii odnawialnych jest również elementem Priorytetu 2 *Energia i Środowisko* Programu Regionalnego Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027.

Zgodnie z zapisami niniejszej Strategii (cel operacyjny C2: Efektywna infrastruktura) wskazuje się rozwój odnawialnych źródeł energii na terenie gminy Cieszanów. Dopuszcza się lokalizację urządzeń wytwarzających energię o mocy zainstalowanej przekraczającej 500 kW na całym obszarze gminy Cieszanów, pod warunkiem zachowania zgodności z poniższymi zasadami:

- lokalizacja elektrowni wiatrowych na zasadach określonych w Ustawie z dnia 20 maja 2016 r. o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych (Dz. U. z 2024 r. poz. 317) i innych przepisów odrębnych;
- lokalizowanie biogazowni na zasadach określonych w Rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 13 stycznia 2023 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budowle rolnicze i ich usytuowanie i innych przepisów odrębnych;
- lokalizacja inwestycji stanowiącej przedsięwzięcie mogące znacząco oddziaływać na środowisko zgodnie z warunkami korzystania ze środowiska, wymaganiami dotyczącymi ochrony środowiska oraz działaniami mającymi na celu unikanie, zapobieganie, ograniczanie oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko określonymi w decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach.

Obecne na dzień sporządzania niniejszego dokumentu przepisy z zakresu lokalizacji urządzeń wytwarzających energię z odnawialnych źródeł energii nie wskazują warunków lokalizacji ww. urządzeń ze względu na zainstalowaną moc. Zawarte w tym rozdziale zasady odnoszą się do urządzeń o wskazanej mocy zainstalowanej, ponieważ wynika to z treści art. 10e ust. 3 pkt 5 lit. g Ustawy o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2023 r. poz. 40 z późn. zm.), jednak zakres zapisów zawieranych w aktach planowania przestrzennego powinien być dostosowany do aktualnych przepisów prawa.

Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030

Zasady lokalizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko

Realizacja przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko na terenie gminy Cieszanów powinna odbywać się według procedury określonej w Ustawie z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2023 r. poz. 1094 z późn. zm.). Wskazuje się następujące zasady lokalizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko:

- lokalizacja zgodnie z warunkami określonymi w aktach planowania przestrzennego lub decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu oraz przepisami odrębnymi;
- lokalizacja zgodnie z warunkami korzystania ze środowiska, wymaganiami dotyczącymi ochrony środowiska oraz działaniami mającymi na celu unikanie, zapobieganie, ograniczanie oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko określonymi w decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach.

Zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej

Wskazania w zakresie kształtowania rolniczej przestrzeni produkcyjnej

Gmina Cieszanów w dużej mierze, w szczególności na obszarze wiejskim, zachowała charakter rolniczy. Około 55% gruntów w gminie stanowią użytki rolne. Dominują gleby średnie klasy IV (62%) oraz dobre klasy III (19%). W gminie nie występują gleby najlepszych klas I i II²¹. Zgodnie z Ustawą z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz. U. z 2024 r. poz. 82) gleby klas bonitacyjnych I-III podlegają ochronie. Gleby chronione występują w Cieszanowie jedynie w północnej części gminy, w większości w obrębie ewidencyjnym Stary Lubliniec.

W celu prowadzenia racjonalnej gospodarki rolnej na terenie gminy Cieszanów wskazuje się następujące zasady kształtowania rolniczej przestrzeni produkcyjnej:

- możliwość zmiany sposobu użytkowania gruntów rolnych na cele nierolnicze pod warunkiem niedopuszczania do rozpraszania zabudowy mieszkaniowej;
- możliwość lokalizacji urządzeń wytwarzających energię z odnawialnych źródeł energii na terenach rolnych;
- ochrona istniejących zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i zieleni wzdłuż cieków wodnych;
- lokalizacja przemysłowych ferm zwierząt hodowlanych na terenach oddalonych od siedlisk ludzkich oraz poza dolinami rzecznyymi;
- prowadzenie działalności rolniczej w sposób minimalizujący uciążliwości dla terenów zabudowy mieszkaniowej oraz emisję zanieczyszczeń do wód i gleb;
- ochrona cennych przyrodniczo użytków zielonych;
- rozwój agroturystyki oraz wsparcie dla rolnictwa ekologicznego.

²¹ Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta i Gminy Cieszanów przyjęte Uchwałą Nr LV/59/2018 Rady Miejskiej w Cieszanowie z dnia 12 czerwca 2018 r.

Wskazania w zakresie kształtowania leśnej przestrzeni produkcyjnej

Lasy w gminie Cieszanów pokrywają głównie tereny przy północnej i wschodniej granicy gminy oraz jej południowo-zachodnią część. Grunty leśne w gminie zajmują 8 816,26 ha, co stanowi około 39,2% powierzchni gminy²². 85% lasów w gminie stanowi własność Skarbu Państwa. Gmina Cieszanów położona jest w granicach Nadleśnictwa Oleszyce, Nadleśnictwa Narol oraz Nadleśnictwa Lubaczów. W północno-wschodniej części gminy dominują bory sosnowe, w południowej części, na terenach bardziej wilgotnych występują lasy łęgowe i kompleksy olchowe²³.

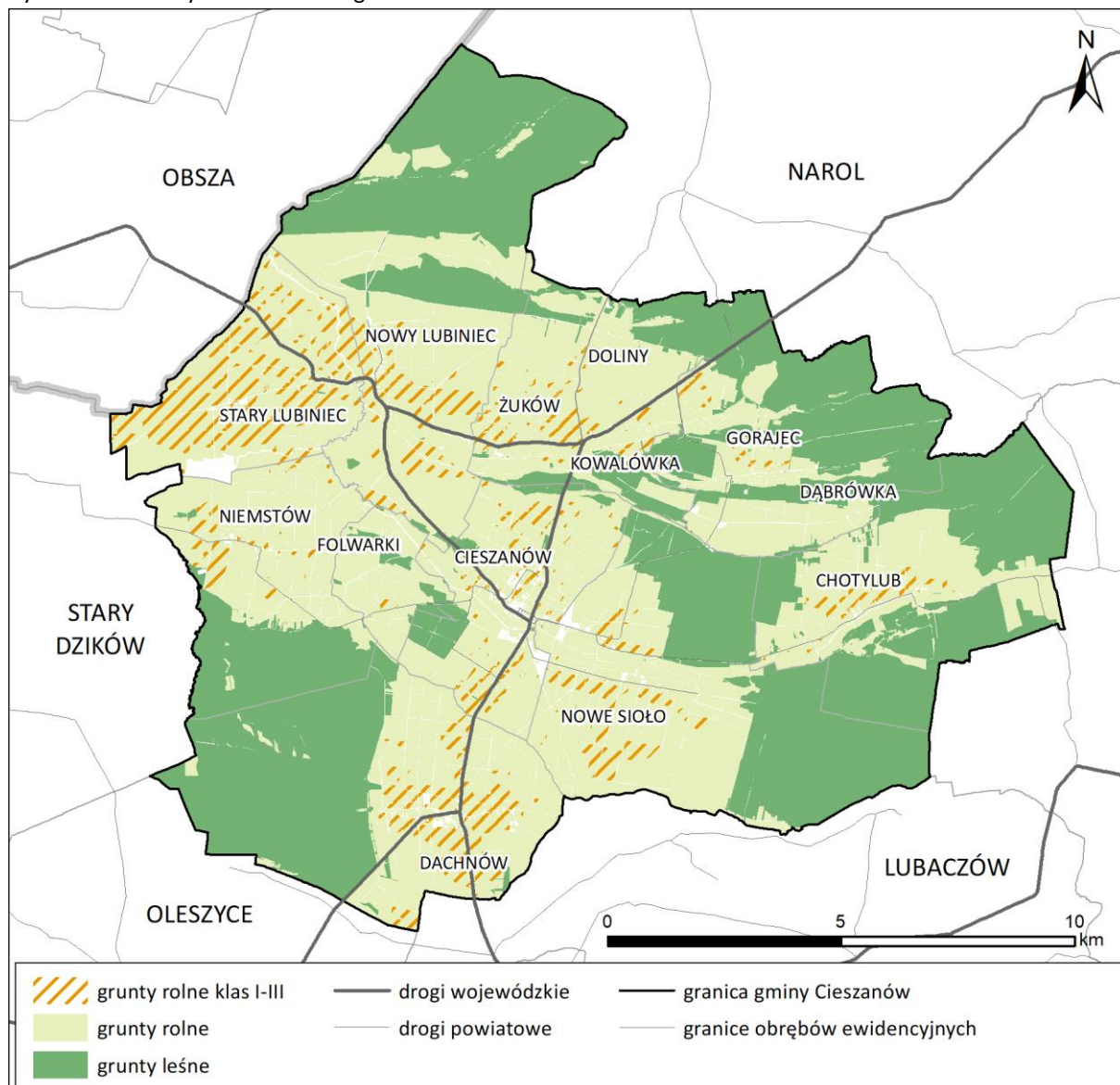
Szczegółowe działania mające na celu ochronę lasów i właściwe prowadzenie gospodarki leśnej zawarte zostały w Programie Ochrony Środowiska dla Miasta i Gminy Cieszanów oraz w planach urządzenia lasów. Na ich podstawie wskazuje się następujące zasady kształtowania leśnej przestrzeni produkcyjnej:

- utrzymanie i ochrona zwartych kompleksów leśnych na obszarze form ochrony przyrody oraz zachowanie ich powiązań z lasami zlokalizowanymi poza granicami administracyjnymi gminy;
- zachowanie bioróżnorodności ekosystemów leśnych oraz prowadzenie nasadzeń roślin gatunków natywnych z uwzględnieniem warunków siedliskowych;
- gospodarowanie lasami stanowiącymi zasób gminny zgodnie z planami urządzenia lasów;
- prowadzenie gospodarki leśnej w oparciu o plany urządzenia lasów;
- lokalizacja nowych oraz utrzymanie i konserwacja istniejących elementów zagospodarowania lasów związanych z rekreacją, wypoczynkiem i gospodarką leśną;
- ochrona i konserwacja zlokalizowanych na terenach leśnych obiektów dziedzictwa kulturowego;
- zalesianie działek zadrzewionych i zakrzewionych o niskiej przydatności rolniczej, szczególnie w celu regulacji granicy polno-leśnej.

²² Bank Danych Lokalnych GUS

²³ Program Ochrony Środowiska dla Miasta i Gminy Cieszanów na lata 2023-2028 z perspektywą do roku 2032 przyjęty Uchwałą Nr LXVI/532/2023 Rady Miejskiej w Cieszanowie z dnia 12 maja 2023 r.

Rysunek 18 Grunty rolne i leśne w gminie Cieszanów

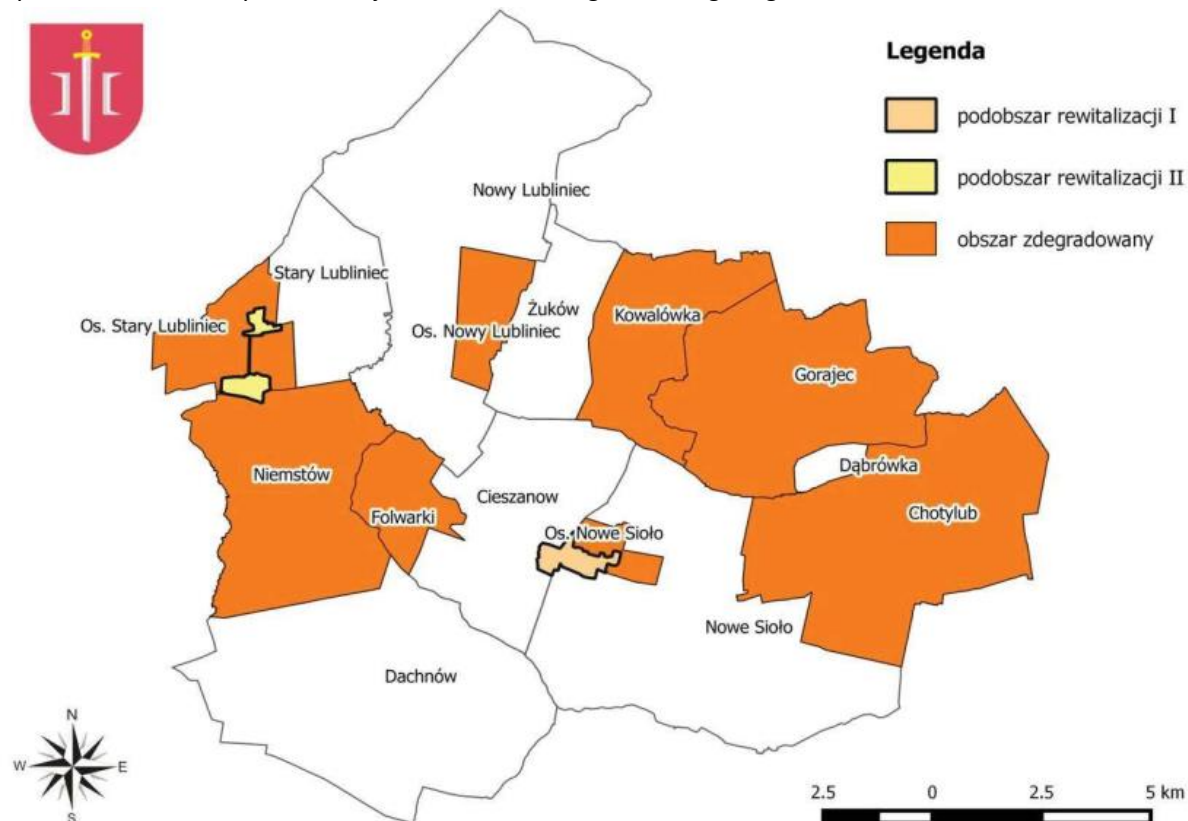

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ewidencji gruntów i budynków (EGIB)

Zasady kształtowania zagospodarowania przestrzennego na obszarach zdegradowanych i obszarach rewitalizacji oraz obszarach wymagających przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji

W gminie Cieszanów obowiązuje Gminny Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Cieszanów na lata 2016-2023 (GPR) przyjęty Uchwałą Nr XLIII/102/2017 Rady Miejskiej w Cieszanowie z dnia 12 września 2017 r. oraz ponownie przyjęty po aktualizacji Uchwałą Nr LIV/54/2018 Rady Miejskiej w Cieszanowie z dnia 25 maja 2018 r. GPR wyznacza obszar zdegradowany obejmujący teren Gorajca, Niemstowa, Osiedla Stary Lubliniec, Chotyluba, Osiedla Nowy Lubliniec, Folwarków, Kowalówki i Osiedla Nowe Sioło oraz dwa podobszary rewitalizacji.

Rysunek 19 Podobszary rewitalizacji na tle obszaru zdegradowanego w gminie Cieszanów

Źródło: Gminny Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Cieszanów na lata 2016-2023

Problemy zdiagnozowane w Gminnym Programie Rewitalizacji dla podobszarów rewitalizacji to przede wszystkim wysokie bezrobocie, marginalizacja i wykluczenie społeczne mieszkańców, niski poziom bezpieczeństwa publicznego, niska dostępność do usług publicznych, niska atrakcyjność przestrzeni publicznych oraz zastój gospodarczy. Aby kontynuować założenia Programu w celu niwelacji negatywnych zjawisk na obszarze zdegradowanym, należy kierować się następującymi zasadami kształtowania zagospodarowania przestrzennego:

- projektowanie nowych obiektów użyteczności publicznej oraz infrastruktury transportowej i komunikacyjnej zgodnie z zasadami projektowania uniwersalnego w celu zwiększania dostępności przestrzeni dla osób o ograniczonej mobilności;
- uporządkowanie oraz poprawa estetyki przestrzeni publicznych;
- planowanie i lokalizowanie nowej zabudowy mieszkaniowej w miarę możliwości na obszarach o jak najlepszym dostępie do infrastruktury komunikacyjnej, w tym z możliwością korzystania z transportu publicznego oraz jak najlepszym wyposażeniu w infrastrukturę techniczną;
- zachowanie i uporządkowanie publicznych terenów zieleni;
- rewitalizacja terenów byłych Państwowych Gospodarstw Rolnych PGR i dostosowanie ich do funkcji społecznych i turystycznych;
- przeciwdziałanie zjawisku niskiej emisji zanieczyszczeń powietrza;
- ochrona i renowacja obiektów dziedzictwa kulturowego.

Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030

Na terenie gminy Cieszanów nie występują obszary wymagające przekształceń, rehabilitacji lub rekultywacji. Zaleca się renowację lub modernizację niszczonej zabudowy powstałej przed rokiem 1945 oraz nieużytkowanej zabudowy przemysłowej.

Niniejszy rozdział sporządzono w oparciu o opracowanie MODEL STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ GMINY ORAZ USTALENIA I REKOMENDACJE W ZAKRESIE KSZTAŁTOWANIA I PROWADZENIA POLITYKI PRZESTRZENNEJ W GMINIE zgodnie z art. 10e ust. 3 pkt 4 i 5 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2023 r. poz. 40 z późn. zm), wykonane przez: BUDPLAN Sp. z o.o. w Warszawie.

10. Wizja

Gmina Cieszanów miejscem nowoczesnym, zapewniającym mieszkańcom, turystom i przedsiębiorcom możliwości rozwojowe i wysoką jakość życia w czystym środowisku.

Wizja rozwoju doprowadzi do wykreowania gminy o pozytywnym wizerunku, która będzie zajmowała ważną pozycję w procesach rozwoju województwa podkarpackiego.

Gmina Cieszanów będzie:	
✓	stwarzać możliwości rozwojowe mieszkańcom, dając poczucie bezpieczeństwa publicznego, ekonomicznego, zdrowotnego i socjalnego,
✓	gminą o silnej tożsamości kulturowej i wysokim stopniu identyfikacji społeczności lokalnej,
✓	mieć ugruntowany, pozytywny wizerunek nowoczesnej i atrakcyjnej gminy miejsko-wiejskiej,
✓	skutecznie reagować na pojawiające się zmiany w otoczeniu i dokonywać zrównoważonej transformacji.
✓	nowoczesna, innowacyjna ze zdywersyfikowaną gospodarką, medycyną, kulturą i edukacją,
✓	kłaść nacisk na współpracę i współudział społeczności lokalnej w kształtowaniu polityki społeczno-gospodarczej, przestrzennej oraz środowiskowej,
✓	stwarzać warunki do zdrowego i aktywnego życia w wysokiej jakości środowisku oraz zapewniać zachowanie dziedzictwa historycznego, bioróżnorodności obszarów o dużych walorach przyrodniczych, kulturowych i krajobrazowych, a także turystycznych oraz rekreacyjnych.

Budowanie przyszłości Gminy Cieszanów to przede wszystkim wykorzystanie istniejących potencjałów i wartości stanowiących o unikatowości miejsca. Do wartości tych zaliczyć należy: szacunek dla tradycji i dziedzictwa historycznego, kultury lokalnej i narodowej, pracowitość, silne więzi międzypokoleniowe i rodzinne, integrację społeczną, gościnność i otwartość oraz umiejętność współpracy. Budowanie przyszłości to również kreowanie nowych wartości takich jak: postawy kreatywne i innowacyjne, umiejętność działania w sieciach współpracy.

Wizja budowana jest również w oparciu o uwarunkowania przestrzenne, wyznaczając pożądane cechy struktury osadniczej, sposoby użytkowania przestrzeni, kształtowanie powiązań wewnętrznych i zewnętrznych. Istotnym elementem powiązań zewnętrznych jest poprawa efektywności przepływów i integracja z ośrodkami miejskimi oraz gminami wiejskimi, a także integracja w ujęciu regionalnym i ponadregionalnym.

Wymiary: społeczny, gospodarczy i przestrzenny w niniejszej Strategii przenikają się, co należy uznać za zjawisko naturalne, charakterystyczne dla planowania strategicznego w wymiarze terytorialnym. Wyznaczone cele strategiczne odwołują się do wskazanych trzech wymiarów:

Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030

- ✓ Wymiar społeczny to cele i tematyka skoncentrowana na stworzeniu miejsca przyjaznego dla mieszkańców. Wymiar społeczny to działania kierowane do mieszkańców, poszczególnych grup docelowych: dzieci i młodzieży, seniorów, grup zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem. Wymiar społeczny to również sprawy społeczeństwa obywatelskiego i organizacji pozarządowych. O wymiarze społecznym stanowią również dziedzictwo kulturowe i historyczne, oferta kulturalna i zagospodarowania czasu wolnego, a także inicjatywy sportowo-rekreacyjne. Wymiar społeczny to także aspekty informacyjno-promocyjne oraz kwestie związane z rozwojem kapitału ludzkiego. Wymiar społeczny dotyczy również współpracy, partnerstwa i integracji społeczności lokalnej.
- ✓ Wymiar gospodarczy to przede wszystkim kwestie związane z rozwojem przedsiębiorczości, zatrudnieniem, podnoszeniem kwalifikacji i kompetencji, kreowaniem inicjatyw aktywizacji gospodarczej i rozwoju przedsiębiorczości. To także rozwój infrastruktury koniecznej do przyciągania biznesu, promocja gospodarcza oraz działania o wymiarze turystycznym. Wymiar gospodarczy to także sieciowanie przedsięwzięć i innowacje.
- ✓ Wymiar przestrzenny dotyczy przede wszystkim rozwijania określonych funkcji w poszczególnych lokalizacjach Gminy Cieszanów, co bezpośrednio wpływa na rozwój obszaru i lokowanie infrastruktury. Wymiar przestrzenny strategii stwarza ramy planistyczne (programowe) dla procesów decyzyjnych i w konsekwencji konkretnych realizacji infrastrukturalnych rozwijających określone funkcje obszarów: rolnicze/przemysłowe/mieszkaniowe/rekreacyjne/historyczne/komunikacyjne/przyrodnicze. Przestrzeń to także dziedzictwo przyrodnicze i różnorodność biologiczna, a także działania związane z adaptacją do zmian klimatu.

Powstające i aktualizowane gminne dokumenty wykonawcze powinny uwzględniać zapisy niniejszej strategii i być z nią skorelowane. Zasadę tą należy przyjąć zarówno dla branżowych strategii i programów, jak i dla dokumentów związanych z planowaniem przestrzennym w Gminie Cieszanów.

Obowiązujące dokumenty wykonawcze powinny zostać zweryfikowane z zapisami strategii, a ich kolejne aktualizacje powinny uwzględniać postanowienia niniejszego dokumentu,

11. Cele strategiczne, operacyjne, kierunki działań

Cele strategii stanowią odpowiedzi na zdiagnozowane wyzwania rozwojowe gminy zdefiniowane w trakcie analizy danych zastanych, procesu badań ankietowych mieszkańców oraz przeprowadzonych konsultacji społecznych.

Struktura celów obejmuje cel główny Strategii oraz cztery cele strategiczne dla obszarów tematycznych. W obszarach tematycznych określono cele operacyjne oraz kierunki działań. Zdefiniowane cele obejmują obszary, na których Gmina Cieszanów będzie koncentrować swoją aktywność. Cele będą realizowane poprzez współpracę z interesariuszami publicznymi i prywatnymi.

Układ celów strategicznych został skorelowany z zapisami Strategii Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030. Cele strategiczne zostały przyporządkowane do czterech głównych obszarów:

OBSZAR 1: GOSPODARKA
OBSZAR 2: KAPITAŁ LUDZKI I SPOŁECZNY
OBSZAR 3: INFRASTRUKTURA I ŚRODOWISKO
OBSZAR 4: SPRAWNY SAMORZĄD I DOSTĘPNOŚĆ USŁUG

W ramach wskazanych obszarów zidentyfikowano następujące 4 cele strategiczne.

CEL STRATEGICZNY 1: GMIINA CIESZANÓW MIEJSCEM ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU PRZEDSIĘBIORCZOŚCI, ROLNICTWA I TURYSTYKI.
CEL STRATEGICZNY 2: GMINA CIESZANÓW MIEJSCEM PRZYJAZNYM DO ŻYCIA I ZAMIESZKANIA.
CEL STRATEGICZNY 3: GMINA CIESZANÓW MIEJSCEM O WYSOKIEJ JAKOŚCI PRZESTRZENI I ŚRODOWISKA
CEL STRATEGICZNY 4: GMINA CIESZANÓW MIEJSCEM O WYSOKIEJ JAKOŚCI DOSTĘPNYCH USŁUG PUBLICZNYCH.

Kierunki działań:

CEL STRATEGICZNY A: Gmina Cieszanów miejscem zrównoważonego rozwoju przedsiębiorczości, rolnictwa i turystyki.

Cel operacyjny A1: Gmina Cieszanów miejscem dla rozwoju konkurencyjnej i innowacyjnej gospodarki.

- Dywersyfikacja struktury gospodarczej i zrównoważony rozwój nowoczesnych przedsiębiorstw.
- Rozwój infrastruktury dla lokowania i prowadzenia działalności gospodarczej.
- Promocja gospodarcza Gminy Cieszanów i podnoszenie jakości usług dla biznesu.
- Sieciowanie i współpraca lokalnych przedsiębiorstw.
- Promocja i wdrażanie gospodarki obiegu zamkniętego.
- Wdrażanie nowoczesnych rozwiązań i innowacji w przedsiębiorstwach produkcyjnych i usługowych.
- Wsparcie dla nowych i istniejących firm w zakresie wdrażania nowych technologii.
- Wpieranie zrównoważonego rozwoju i adaptacji do zmian klimatu oraz transformacji energetycznej przedsiębiorstw.

Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030

Cel operacyjny: A.2. Silna lokalna przedsiębiorczość

- Wspieranie rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw;
- Podnoszenie kompetencji zawodowych pracowników sektora MŚP;
- Wspieranie rozwoju i promocja produktów lokalnych oraz tradycji rzemieślniczych;
- Wspieranie rozwoju rolnictwa, przetwórstwa i produkcji rolno-spożywczej;
- Wspieranie rolnictwa ekologicznego.
- Wspieranie rozwiązań cyfrowych i informatycznych w przedsiębiorstwach;
- Wspieranie produkcji i promocji produktów lokalnych, w szczególności rolnych i spożywczych.
- Wspieranie rozwoju sektora turystyki i przemysłów czasu wolnego, opartych o atrakcje i potencjał Gminy Cieszanów.
- Stworzenie zintegrowanego, lokalnego produktu turystycznego bazującego na potencjałach: przyrodniczym, kulturowym i historycznym.
- Rozwijanie infrastruktury turystycznej i około-turystycznej, w tym oferty agroturystycznej.

CEL STRATEGICZNY B: Gmina Cieszanów miejscem przyjaznym do życia i mieszkania.

Cel operacyjny B1: Zapewnienie wysokiej jakości usług społecznych i zdrowotnych w Gminie Cieszanów

- Podniesienie jakości ochrony zdrowia i jakości obsługi pacjentów oraz wykorzystanie nowoczesnych technologii w usługach medycznych.
- Aktywna profilaktyka i zapewnienie kompleksowych usług medycznych, w szczególności w zakresie chorób cywilizacyjnych i chorób wynikających ze zmian demograficznych.
- Poprawa dostępu do szybkiego diagnozowania schorzeń, w szczególności chorób nowotworowych.
- Podnoszenie kwalifikacji kadr i dostosowanie do aktualnych potrzeb systemu pomocy społecznej.
- Aktywizacja osób z niepełnosprawnościami (w szczególności dzieci i młodzieży oraz seniorów) i osób zagrożonych wykluczeniem oraz wykluczonych społecznie.
- Podnoszenie dostępu do usług wspierających rodziny, w tym do opieki wytchnieniowej nad osobami zależnymi.
- Podnoszenie dostępu do usług wspierających samotnych rodziców z dziećmi.
- Popularyzacja i rozwój srebrnej gospodarki, integracja i koordynacja usług wspierających funkcjonowanie osób niesamodzielnych.
- Podniesienie jakości usług medycznych w zakresie chorób zakaźnych i epidemii oraz wsparcie pacjentów w zakresie konsekwencji zdrowotnych wynikających z COVID-19.
- Kształtowanie postaw prozdrowotnych, promocja aktywności fizycznej i wsparcie inicjatyw sportowych.

Cel operacyjny B2: Aktywny mieszkaniec i rozwój społeczeństwa obywatelskiego.

- Promocja aktywnego i zdrowego stylu życia.
- Podniesienie jakości i poprawa dostępu do oferty sportowo-rekreacyjnej i kulturalno-turystycznej umożliwiającej wszechstronny rozwój mieszkańców.

Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030

- Promowanie, upowszechnianie i ochrona dziedzictwa kulturowego.
- Wyposażanie przestrzeni publicznych w infrastrukturę umożliwiającą wspólne spędzanie czasu przez mieszkańców oraz integrację społeczności lokalnej.
- Zapewnienie dostępności urbanistyczno-architektonicznej dla osób ze szczególnymi potrzebami (w tym z różnym stopniem i rodzajem niepełnosprawności).
- Promocja i wsparcie rozwiązań z zakresu ekonomii społecznej.
- Wzmocnienie aktywności społecznej i zawodowej mieszkańców, w szczególności osób starszych i osób z niepełnosprawnościami.
- Wsparcie przekwalifikowania zawodowego i nabywania nowych kompetencji przez osoby objęte procesem transformacji gospodarczej.
- Wzmocnienie świadomości i budowanie tożsamości narodowej oraz regionalnej i lokalnej.
- Wspieranie działalności i rozwoju organizacji pozarządowych.

Cel operacyjny B3: Atrakcyjny i efektywny system edukacji w Gminie Cieszanów.

- Podniesienie jakości i dostępności do nowoczesnej oferty edukacyjnej odpowiadającej nowoczesnej gospodarce i transformacji na rynku pracy.
- Wzmocnienie kształcenia kluczowych umiejętności i kompetencji uczniów z uwzględnieniem umiejętności emocjonalnych oraz psychospołecznych, niezbędnych do funkcjonowania w dorosłym życiu oraz swobodnego poruszania się na rynku pracy.
- Rozwój umiejętności, kompetencji i kwalifikacji kadry nauczania.
- Rozwój umiejętności, kompetencji i kwalifikacji społeczeństwa informacyjnego.
- Podniesienie jakości i poprawa dostępu do oferty kształcenia ustawicznego oraz promocja uczenia się przez całe życie.

CEL STRATEGICZNY C: Gmina Cieszanów miejscem o wysokiej jakości przestrzeni i środowiska.

Cel operacyjny C1: Wysoka jakość środowiska w Gminie Cieszanów.

- Wspieranie rozwiązań poprawiających jakość powietrza w gminie.
- Poprawa jakości wód i racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi, przeciwdziałanie suszy i powodziom.
- Wsparcie działań zmierzających do zachowania i odtwarzania bio- i georóżnorodności oraz ochrona obszarów o wysokich walorach przyrodniczych, leśnych i korytarzy ekologicznych.
- Promocja i rozwój zintegrowanego systemu gospodarki odpadami, w tym ograniczenie wytwarzania odpadów oraz prawidłowa segregacja odpadów przez wytwórców oraz recycling.
- Wsparcie działań na rzecz redukcji hałasu oraz zmniejszania jego uciążliwości.
- Podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców i kształtowanie postaw proekologicznych.

Cel operacyjny C2: Efektywna infrastruktura

- Rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej i sieci wodociągowej.
- Poprawa powiązań transportowych w zakresie dróg, linii kolejowych oraz centrów przesiadkowych.
- Rozbudowa i integracja sieci dróg rowerowych i tras pieszych na poziomie gminnym i ponadlokalnym.
- Wsparcie bezpieczeństwa ruchu drogowego i pieszego (Rozwój systemu monitoringu miejskiego, zacieśnianie współpracy pomiędzy służbami odpowiedzialnymi za bezpieczeństwo oraz porządek w mieście. oświetlanie miejsc szczególnie niebezpiecznych, wsparcie bezpieczeństwa ruchu drogowego i pieszego).
- Rozwój odnawialnych źródeł energii i sieci przesyłowych.
- Budowa i modernizacja infrastruktury komunalnej.

Cel operacyjny C3: Atrakcyjne warunki zamieszkania i dostosowanie do zmian klimatycznych.

- Rewitalizacja miejsc i obiektów stanowiących dziedzictwo historyczne i architektoniczne gminy.
- Poprawa jakości i atrakcyjności przestrzeni publicznych i miejsc wspólnych mieszkańców.
- Adaptacja do zmian klimatu.
- Ograniczanie niskiej emisji oraz poprawa standardu energetycznego zabudowy mieszkaniowej i budynków użyteczności publicznej.
- Rozwój zrównoważonego, proekologicznego budownictwa mieszkaniowego z uwzględnieniem dostępności usług publicznych.
- Wsparcie rozwoju zintegrowanego, zrównoważonego i niskoemisyjnego transportu zbiorowego.

CEL STRATEGICZNY D: Gmina Cieszanów miejscem o wysokiej jakości dostępnych usług publicznych.

Cel operacyjny D1: Zwiększenie dostępu dla mieszkańców oraz podniesienie jakości oferowanych usług publicznych

- Zwiększenie poziomu wykorzystania technologii komunikacyjno-informacyjnych na potrzeby oferowanych usług publicznych.
- Podnoszenie kompetencji pracowników JST i mieszkańców w zakresie korzystania z e-usług i nowoczesnych technologii do realizacji spraw administracyjnych.
- Rozwijanie infrastruktury i integrowanie systemów zapewniających wysoki poziom bezpieczeństwa mieszkańców.
- Tworzenie partnerstw wzmacniających procesy służące rozwojowi społeczno-gospodarczemu Gminy Cieszanów.

12. Przedsięwzięcia strategiczne

Przedsięwzięcia strategiczne to priorytetowe działania o najważniejszym dla gminy znaczeniu. Listę kluczowych przedsięwzięć strategicznych Gminy Cieszanów na lata 2023-2030 przedstawiono poniżej.

Tabela 18 Dane dotyczące projektów/inwestycji kluczowych planowanych do realizacji na czas obowiązywania Strategii Gminy Cieszanów (2023-2030).

L.p.	Nazwa zadania
1.	Modernizacja Kąpieliska w Nowym Siole.
2.	Budowa dróg i ścieżek rowerowych na terenie miasta i gminy Cieszanów.
3.	Planeta technologii XXI w. w Nowym Siole.
4.	Uzupełniająca rozbudowa odcinków sieci kanalizacyjnej na terenach skanalizowanych .
5.	Modernizacja i uszczelnienie sieci kanalizacyjnej w Dachnowie.
6.	Modernizacja oczyszczalni ścieków w Cieszanowie.
7.	Rozwój komunikacji gminnej i międzygminnej.
8.	Termomodernizacja Szkoły Podstawowej w Cieszanowie, ul. Mickiewicza 73 wraz ze zmianą sposobu ogrzewania i instalacją OZE
9.	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej: Szkoła Podstawowa w Dachnowie, stara część budynku Urzędu Miasta i Gminy Cieszanów, budynek Centrum Kultury i Sportu w Cieszanowie.
10.	Nasz Zabytek – Spichlerz w Nowym Siole (renowacja zabytku z przeznaczeniem na Muzeum Rock-a, studio nagrań, sale spotkań).
11.	Modernizacja i przebudowa dróg gminnych.
12.	Remont pomieszczeń szkolnych w Dachnowie i Nowym Lublińcu w celu zapewnienia standardu sanitarnego.
13.	Doposażenie Ochotniczych Straży Pożarnych.
14.	Przyjazny e-urząd w Cieszanowie wraz z cyfryzacją odczytów wodomierzy na terenie gminy.
15.	Zagospodarowanie terenów przy Kąpielisku i Muzeum Rock-a w Nowym Siole.
16.	Słoneczny Cieszanów – OZE w budynkach użyteczności publicznej.
17.	Rozbudowa Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów w Nowym Siole
18.	Modernizacja oświetlenia ulicznego na terenie Gminy Cieszanów poprzez wymianę ok 800 opraw wyładowczych na LED z wymianą wysięgników.
19.	Adaptacja budynku szkolnego w Kowalówce na hostel.
20.	Utworzenie elementów geoparku na terenie Gminy Cieszanów
21.	Budowa i modernizacja zbiorników retencyjnych: Żuków, Dachnow, Nowe Sioło.
22.	Budowa ścieżki rowerowej przy drodze z Żukowa do Suśca oraz przy innych drogach np. powiatowych i wojewódzkich.
23.	Rewitalizacja zbiornika wodnego w Starym Lublińcu.
24.	Zabezpieczenie terenu gminy na potrzeby jednostki wojskowej.

Źródło: Gmina Cieszanów.

Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030

Poniżej przedstawiono planowane do realizacji w latach 2023 – 2030 przedsięwzięcia społeczne, edukacyjne, społeczno-kulturalne, aktywizujące społeczność lokalną.

Tabela 19 Dane dotyczące planowanych do realizacji na czas obowiązywania Strategii Gminy Cieszanów (2023-2030) przedsięwzięć społecznych, edukacyjnych, społeczno-kulturalnych, aktywizujących społeczność lokalną.

L.p.	Nazwa zadania	Krótki opis projektu
1.	Program wsparcia seniorów w Gminie Cieszanów.	Program realizowany jest w oparciu o Uchwałę Rady. W założeniu realizacja zadań z zakresu polityki senioralnej będzie kontynuowana w kolejnych latach na bazie dwóch Domów Seniora: w Cieszanowie i Chotylubiu. Realizowane są w ramach programu zadania ustawowe jak również dodatkowe inicjatywy w zależności od potrzeb oraz posiadanych środków.
2.	Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii.	Program realizowany na podstawie Uchwały Rady zgodnie z założeniami ustawowymi. Działania skierowane są do całej społeczności Gminy, natomiast ich forma zależna jest między innymi od wieku, pojawiających się problemów związanych z różnego rodzaju uzależnieniami.
3.	Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej.	Program realizowany jest ze środków MGOPS. Głównym celem Programu jest zapewnienie dostępności do usług asystencji osobistej, tj. wsparcia w wykonywaniu codziennych czynności oraz funkcjonowaniu w życiu społecznym osób niepełnosprawnych.
4.	Program Operacyjny Pomoc Żywnościowa.	Program ma na celu pomoc żywnościową najuboższym
5.	Rządowy Program „Posiłek w szkole i w domu”.	Program przewiduje wsparcie finansowe gmin w udzieleniu pomocy w formie posiłku, świadczenia pieniężnego w postaci zasiłku celowego na zakup posiłku lub żywności oraz świadczenia rzeczowego w postaci produktów żywnościowych
6.	Projekty finansowane ze środków UE.	W przypadku możliwości aplikowania o środki planuje się złożenie projektów na: - rozwój sieci usług opiekuńczych w Gminie Cieszanów, - rozwój działań na rzecz seniorów, - rozwój działań na rzecz dzieci i młodzieży, szczególnie zagrożonych uzależnieniami, przemocą w rodzinie, wymagających regularnego, szerokiego wsparcia psychologicznego i psychiatrycznego, przejawiających działania autodestrukcyjne.
7.	CIESZANOWSKIE PERSPEKTYWY – współpraca gminy, szkół podstawowych ze światem biznesu i przedsiębiorcami.	Inicjatywa zakłada systematyczną współpracę gminy jako organu prowadzącego oraz szkół ze światem biznesu w celu promowania wskazanych zawodów oraz prowadzenia działań z zakresu doradztwa zawodowego oraz preorientacji zawodowej uczniów szkół podstawowych (organizowanie wizyt studyjnych w firmach, dni otwartych itp.)
8.	PROGRAM WSPIERANIA UCZNIÓW ZDOLNYCH.	Kontynuacja programu wspierania uczniów zdolnych w Gminie Cieszanów: stypendia burmistrza dla uczniów, gala i wyróżnienia.
9.	WSPARCIE ROZWOJU dzieci i młodzieży.	Zoptymalizowane działania specjalistów i wychowawców, których celem jest profilaktyka zaburzeń oraz zachowań patologicznych, wsparcie i pomoc dzieciom i młodzieży oraz rodzinom (np. dodatkowa pomoc psychologów, tworzenie

Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030

		w szkołach „stref relaksu i ciszy”, tworzenie w przedszkolach salek terapeutycznych, rozwój gimnastyki korekcyjno-kompensacyjnej, w przedszkolach, realizacja programów zwiększania dostępności architektonicznej, organizacyjnej i cyfrowej.
10.	Kultura w naszym życiu	Działania edukacyjno - animacyjnych aktywizujące dzieci, młodzież i dorosłych poprzez organizację warsztatów twórczych, wykładów o sztuce, poezji i prozie, a także popularyzację efektów twórczych uczestników zajęć.
11.	Publikacja na temat festiwali muzycznych organizowanych w Cieszanowie	Publikacja książki jest pozycją z zakresu wiedzy o kulturze i historii lokalnej społeczności. Zakłada popularyzację podejmowanych tematów poprzez warsztaty interaktywne wzbogacone o publikację.
12.	edycje Festiwalu Rocka w Cieszanowie	Zadanie polega na corocznej organizacji trzydniowego festiwalu rock-a. Zostaną zaprezentowane koncerty na żywo głównie polskich zespołów muzycznych /nagradzanych na polskich i światowych festiwalach/. Występy zagranicznych zespołów będą miały na celu integrację europejską
13.	Muzyczne dziedzictwo	Konferencje, spotkania z osobami ze świata muzyki, wystawy, warsztaty i koncerty muzyczne
14.	Kino plenerowe „na wsi za miedzą”	Zadanie polega na organizacji – na obszarze wiejskim Gminy Cieszanów – kina plenerowego poprzedzonego animacjami dla dzieci. Projekt stwarza warunki do wzmocnienia tożsamości i uczestnictwa w kulturze na poziomie lokalnym, a zwłaszcza na terenie sołectkim.

Źródło: Gmina Cieszanów.

Część III – Wdrożeniowa

13 System wdrażania strategii

Za wdrożenie Strategii Rozwoju Gminy odpowiada samorząd lokalny, tj. Burmistrz Cieszanowa oraz Rada Miejska Cieszanowa. Dla zapewnienia skuteczności i efektywności wdrażania Strategii Rozwoju Gminy proces wdrażania powinien opierać się na następujących zasadach:

- 1) zasada zrównoważonego rozwoju – prowadzenie działań w taki sposób, by rozwój społeczny, gospodarczy i przestrzenny odbywał się z poszanowaniem i z zachowaniem równowagi przyrodniczej i ochrony dziedzictwa przyrodniczego, aby umożliwiać zaspokajanie potrzeb przyszłych pokoleń przy jednoczesnym uwzględnieniu aktualnych oczekiwań społecznych.
- 2) zasada partnerstwa i partycypacji - wdrażanie Strategii oparte będzie na współpracy samorządu lokalnego z partnerami społecznymi i gospodarczymi oraz z mieszkańcami poprzez wykorzystanie szerokiego wachlarza narzędzi współpracy – konsultacji, debat oraz realizacji projektów prorozwojowych wykorzystujących potencjał wielu interesariuszy i różne źródła finansowania przedsięwzięć.
- 3) celowości - działania organizacyjne i podejmowane inwestycje ukierunkowane będą na osiągnięcie konkretnych celów zapisanych w Strategii Rozwoju i będą się przyczyniać do poprawy jakości życia i możliwości rozwojowych mieszkańców Gminy Cieszanów,
- 4) efektywności – podejmowane działania i inwestycje będą ukierunkowane na maksymalizację korzyści dla mieszkańców przy ich realizacji w sposób najbardziej skuteczny i optymalnie wykorzystujący posiadany potencjał i zasoby finansowe.

Strategia Rozwoju Gminy wykracza poza formalno-prawne ramy działania samorządu gminy, dlatego proces wdrażania opiera się na zasadzie partnerstwa i wymaga ścisłego współdziałania interesariuszy ze wszystkich grup i sektorów (administracja, ngo, przedsiębiorcy, mieszkańcy).

Na potrzeby wdrażania i monitorowania Strategii Rozwoju rekomenduje się powołanie Grupy Wdrażającej. Zadaniem Grupy będzie monitorowanie działań i realizacji celów wynikających z zapisów Strategii Rozwoju oraz weryfikowanie osiągniętych wskaźników rozwojowych gminy. Planuje się że posiedzenia Grupy Wdrażającej Strategię Rozwoju Gminy odbywać się będą dwa razy do roku. Przedmiotem posiedzeń Grupy Wdrożeniowej powinna być informacja o stanie realizacji polityki rozwoju Gminy Cieszanów, a także dyskusja o przedsięwzięciach, inicjatywach i projektach służących realizacji celów zapisanych w Strategii Rozwoju.

Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030

W skład Grupy Wdrażającej powinni wchodzić przedstawiciele:

- ✓ Urzędu Miasta i Gminy Cieszanów,
- ✓ Rady Miejskiej w Cieszanowie,
- ✓ Przedstawiciele jednostek podległych Gminie Cieszanów,
- ✓ Przedstawiciele organizacji pozarządowych działających na terenie Gminy Cieszanów,
- ✓ Przedstawiciele przedsiębiorców z Gminy Cieszanów,
- ✓ Przedstawiciele Sołectw z Gminy Cieszanów,
- ✓ Przedstawiciele mieszkańców (w tym grup nieformalnych, grup młodzieżowych, itp.).

Partycypacyjny model tworzenia Strategii, a w konsekwencji również wdrażanie i realizacja oparte o współpracę w modelu partnerskim pozwolą na lepsze wykorzystanie potencjałów, a także zaangażują interesariuszy ze wszystkich sektorów, co jednocześnie będzie się wiązać z głównymi źródłami finansowania pochodzącymi zarówno z dofinansowania jak i budżetów uczestniczących w inicjatywach interesariuszy. Zastosowanie takiego montażu finansowego zwiększy efektywność wykorzystania środków (w tym dotacji).

Skuteczność wdrażania Strategii Rozwoju zależy od podejmowanych decyzji i reagowania na ewentualne trudności i ograniczenia powstałe w trakcie działań wdrożeniowych, aby je właściwie zdiagnozować niezbędne będzie prowadzenie monitoringu okresowej ewaluacji Strategii Rozwoju.

14 Monitoring i ewaluacja

Monitoring Strategii Rozwoju obejmował będzie następujące aspekty:

- bieżący ogląd procesu realizacji działań i przedsięwzięć,
- identyfikowanie zmian warunków realizacji, w tym nowych szans i zagrożeń,
- dokonywanie bieżących korekt i poprawek dla zwiększenia efektywności i skuteczności podejmowanych działań,
- informowanie mieszkańców i partnerów o planowanych i podejmowanych działaniach oraz ich efektach.

Zakłada się coroczne przygotowywanie raportów z realizacji, a w ostatnim roku realizacji dokumentu sporządzenie raportu ewaluacyjnego, oceniającego postępy i przedstawiającego wskaźniki oraz ewentualne rekomendacje dotyczące zmian/modyfikacji Strategii.

Dla sporządzenia odpowiednich raportów i oceny zmian zachodzących w Gminie proponuje się monitorowanie poniższych wskaźników dedykowanych dla celów strategicznych.

Tabela 20 Wskaźniki realizacji Strategii Rozwoju Gminy Cieszanów.

Cel strategiczny	Wskaźnik realizacji celu	Pożądany kierunek zmiany wskaźnika	Źródło danych
CEL STRATEGICZNY A: GMIINA CIESZANÓW MIEJSCEM ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU PRZEDSIĘBIORCZOŚCI, ROLNICTWA I TURYSTYKI.	Liczba funkcjonujących w Gminie Cieszanów przedsiębiorstw.	wzrost	BDL GUS
	Liczba firm, które wdrożyły innowacje.	wzrost	Dane własne
	Liczba i powierzchnia uzbrojonych terenów inwestycyjnych dostępnych dla przedsiębiorców.	wzrost	Dane własne
	Liczba i rodzaj przedsięwzięć promocji inwestycyjnej gminy oraz pozyskiwania i wspierania inwestorów.	wzrost	Dane własne
	Liczba i rodzaj podmiotów uczestniczących w inicjatywach partnerskich, sieciowych i klastrowych.	wzrost	Dane własne
	Liczba i rodzaj przedsięwzięć aktywizujących i poszerzających kompetencje zawodowe pracowników i bezrobotnych.	wzrost	Dane własne
	Liczba i rodzaj przedsięwzięć podnoszących kompetencje cyfrowe pracowników i osób bezrobotnych.	wzrost	Dane własne
	Liczba i rodzaj produktów turystycznych	wzrost	Dane własne
	Liczba nowych przedsiębiorstw	wzrost	BDL GUS
	Liczba nowych miejsc pracy	wzrost	BDL GUS

Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030

CEL STRATEGICZNY B: GMINA CIESZANÓW MIEJSCEM PRZYJAZNYM DO ŻYCIA I ZAMIESZKANIA.	Liczba projektów z zakresu poprawy dostępu do usług medycznych	wzrost	Dane własne
	Liczba projektów z zakresu profilaktyki medycznej i aktywnego stylu życia	wzrost	Dane własne
	Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej.	spadek	BDL GUS
	Liczba i rodzaj projektów aktywizujących osoby wykluczone społecznie i zagrożone wykluczeniem	wzrost	Dane własne
	Liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych, w tym długotrwale bezrobotnych.	spadek	BDL GUS
	Liczba i rodzaj projektów skierowanych do osób 50+	wzrost	Dane własne
	Liczba i rodzaj projektów aktywizacyjnych, społecznych i medycznych skierowanych do dzieci i młodzieży	wzrost	Dane własne
	Liczba uczestników projektów opieki nad osobami zależnymi	wzrost	Dane własne
	Liczba i rodzaj ofert zagospodarowania czasu wolnego dla mieszkańców	wzrost	Dane własne
	Liczba i rodzaj przestrzeni publicznych wyposażonych w infrastrukturę umożliwiającą wspólne spędzanie czasu przez mieszkańców	wzrost	Dane własne
	Liczba i rodzaj przestrzeni i obiektów dostępnych dla osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności	wzrost	Dane własne
	Liczba dzieci objętych opieką w żłobkach	wzrost	BDL GUS
	Liczba projektów z zakresu ekonomii społecznej	wzrost	Dane własne
	Liczba osób objęta projektami przekwalifikowania zawodowego	wzrost	Dane własne
	Liczba organizacji pozarządowych korzystających z dofinansowania zewnętrznego	wzrost	Dane własne
	Jakość szkolnictwa w Gminie Cieszanów	wzrost	BDL GUS
	Jakość oferty kulturalnej i sportowo-rekreacyjnej.	wzrost	BDL GUS
	Liczba i rodzaj projektów z zakresu działań edukacyjnych i aktywizacyjnych skierowanych do dzieci i młodzieży szkolnej	wzrost	Dane własne
	Liczba i rodzaj projektów związanych z cyfryzacją edukacji i nowymi technologiami w nauczaniu	wzrost	Dane własne
	Liczba i rodzaj projektów promujących uczenie się przez całe życie	wzrost	Dane własne

Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030

CEL STRATEGICZNY C: GMINA CIESZANÓW MIEJSCEM O WYSOKIEJ JAKOŚCI PRZESTRZENI I ŚRODOWISKA	Długość zmodernizowanych i wybudowanych dróg na terenie gminy	wzrost	Dane własne
	Długość wybudowanych szlaków oraz tras pieszych i rowerowych (w tym turystycznych)	wzrost	Dane własne
	Liczba budynków publicznych objętych termomodernizacją	wzrost	Dane własne
	Długość zmodernizowanych i wybudowanych odcinków sieci kanalizacyjnej na terenie gminy	wzrost	BDL GUS
	Powierzchnia obszarów objętych działaniami proekologicznymi.	wzrost	BDL GUS
	Liczba zrealizowanych przedsięwzięć z zakresu ograniczania hałasu	wzrost	Dane własne
	Liczba i rodzaj zebranych i przetworzonych odpadów.	wzrost	BDL GUS
	Liczba i rodzaj przedsięwzięć edukacji ekologicznej skierowanych do mieszkańców	wzrost	Dane własne
	Liczba i rodzaj powiązań komunikacyjnych w komunikacji publicznej	wzrost	Dane własne
	Liczba i rodzaj wypadków drogowych	spadek	BDL GUS
	Liczba, rodzaj i powierzchnia obszarów i obiektów objętych rekultywacją i rewitalizacją	wzrost	Dane własne
	Liczba, rodzaj i powierzchnia utworzonych i zmodernizowanych miejsc wspólnych dla mieszkańców	wzrost	Dane własne
	Liczba i rodzaj przedsięwzięć z zakresu adaptacji do zmian klimatu	wzrost	Dane własne
	Liczba obiektów mieszkaniowych wykorzystujących do ogrzewania i produkcji energii OZE	wzrost	Dane własne
	Liczba, rodzaj i pojemność magazynów energii utworzonych na terenie Gminy	wzrost	Dane własne
CEL STRATEGICZNY D: GMINA CIESZANÓW MIEJSCEM O WYSOKIEJ JAKOŚCI DOSTĘPNYCH USŁUG PUBLICZNYCH	Odsetek mieszkańców wykorzystujących Internet w kontaktach z administracją samorządową / administracją publiczną	wzrost	Dane własne / GUS BDL
	Liczba przedsięwzięć partnerskich z udziałem Gminy	wzrost	Dane własne
	Liczba pracowników samorządu i jednostek podległych podnoszących kompetencja	wzrost	Dane własne

Źródło: opracowanie własne.

Poniżej przedstawiono wartości wskaźników bazowych, które zostaną wykorzystane w procesie monitorowania strategii. Wskaźniki bazowe przyjęto w oparciu o BDL GUS i inne oficjalne rejestry, tak aby umożliwić porównywalność z jednostkami samorządu terytorialnego o podobnych parametrach. Wartość bazową stanowić powinny dane na 31.12.2023 roku. Wskaźniki składające się na wskaźnik kluczowy umożliwiające monitorowanie zachodzących zmian i procesów powinny zostać opatrzone wartościami bazowymi (po uchwaleniu Strategii i opublikowaniu przez Główny Urząd Statystyczny danych dla Gminy Cieszanów zgodnie ze stanem na 31.12.2023).

Strategia Rozwoju Gminy Cieszanów na lata 2023-2030

Wskaźniki oparte o dane własne (mają charakter uzupełniający wymagać będą zebrania danych i statystyk na poziomie Gminy Cieszanów, a także uzyskania informacji od przedsiębiorstw, organizacji pozarządowych lub innych podmiotów. W związku z powyższym dla wskaźników tych nie przyjmowano wartości bazowych. Monitorowanie wskaźników własnych zostanie wykonane za pierwszy pełny rok kalendarzowy od momentu przyjęcia Uchwałą Rady Miejskiej Skoczowa. Wskaźniki monitorowane będą w ujęciu rocznym publikowane w formie raportu.

CEL STRATEGICZNY A: GMIINA CIESZANÓW MIEJSCEM ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU PRZEDSIĘBIORCZOŚCI, ROLNICTWA I TURYSTYKI.
Wskaźnik kluczowy: Liczba funkcjonujących przedsiębiorstw.
Wskaźniki monitorowania i wartości bazowe: <ul style="list-style-type: none">✓ podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności;✓ podmioty wpisane do rejestru na 1000 ludności;✓ podmioty na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym;✓ podmioty gospodarki narodowej o liczbie pracujących powyżej 49 osób na 10 tys. mieszkańców;✓ podmioty MŚP (0-249 pracujących) na 10 tys. mieszkańców;✓ podmioty gospodarcze w sekcjach J-N na 1000 mieszkańców;✓ osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców;✓ osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności;✓ osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 tys. osób w wieku produkcyjnym;✓ osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym;✓ udział osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w liczbie podmiotów gospodarki narodowej ogółem;✓ udział podmiotów gospodarki narodowej o liczbie pracujących do 9 osób w ogólnej liczbie podmiotów wpisanych do rejestru REGON;✓ podmioty gospodarki narodowej działające w sektorze rolno-spożywczym.

CEL STRATEGICZNY A: GMIINA CIESZANÓW MIEJSCEM ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU PRZEDSIĘBIORCZOŚCI, ROLNICTWA I TURYSTYKI.
Wskaźnik kluczowy: Liczba nowych przedsiębiorstw.
Wskaźniki monitorowania i wartości bazowe: <ul style="list-style-type: none">✓ jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności;✓ jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 1000 ludności;✓ nowo zarejestrowane podmioty gospodarki narodowej w sektorze prywatnym na 10 tys. mieszkańców;✓ podmioty nowo zarejestrowane na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym;✓ jednostki wykreślone z rejestru REGON na 10 tys. ludności;✓ udział podmiotów wyrejestrowanych w ogólnej liczbie podmiotów wpisanych do rejestru REGON;✓ udział nowo zarejestrowanych podmiotów sektora medycznego w liczbie nowo zarejestrowanych podmiotów ogółem;✓ udział nowo zarejestrowanych podmiotów sektora kreatywnego w liczbie nowo zarejestrowanych podmiotów ogółem;✓ udział nowo zarejestrowanych podmiotów sektora przetwórstwa rolno-spożywczego w ogólnej liczbie nowo zarejestrowanych podmiotów ogółem;

CEL STRATEGICZNY B: GMINA CIESZANÓW MIEJSCEM PRZYJAZNYM DO ŻYCIA I ZAMIESZKANIA.

Wskaźnik kluczowy: Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej.

- ✓ Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności;
- ✓ Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej wg. kryterium dochodowego: ogółem; poniżej kryterium dochodowego; powyżej kryterium dochodowego;
- ✓ Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej wg kryterium dochodowego i ekonomicznych grup wieku: ogółem; poniżej kryterium dochodowego; powyżej kryterium dochodowego;
- ✓ Placówki socjalizacyjne dla dzieci i młodzieży: obiekty / miejsca;
- ✓ Placówki wsparcia dziennego: obiekty, miejsca ogółem;

CEL STRATEGICZNY B: GMINA CIESZANÓW MIEJSCEM PRZYJAZNYM DO ŻYCIA I ZAMIESZKANIA.

Wskaźnik kluczowy: Liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych, w tym długotrwale bezrobotnych.

- ✓ Bezrobotni zarejestrowani według gmin na 31.12. ogółem osoby; kobiety; mężczyźni;
- ✓ Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci na 31.12. ogółem; kobiety; mężczyźni;
- ✓ Bezrobotni do 25 roku życia zarejestrowani według gmin na 31.12. osoby;
- ✓ Bezrobotni do 30 roku życia zarejestrowani według gmin na 31.12. osób;
- ✓ Bezrobotni powyżej 50 roku życia zarejestrowani według gmin na 31.12. osoby;
- ✓ Długotrwale bezrobotni zarejestrowani według gmin na 31.12. osoby.

CEL STRATEGICZNY B: GMINA CIESZANÓW MIEJSCEM PRZYJAZNYM DO ŻYCIA I ZAMIESZKANIA.

Wskaźnik kluczowy: Liczba dzieci objętych opieką w żłobkach

- ✓ Dzieci objęte opieką w żłobkach i w wieku żłobkowym (dzieci w wieku do lat 3) ogółem; w miastach; na wsi - dzieci;
- ✓ dzieci w żłobkach, oddziałach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3: dzieci;
- ✓ miejsca w żłobkach, oddziałach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3: miejsca;
- ✓ Żłobki: obiekty;
- ✓ Miejsca w żłobkach ogółem miejsca ogółem (łącznie z oddziałami i klubami dziecięcymi): miejsca;
- ✓ Dzieci w żłobkach (stan na 31.12.: osoby.

CEL STRATEGICZNY B: GMINA CIESZANÓW MIEJSCEM PRZYJAZNYM DO ŻYCIA I ZAMIESZKANIA.

Wskaźnik kluczowy: Jakość szkolnictwa w Gminie Cieszanów

- ✓ Współczynnik skolaryzacji brutto – szkoły podstawowe %;
- ✓ Współczynnik skolaryzacji netto – szkoły podstawowe %;
- ✓ Udział uczniów branżowych szkół I stopnia w ogólnej liczbie uczniów szkół ponadpodstawowych %;
- ✓ Uczniowie przypadający na 1 oddział w szkołach branżowych I stopnia: osoby;
- ✓ Uczniowie przypadający na 1 oddział w szkołach branżowych II stopnia: osoby;
- ✓ Uczniowie przypadający na 1 oddział w szkołach ogólnokształcących: osoby;
- ✓ Nauczyciele pełnozatrudnieni i niepełnozatrudnieni w przeliczeniu na etaty (szkoły podstawowe dla dzieci i młodzieży bez specjalnych, ogółem: etaty);
- ✓ Nauczyciele pełnozatrudnieni i niepełnozatrudnieni w przeliczeniu na etaty szkoły podstawowe specjalne dla dzieci i młodzieży ogółem: etaty;
- ✓ Szkoły podstawowe dla dzieci i młodzieży bez specjalnych ogółem: obiekty; prowadzone przez JST – obiekty; prowadzone przez pozostałe organizacje: obiekty;
- ✓ Szkoły podstawowe dla dzieci i młodzieży bez specjalnych; oddziały w szkołach; ogółem; prowadzone przez JST; prowadzone przez pozostałe organizacje;
- ✓ Szkoły podstawowe dla dzieci i młodzieży bez specjalnych; uczniowie; ogółem: osoby; prowadzone przez jednostki samorządu gminnego: osoby, prowadzone przez pozostałe organizacje: osoby;
- ✓ Szkoły podstawowe dla dzieci i młodzieży bez specjalnych; absolwenci; ogółem: osoby;
- ✓ Szkoły podstawowe specjalne dla dzieci i młodzieży; ogółem; obiekty; oddziały; uczniowie ogółem; absolwenci: osoby.
- ✓ Liczba uczniów i absolwentów szkół policealnych ogółem: osoby; osoby;
- ✓ Uczniowie przypadający na 1 oddział w szkołach policealnych ogółem: osoby;
- ✓ Nauczyciele pełnozatrudnieni i niepełnozatrudnieni w przeliczeniu na etaty w technikach dla młodzieży bez specjalnych ogółem: etaty;
- ✓ Szkoły średnie zawodowe razem: obiekty; oddziały; uczniowie; absolwenci;

CEL STRATEGICZNY B: GMINA CIESZANÓW MIEJSCEM PRZYJAZNYM DO ŻYCIA I ZAMIESZKANIA.

Wskaźnik kluczowy: Jakość oferty kulturalnej i sportowo-rekreacyjnej.

- ✓ Biblioteki publiczne na 10 tys. ludności: obiekty;
- ✓ Ludność na 1 placówkę biblioteczną (łącznie z punktami bibliotecznymi ujętymi zgodnie z siedzibą jednostki macierzystej): osoby;
- ✓ Księgozbiór bibliotek na 1000 ludności: woluminy;
- ✓ Czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności: osoby;
- ✓ Wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika w woluminach;
- ✓ Imprezy organizowane przez centra, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice: sztuki; uczestnicy imprez: osoby;
- ✓ Liczba uczestników imprez na 1000 ludności: osoby;
- ✓ Grupy artystyczne, członkowie grup artystycznych: grupy, osoby;
- ✓ Liczba osób na placówkę (centrum kultury, dom kultury, ośrodek kultury, klub, świetlicę): osoby;
- ✓ Centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice na 10 tys. ludności: obiekty;
- ✓ Członkowie grup artystycznych, w tym dzieci i młodzież szkolna na 1000 ludności; ogółem: osoby;
- ✓ Kina – ogółem widzowie: osoby;
- ✓ Liczba ludności na 1 miejsce w kinach stałych: osoby;
- ✓ Imprezy oświatowe w muzeach na 10 tys. mieszkańców: sztuki;
- ✓ Zwiedzający muzea i oddziały: osoby;

<ul style="list-style-type: none"> ✓ zwiedzający muzea i oddziały na 10 tys. mieszkańców: osoby; ✓ Kluby sportowe łącznie z klubami wyznaniowymi i UKS: sztuki; ✓ Członkowie klubów sportowych łącznie z klubami wyznaniowymi i UKS: osoby; ✓ Ćwiczący ogółem w klubach sportowych łącznie z klubami wyznaniowymi i UKS: osoby; ✓ Sekcje sportowe: sztuki; ✓ Trenerzy: osoby; ✓ Kluby sportowe na 10 tys. ludności: sztuki; ✓ Ćwiczący w klubach sportowych na 1 000 mieszkańców: osoby; ✓ Młodzież do lat 18 ćwicząca w klubach sportowych na 1000 osób w wieku do lat 18: osoby.

CEL STRATEGICZNY C: GMINA CIESZANÓW MIEJSCEM O WYSOKIEJ JAKOŚCI PRZESTRZENI I ŚRODOWISKA

Wskaźnik kluczowy: Długość zmodernizowanych i wybudowanych odcinków sieci kanalizacyjnej na terenie gminy.

- ✓ Ścieki odprowadzone ogółem: dam3;
- ✓ Ścieki odprowadzone do sieci kanalizacyjnej: dam3;
- ✓ Ścieki oczyszczane razem: dam3
- ✓ Ludność korzystająca z oczyszczalni: osób;

CEL STRATEGICZNY C: GMINA CIESZANÓW MIEJSCEM O WYSOKIEJ JAKOŚCI PRZESTRZENI I ŚRODOWISKA

Wskaźnik kluczowy: Powierzchnia obszarów objętych działaniami proekologicznymi.

- ✓ Udział obszarów prawnie chronionych w powierzchni ogółem: %;
- ✓ Powierzchnia obszarów prawnie chronionych na 1 mieszkańca: m²;
- ✓ Powierzchnia obszarów prawnie chronionych powołanych przez gminę na 1 mieszkańca: m²;
- ✓ Liczba pomników przyrody na 100 km²: sztuki;

CEL STRATEGICZNY C: GMINA CIESZANÓW MIEJSCEM O WYSOKIEJ JAKOŚCI PRZESTRZENI I ŚRODOWISKA

Wskaźnik kluczowy: Liczba i rodzaj zebranych i przetworzonych odpadów.

- ✓ Masa wytworzonych odpadów komunalnych przez jednego mieszkańca: kg;
- ✓ Odpady zebrane selektywnie w ciągu roku ogółem: tony;
- ✓ Odpady zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów: %;
- ✓ Odpady zebrane w ciągu roku ogółem: ton;
- ✓ Wskaźnik efektywności kosztowej ogółem usług odebranych odpadów komunalnych: zł/tonę;
- ✓ Udział odpadów poddanych odzyskowi w ilości odpadów wytworzonych w ciągu roku: %;
- ✓ Liczba koszy na śmieci: sztuki;
- ✓ Powierzchnia przypadająca na 1 punkt selektywnego zbierania odpadów komunalnych: ha;

CEL STRATEGICZNY C: GMINA CIESZANÓW MIEJSCEM O WYSOKIEJ JAKOŚCI PRZESTRZENI I ŚRODOWISKA

Wskaźnik kluczowy: Liczba i rodzaj wypadków drogowych²⁴

- ✓ Liczba wypadków drogowych: zdarzenia;
- ✓ Ofiary śmiertelne wypadków: osoby;
- ✓ Ofiary wypadków – ranni: osoby;
- ✓ Wypadki drogowe na 100 tys. ludności: zdarzenia;
- ✓ Ofiary śmiertelne na 100 tys. ludności: osoby;

CEL STRATEGICZNY D: GMINA CIESZANÓW MIEJSCEM O WYSOKIEJ JAKOŚCI DOSTĘPNYCH USŁUG PUBLICZNYCH

Wskaźnik kluczowy: Odsetek mieszkańców wykorzystujących Internet w kontaktach z administracją samorządową / administracją publiczną

- ✓ Odsetek mieszkańców wykorzystujących Internet w kontaktach z administracją samorządową / administracją publiczną;

²⁴ Źródło: System Ewidencji Wypadków i Kolizji.

15 Ramowe założenia finansowe

Podstawą finansowania realizacji postanowień Strategii Rozwoju są środki pochodzące z budżetu Gminy Cieszanów. W zarządzaniu środkami budżetowymi Gmina Cieszanów postępuje się wieloletnią prognozą finansową. Zadania realizowane przez pozostałych interesariuszy Strategii są finansowane ze środków będących w ich dyspozycji. Samorząd lokalny oraz inni interesariusze Strategii będą dokładali wszelkich starań celem pozyskania zewnętrznego finansowania realizacji wybranych składowych Strategii. W pierwszej kolejności aktywność będzie ukierunkowana na zdobywanie współfinansowania środkami europejskimi (Polityka Spójności, Fundusz Odbudowy) oraz funduszami dziedzinowymi lub instrumentami finansowymi uruchamianymi na poziomie krajowym przez agendy desygnowane przez Rząd RP. Przewiduje się współfinansowanie i finansowanie wybranych przedsięwzięć ze środków dotacji i subwencji pochodzących z budżetu państwa, a także w ramach wspólnych inicjatyw podejmowanych przez władze samorządowe (z samorządem regionalnym, samorządem powiatowym oraz innymi samorządami gminnymi).

W związku ze stopniowym bogaceniem się polskich regionów i zmniejszaniem się dostępnych środków polityki spójności UE oraz pojawiającymi się nowymi wyzwaniami dla Europy i koniecznością ich finansowania, ciężar finansowania inwestycji publicznych przenoszony będzie w większym stopniu na środki krajowe. W tym kontekście jednostki samorządu terytorialnego będą musiały poszukiwać innych źródeł finansowania procesów rozwojowych, zwiększając poziom własnych wydatków inwestycyjnych. Będzie to proces ewolucyjny z uwagi na dostępną perspektywę UE 2021-2027.

Do głównych źródeł finansowania działań wynikających ze Strategii należą:

- środki własne Gminy Cieszanów;
- środki pochodzące z budżetu państwa;
- środki pochodzące z budżetu województwa podkarpackiego;
- środki pochodzące z budżetu Unii Europejskiej (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Społeczny, Fundusz Spójności oraz inicjatywa KE związana z transformacją regionów pogórnich – Mechanizm Sprawiedliwej Transformacji, w tym Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji, Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPO));
- inne środki pochodzące ze źródeł zagranicznych (Norweski Mechanizm Finansowy, Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego);
- fundusze pochodzące z międzynarodowych instytucji: Europejski Bank Inwestycyjny, Bank Światowy;
- fundusze innych uczestników procesu wdrażania Strategii, w tym sektora prywatnego i pozarządowego
- Program INTERREG 2021-2027

Do kluczowych instrumentów procesu wdrażania Strategii zaliczyć należy:

- projekty własne Gminy Cieszanów finansowane ze środków budżetu gminy;
- konkursy ofert, granty i dotacje np. w dziedzinie kultury, turystyki, sportu, rewitalizacji, klimatu;
- porozumienia terytorialne;
- środki w ramach Funduszy Europejskich dla Podkarpackiego 2021-2027;
- środki w ramach Funduszy Europejskich dla Polski Wschodniej 2021-2027.

Załącznik nr 1 – Raport z badań ankietowych mieszkańców